YAPIN

AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
Ocak '85
41
200 TL

ULUSLARARASI GENÇLİK YILI

katılım gelişme barış

1985 DÜNYA GENÇLİK YILI

NEVZAT HELVACI/Yasalarda Öğrenci Dernekleri 11
HIZIR EKŞİ/Gençlik Gelişmenin Öncülerindendir 12
CÜNEYT CANVER/18 Yaş Seçmen Yaşı Olmalıdır 13
AYSEL EKŞİ/Çeşitli Ülkelerde Üniversite Öğrencilerinin Sorunları 14
MEHMET BİLGİN/Almanya'da İkinci Kuşak 15
Türkiye Gençlik Yılına Girdi mi? 16
Gençler İştirak Ettirildiler 16
KATILIM GELİŞME BARIŞ 18
FİLİZ SUNAY/Çalışma Yaşamının Götürdükleri 20

EDEBİYAT

RUBEN DARİO'DAN ŞİİRLER (Türkçesi: Muna Cedden) 3
METİN DEMİRTAŞ
ATAOL BEHRAMOĞLU
HASAN VAROL/Şiirde İmge Üstüne 4
VEYSEL ÇOLAK/Şiir 6
ŞÜKRÜ ERBAŞ/Şiir 10
SÜHA TUĞTEPE/Şiir 26
AYTEKİN KARAÇOBAN/Şiir 30

SİNEMA

İBRAHİM KARAMEMET/Sergio Leone Estetiğinin Düğümü: Bir Zamanlar Amerika 7
GARY GROWDUS/Sinemanın Büyük Kazancı: "Kayıp" (Türkçesi: Yasemin Çongar) 8

FOTOĞRAF

İŞÇİ PORTRESİ FOTOĞRAF SERGİSİ 10 OCAK'TA AÇILIYOR 24
İBRAHİM AKYÜREK/Yarın işçi Portresi Fotograf Sergisi 24
MEHMET KISMET ile Konuşma 24
MUSTAFA VURAL ile Konuşma 25
ABDULLAH ERSOY ile Konuşma 25
AHMET ÖZLÜ ile Konuşma 26
BÜLENT ÇALIMLIOĞLU ile Konuşma 26

HALK BİLİMİ

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ FOLKLOR KULÜBÜ/Halk Oyunlarının Geleneksel Yanıyla Sanatsal Yanı Çarpışmaktadır 9

KÜLTÜR

A. TUFAN AYDIN/Arjantin'de Demokratikleşme Süreci ve Halk Sağlığı 22

ÖZERK VE DEMOKRATİK ÜNİVERSİTE İÇİN

SORUŞTURMA/Ali Rıza Balaman, Mehmet Adam, Erdal Akyürek 27

KİTAPLAR

MEHMET İZER/"Sosyal Demokrasinin Temel Tercihleri Demokrasi" mi? 28

DESEN – KARİKATÜR

HATAY DUMLUPINAR 4
GÖREN BULUT 6
MEHMET ASLAN 9
ERHAN BAŞKURT 11
KEMAL ÜLKER 27
BOZKURT BELİBAĞLI 32

YARIN'dan

1985 yılı hepinizin bildiği gibi Birleşmiş Milletler tarafından *Uluslararası Gençlik Yılı* olarak belirlendi. Gençlik yılı, *Yarın*'ı fazlasıyla ilgilendiriyor. Ne denli ilgilendirdiğini, altı ay önceki Temmuz (35) sayısının arka kapağında, *Katılım, Gelişme, Barış* ilkeleri altında belirlenen BM temel belgesini yayımlayarak duyurmuş ve bir bakıma 1985 Gençlik Yılı'na ta Temmuz ayında bir giriş yapmış ve hazırlıklarımızı sonraki sayıda bu konuyla ilgili bir soruna, bir hazırlığa yer vererek sürdürmüştük. Başkaları uzun süre suskun kaldılar. Şimdi Gençlik Yılı çalışmalarını üstlenmiş görünen Bakanlık, neredeyse 1985 yılını dışlı tutacaktı, bünyesinde kurulan komiteyi bile hâlâ doğru dürüst açıklamadı. Günlük basınımız anki sakıncalı bir şeyden sözedip elini yakacak bir konuya el atacakmı - çasına, daha yeni yeni "girizgah" yapıyor. Bankalar, tekeller, sigorta şirketleri vb. ise, Gençlik Yılı'na "gençlik yılında buzdolabı alınır..." türünden büyük boyutlu lanlarla ve duyurularını yapmaya başladıkları büyük para ödüllü yarışmalarla sıvandılar. Hiç kuşkunuz olmasın, bunların hiçbiri Gençlik Yılı'nı bizlere bırakmayacaklardır. Dikkat edelim, işin içinde gençlik var; toplam nüfusumuzun dörtte biri, toplumsal etkinliği bakımından iyi-kötü her dönemde gündemin ilk ıralarındaki yerini koruyan, başların üstündeki yeri eksik olmayan, tukaka edilmeye gelince yerden yere çalanların birbirini ezdiği ve daha sayısız özelliğiyle, gençliğimiz bu! Onu kimse kimseye bırakmaz! Onu biz bırakmayız...

Hiç kuşku duymuyoruz ki, 1985 yılını geride bıraktığımız zaman yine bölgesel savaşlarda, kanlı diktatörlüklerin toplu katliamlarında onbinlerce genç yaşamını yitirecek, teknolojik hatalar binlerce genç kurban alacak, açlık milyonlarca genci tehdit edecek ve dünyanın gerçek demokrasiye kavuşmamış yörelerinde milyonlarca genç bir yılı daha demir parmaklıklar ardında geçirmiş olacak... Bu bizim 1985 Uluslararası Gençlik Yılı'na dört elle sarılmamızı, bir yıl boyunca gençliği korunup yüceltilecek bir gelecek olarak algılayıp öyle kavratılması için çaba göstermemizi önlemez. Biz Gençlik Yılı'nı kutlamıyoruz ki! Bir yıl boyunca, gençliğimizin sorunlarını saptayıp gündeme getireceğiz, herkes tarafından ve her türlü kitle iletişim aracı yoluyla tartışılmasını sağlamaya çalışacağız, çözüm yollarını ve araçlarını arayıp bulacağız, sorunların çözümü için elimizden gelen herşeyi yapacağız ve gençliğimizi koskoca bir gelecek idealine hazırlayacağız. *Yarın* bunları yapmaya çalışacak.

İçinde bulunduğumuz öğretim yılına gireli daha üç ay oldu ve kısacık süre içinde ne denli hareketli günler yaşadığımızı biliyoruz. Yök'çü eğitim sisteminin "mağduru" onbinlerce üniversiteli genç ek sınav hakkı için dilekçe vermeye kalkıştı, neredeyse tümü yargılanacaktı; paralı öğrenim uygulamasıyla üniversite kapısında kalma tehlikesine karşı se ini çıkartmaya çalıştı, neredeyse üstüne yürünecekti; yemekler iyileşsin biraz daha iyi beslenelim, kalacak yurt bulunsun aç kalsak da hiç değilse barınalım deyip dilekçelerle sorununu yansıtmaya çalıştı, tehditler, günlerce süren sorgular yaka ına yapıştı. Bunlar en sıradan demokratik haklarımız, vazgeçilmez sıradan tutunma noktalarımız ama, şu satırlarda bıkmadığımızı da yineleyerek döne döne vurguladığımız gibi, namuslu birer demokrat olmak için de asgari koşullardır. Bir kez daha düşünelim: Ek sınav hakkı için, biraz daha iyi beslenebilmek için çabalayan arkadaşlarımızla olabildik mi, bunun için hakarete yere baskı gören hemen yanıba ımızdaki arkadaşlarımıza yalnız olmadıklarını iletebildik mi, hiç değilse sesimizle dayanışmanızı dile getirip bir sonraki sorunumuz için yürekleri tazeleyebildik mi? Hiçbir şey yapamamak bile, yalnızca bunlar için bile Gençlik Yılı bizim için kazanılmış koskoca bir yıldır.

Bu sayımızda kapağından son sayfasına dek 1985'e bir giriş yaptık. *Yarın* gençliğimizin dergisi olarak, bir yıl boyunca Gençlik Yılı'nı en iyi biçimde değerlendirmeye çalışacak. Üniversite gençliğinin akademik-demokratik örgütlenmesi, 18 yaşa oy hakkı verilme ini, gençliğin geleceğin nasıl bir dinamiği olduğunu, üniversite gençliğinin sorunlarını, *Nevzat Helvacı, Cüneyt Canver, Hızır Ekşi, Aysel Ekşi* adlarıyla bu sayımızda okuyacaksınız. Bu arada hemen, büromuza kadar gelerek hem *Yarın*'ı ziyaret etme, hem de sorularımıza karşılık verme inceliği ve dostluğu gösteren Cüneyt Canver ve Hızır Ekşi'ye teşekkür etmek isteriz. Bu yılbaşında ayrı bir ek olarak veremediğimiz ama, arka kapağımızı ayırdığımız 1985 takvimini kesip duvarınıza asmanız, cildinizi bozmayacaktır, anımsatmak istiyoruz.

Özgürlüklerinden yoksun bırakılmış, pekçoğumuzun kardeşi, arkadaşı, yakını onbinlerce genç insanın, ilkin içerdekilerin yeni yılı kutlu olsun.

Üçbuçuk yıldır *Yarın*'a karagün dostluğu yapan, en zor zamanlarda bile *Yarın*'a abone olan-abone bulan, okuyan-okutan, kütüphanesinin en seçkin köşesini ona ayıran ve bunları ilerici, demokrat bir insan olmanın en önemsiz ayrıntılarıymış gibi yerine getiren binlerce özverili okurumuzun yeni yılı kutlu olsun!

Gelecek aydınlıktır!

SAHİBİ
Sami Alptekin

SORUMLU YAZI İŞLERİ YÖNETMENİ
Füsun Öztürk Baysan

BÜRO ve TEMSİLCİLİKLER
İsveç: Gürhan Uçkan, Box 38045, 100 64 Stockholm
F.Almanya: Mehmet Bilgin Postlagernd, 4000 Düsseldorf 1
İzmir: 847. Sokak, 8/313, Konak - İzmir
İstanbul: Divanyolu, Hoca Rüstem Sokak, Zafer Han No: 7, Kat: 4-12, Cağaloğlu, İstanbul

DAĞITIM
Yetkin Dağıtım

ABONE KOŞULLARI
Yurtiçi/Yıllık 1500 TL
Altı Aylık 800 TL.
Yurtdışı/Yıllık 30 DM
Altı Aylık 16 DM
Yurtdışı tek fiyat 3 DM

İLAN FİYATLARI
Kapak/
Tam Sayfa : 80.000.- TL
Yarım Sayfa : 50.000.- TL
Çeyrek Sayfa: 25.000.- TL
İç Sayfalar/
Tam Sayfa : 50.000.- TL
Yarım Sayfa : 25.000.- TL
Çeyrek Sayfa: 13.000.- TL

TEKNİK İŞLER
Dizgi : Norm Dizgi
Film : Barok Ofset
Baskı : Daily News
Kapak Baskısı : Maya
Grafik Düzenleme : Yarın

YÖNETİM ADRESİ
Hanımeli Sokak, 15/15
Sıhhiye - Ankara

YAZIŞMA VE HAVALE ADRESİ
Yarın, P.K: 723, Kızılay - Ankara.

POSTA ÇEKİ NUMARASI
16486 0

YARIN

Hayır

Birleşik Devletler güçlü ve büyüktür.
Titrediğinde derin sarsıntılar olur
And dağlarının iri damarlarında.
Haykırdığınızda sanki aslan kükrer.
Hugo söylemişti Grant'e: "Yıldızlar sizindir."
(Birazcık yükselmişken parlar Arjantin güneşi
ve Şili yıldızı...) Zenginsiniz.
İçinizdeki Herkül Mammon kültüne katılır;
Kolay fetihlerin yolunu aydınlatarak,
New-York önündeki Özgürlük anıtı kaldırır meşalesini.

Ama bağrında şairleri olan Amerika
Ta Netzahualcoyotl zamanında;
Hani Baküs'ün ayak izlerini taşıyan,
Pan-Tanrının alfabesini öğrenen,
Yıldızları inceleyip Atlantis'i tanıyan;
Bu adları Platon da söyler bize;
O en eski anıtların varlığından beri
Ateşle, kokuyla, ışıkla, aşkla yaşayan
Amerika'mız, İnka'nın, Montezume'un,
Kristof Kolomb'un Amerika'sı.
İspanyol ve katolik Amerika;
Guatemoc'un dediği gibi:
"Üzerim bir gül yatağı değildir"; Amerika
Uragandan titreyen, aşkla yaşayan,
Sakson bakışlı ve barbar ruhlu insanlar,
Yaşıyor. Ve düş kuruyor. Seviyor ve titriyor; güneşin kızıdır O.
Sakının kendinizi. Yaşıyor İspanyol Amerika,
Kastilya Aslan'ının binlerce göçmen Aslan Yavrusu.
Bizzat Tanrı'nın gücüyle, Roosevelt, olmak gerekir
Korkunç bir atıcı ve zorlu bir avcı,
Bizi demirden tırnaklarınızın arasında tutabilmek için.

Ve siz ki herşeye sahipsiniz, yine de eksik bir yanınız var: Tanrı!

Giriş

Önceleri sadece mavi şiirler
Ve basit türküler söyleyen biriydim;
Gecemde bir bülbül vardı
Sabahları ışıktan bir tarlakuşu oluveren.

Bir düş bahçesinin efendisi oldum
Halkı güller ve serseri kuğular olan.
Kumrulların efendisi, lirlerin ve göl üzerinde
Gondolların efendisi;

Onsekizinci yüzyıla çokça bağlı, çok eski,
Ve çok çağdaş, cesur, kozmopolit,
Hugo ile güçlü, Verlaine'le belirsiz;
Ve sonsuz düş açlıkları.

Acıyı ta çocuklukta tattım;
Gençliğim... (sahi, gençliğim mi o benim?)
Güllerden bir koku yükseliyor hâlâ,
Melankoli kokusu...

Bahçemde güzel bir heykel gördüler
Mermerden sandılar: oysa capcanlı ettendi;
İçinde gencecik bir ruh vardı,
Duygusal, duygulu, duygu dolu...

Gongora'nın Galatya'sı gibi
Büyüledi beni Verlaine Markizi,
Ve böylece kapıldım tanrısal tutkuya,
Aşırı duygusallığa, insancıllığa...

... Kurtardım aklımı alçak düşüncelerden,
Ruhum Kastalya suyunda yıkandı,
Yüreğim yola düşüp getirdi
Uyumun güzelliğini kutsal ormandan.

Ey kutsal orman! Ey kutsal ormandan çıkan
Tanrısal derin yürek! Ey verimli
Çeşme ve yazgıyı yenen erdem!...

İdeal koru, gerçeğin karmaşıklaştırdığı!
Burada yanar ve yaşar vücut, burada uçar Psyke.
Aşağılarda Satyr sevişir,
Mavilikten sarhoş, bayılır Philomele.

Düşsel inci ve aşk müziği
Yeşil defnenin çiçekten kubbesinde
İncecik Hypsypil egülle varolur
Ve bir göğüsün tomurcuğunda, ısırır perinin ağzını.

Çifte atan Tanrı bir dişiyi kovalar
Ve çamur fışkırır Pan'ın flütünden
Sonsuz yaşam tohumlarını saçar
Ve gövertir büyük bütünlüğün uyumunu

Çırılçıplak olmalı buraya giren ruh,
İstekle, kutsal ateşle tutuşan
Bir devedikeninde, sivri bir dikende
İşte böyle düş kurar ve titrer ve şarkı söyler.

Yaşam, gerçek, ışık, üçlü alev
İçteki sonsuzluk ateşinden doğan,
İsa'nın da haykırdığı gibi, yalın sanat:
"Işığım ben, gerçek ve canlı"

Ruben Dario
(Nikaragua, 1867 - 1916)

İlk şiirlerini 13 yaşındayken yazdı ve ilgi topladı. 1886'da Şili'ye gitti. Latin Amerika ve Avrupa ülkelerini dolaştı. Altı adet kitabı yayımlandı. Uzun yolculuklardan sonra döndüğü Nikaragua'da 1916'da öldü. Dario için Neruda şunları yazmıştı: "Bu edebiyatçıyı, Garcia Lorca ve ben İspanyol dilini şiirde en iyi kullanan şair olarak kabul ediyorduk."

Türkçesi : MUNA CEDDEN

RUBEN DARIO

Şiirde imge üstüne

Geçen sayıda ilk bölümünü yayımladığımız, Metin Demirtaş, Ataol Behramoğlu, Hasan Varol'un katıldığı "Şiirde imge üstüne" adlı kurgu konuşmanın bu sayıda son bölümünü yayımlıyoruz.

A.B. - İmge, bence (senin de son mektubunda belirttiğin gibi Metin) yaşantı yoğunluğundan doğar. Mantıkla ise, benzetme, allegori, metafor, görüntü vb. kurulur. Şiir ille de imge demek değildir, sanıyorum. Benim imge anlayışımda, sanırım bilinçaltı, izlenimcilik vb. ağır basıyor. Mantıkla, çeşitli duygularla da çok güzel şiirler yazıldığı muhakkak. Ahmed Ağabey'in kitabından tarayıp çıkardığın örnekler benim düşündüğüm imge kuramına uymuyor. Şiiri yapan sayısız ögeler var. Benzetmenin çarpıcılığı, ritm, görüntünün etkinliği, ses tonu, içtenlik, mesaj vb...Yine Ahmed Ağabey' den verdiğin ömekte: "Hani kurşun saksan geçmez geceden" gibi bir dize, bence imgeye daha çok yaklaşıyor. Ya da, şiirsellik, imgeden kaynaklanıyor burada. "Ciğerleri küçük, elleri büyük/Nefesleri yetmez avuçlarına" dizelerinde çok çarpıcı bir benzetme, karşılaştırma var. Soluğun avuca yetmemesi... Bu dizelerin gücü: 1- Benzetmenin çarpıcılığında 2- Şiirin bütünü içindeki yerlerine oturduğunda, ortaya çıkan görüntünün çarpıcılığında (Karda kışta üşüyen hamal çocuklar-Ankara'nın gri, acımasız kışında), 3-Toplumsal bildirinin yalınlığındadır. "Görüşmecim yeşil soğan göndermiş/Karanfil kokuyor cıgaram" dizeleri de, hapisanede taptaze bir bahar sevincinin renkli, güzel anlatımları, bence imge değil. *Ece AYHAN*'ın "geceleri aydan evlere girilemiyordur" bunlar da. Ece Ayhan'ın dizesi yapay bir imge izlenimi uyandırmakta bende. Daha çok, bir görüntü, resim. Ama imge derken anladığım şeye yakınlıkları var. Çünkü mantıkla tam açıklayamazsın.

H.V. - Bir Ansiklopedi'de[4] "Ruhbilimde, sinirlerin merkezcil bir uyarımı olmadan insanların zihinde kendiliğinden canlanan duyumsal şekle "imge" (hayal) denir" deyip, devamla "yalnız (imge) duyumlardan, algılardan farklıdır" diyerek, imge gücünü: "1- Yaratıcı imge gücü 2- Tekrarlayıcı imge gücü, 3- Edilgin imge gücü" olduğunu da belirterek, "imge, algı ve duyumlardan farklı şeyler olup... kaypak ve akıcı tasarlamalardır" diyordu. Mantıkla açıklanamayan.. Burada da vurgulanan kaypak, akıcı, ispatlanamayan oluşları. Bu mantıkla açıklanamayan sözünün altını çiziyorum. Bence de mihenk taşı.

M. D. - Ya Marquez'in "Kardaki Kan İzleri" öyküsü?

A.B. — Marquez'in "Kardaki Kan İzleri" evet, haklısın, bütününde bir imge. ...Beni de bu hikayede, cümlelerin yapısı, ifadenin bu anlamda "imgesel"liğinden çok, hikayenin bütünündeki imge etkiledi. Bir şey anlatılırken başka bir şey anlatılıyor aslında. Ama basit bir simge, metafor değil bu. Atmosfer (Aslında, bir aşk hikayesinin de atmosferi denebilecek atmosfer) Kabalığın, zalimliğin, bönlüğün, ilkelliğin (Bütün Latin Amerika gerçekliğinin) yargılanmasına dönüşüyor. Hikayenin bu anlamda "imgesel"liğini kabul ediyorum.

...imge: Tam olarak açıklanamayan bir duygunun, karmaşık, çetin bir duygunun dışa vurulması... (Bazı arkadaşların şiirinde - benim) mecaz, cinas, benzetme türünden çeşitli teknik ögeler, profesyonelce kullanılıyor sadece. Ve üstelik, mekanikçe. Kurgusal bir şiir türüdür bu. (...) İmge kurguyla olmaz. İçten gelme bir şeyler, denebilirse şairin fizyolojisiyle ilgili bir şeyler taşımalıdır. Bir şiirimde (İŞTE YENİDEN) "Şiir yazmak istemiyorum satranç tahtasında, ya da matematiksel olarak/ Matematiği bilmek, ama şiir bir uçurumdur yine de" Dizeleriyle bunu anlatmak istemiştim. Ve açıkça bu tür şiirlere kendimce bir polemikti bu.

Metin Demirtaş-Ataol, senin, "Bir Çocuğun Rüyası İçin Şiir" adlı şiirini konumuz için ilginç bir örnek olur düşüncesindeyim. Dilersen bu şiirin üstünde konuşalım.

Ataol Behramoğlu - Bence de iyi bir örnek. Yalnız o şiirime geçmeden önce şunları söylemek istiyorum: İmge konusunda yazdıkların, sorduklarım, verdiğin örnekler benim de bu konudaki düşüncelerimi açmağa, çoğaltmağa yönelik şeylerdi.

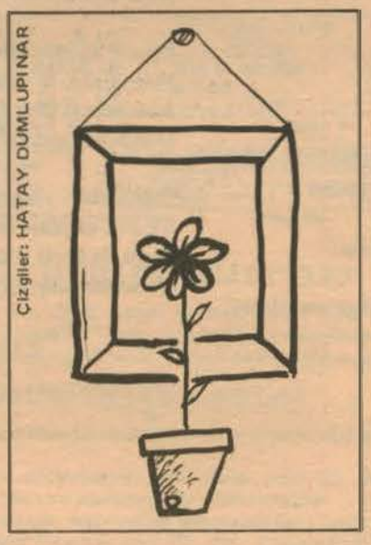

İmge kavramının mantığa indirgenemeyen, tam olarak açıklanamayan bir anlatım olarak düşünüyorum. Aslında her sanat yapıtı, bu anlamda, bütünsel bir imgedir bıraktığı etkiyle. Bir romandan, bir filmden, bir şiirden vb. içimizde kalan duygu, izlenim, o sanat yapıtının bütünsel imgesidir denilebilir. Bu duygu, ya da izlenim de o sanat yapıtının mantıkla açıklanabilecek yanından farklı olan şeydir. Daha dar anlamda bakarsak, imge, mantıkla açıklayabileceğimiz, benzetme, metafor, eğretileme, allegori gibi ifade biçimlerinden farklıdır. mantıkla tam olarak açıklanamayacak bir izlenimdir. Kendi şiirimden bir örnek:

"Gece soluk soluğa
Terli bir tren gibi ilerledi"
(Kör bir)

O şiirde de imgeye en çok yaklaşan dizeler, sanırım bunlar. Aslında ne gece, ne trendir anlatılan. Bir boğuntu duygusudur. Terli olan o boğuntuyu yaşayandır belki. Soluk-soluğa olan da yine o dur. Ama geceler ve trenlerin izlenimleri de vardır o iki dizede. Geceleyin yolculuk ettiğimiz bir tren, belki yatağımızda ter içinde bunaldığımız bir gece sesini duyduğumuz bir tren-Kara tren, kara gece vb. Bunlarda tabii, şiir yazılırken düşünülmüş şeyler değil. Çünkü imgenin, düşünülerek, mantıkla kurulacak bir şey olduğunu sanmıyorum

Bir Çocuğun Rüyası İçin Şiir'e gelince:

Kaybolmuş bir sevgi her zaman
Kaybolmuş bir bilyaya benzer
Anımsanır ışıltısı
Bellibelirsiz gözyaşlarıyla

Bir çocuğun rüyasında bazan
Bulunur kaybolmuş bir bilya

Bu şiirde (Başarılı ya da başarısız ayrı bir konu)hiç de çarpıcı, gözalıcı benzetmeler yok. Ama bence bu dizeler bir imgedir. Şiir, "Bir çocuğun rüyasında her zaman/ Kaybolmuş bir sevgili vardır" dizeleriyle başlıyor. Aslında, bir çocuğun rüyasında kaybolmuş bir sevgili yoktur. Bu iki dizede, yetişkin kişi, yitirdiği sevgilisiyle yitirdiği çocukluğunu (geri dönülmezse yitirilmiş olan şeyi) özdeşleştiriyor. Daha sonraki dizelerde, çocuklukta da kaybedilen bir bilyanın sözü ediliyor. Böylece çocukken kaybedilen bilyanın acısıyla yetişkinken kaybedilen sevgilinin acısı özdeşleştiriliyor. "Anımsanır ışıltısı/Bellibelirsiz gözyaşlarıyla" Burada da "Belli belirsiz" olan gözyaşı mıdır, yoksa bilyanın artık yiten ışıltısı mıdır, yoksa yitirilen sevgilinin ışıltısı mıdır?... "Bir çocuğun rüyasında bazan/Bulunur kaybolmuş bir bilya" Bu iki dize, aslında, çekince sorulan bir soru gibidir. Yitirdiğim sevgiliyi acaba bulabilecek miyim?

Şiirin hikayesine gelince, mantıksal bir kurguyla hiç bir ilgisi olmadığını rahatça söyleyebilirim. Gene bir başka örnek, İsmet Özel'in.

"Bir şehrin uzak semtleri gibi
gözlerin
üzgün, kara, ayaklanmaya hazır"

dizeleri imgedir. Çünkü söylenenden, mantığa indirgenebilecekten daha fazla bir duygu potansiyeli ve görüntü zenginliği taşıyor bu dizeler.

Özetle, imgeyi bir yoğunluk, ele geçmesi güç bir şey, derin ve karmaşık bir izlenim, mantıkla açıklanması güç bir duygu-düşünce-düş-gerçek yumağının ifadesi olarak düşünüyorum. Ama şiirin, şiirselliğin tek ölçütü, imge olmasa gerektir. Bir çarpıcı benzetme, bir allegori, metafor, özgün bir tonlama vb. da imge kadar etkilidir bence. İmge tutkusuyla bir benzetmeler, sıfatlamalar tuzağına düşmek tehlikesi de her zaman söz konusu. İmge, organikse, içten gelen, yaşanılmış bir duygu-düşünce patlamasının sonucu ise, şiir değer taşır bence.

H.V. - Evet, Metin Ağabey, "Akçaylı Elmacıların Türküsü" şiirin üzerine konuştuklarımızı burada biraz açalım istersen. Yöresel, ama yoğunluk yüklü, dupduru, halkımızca kullanılan sözcükler vardı. Ve sen şiirinde bunları pek güzel kullanmıştın. Bu konuyu birazaçarmısın?

M.D. - Andığın ve öteki kimi şiirlerimde köyümle ilgili kimi yöresel yer adları kullandım. (Tezli yeli, Ala kepeli, Çığlıkara Ormanı, Gülendost Kavakları, Uçarsu, Gilevgi gibi). Bu sözcüklerin, yer adlarının bende ve benim yöremin insanlarında kimi çağrışımlar, anılar uyandırması doğaldır. Ya bir başkasına? Bu kaygıyı hep duydum. Ama örneğin, her bölge ve yörede adını genellikle estiği yerden alan, tınazları savuran, yazın insanı serin bir su gibi serinleten bir yel yok mudur? Bunları düşünerek kullanmakta sakınca görmedim.

•Yoksa "Tezli Yeli", "Alakepeli Rüzgâr" yerine genel bir deyişi seçebilirdim

Bir de bu yöresel yer adlarının, halkın dilinde kullanıla kullanıla dile iyice yatmış, ilkin söylenişinden, tınısından gelen, akide şekeri gibi şiirsel tadları ve güzellikleri var. Köy Enstitüleri'nin eski adlarını anımsayalım: Kepirtepe, Beşikdüzü, Kızılçullu, Cılavuz, İvriz, Düziçi, Akçadağ, Hasanoğlan, Aksu gibi...

Şiirde geçen "Çiğlikara Ormanı" sözünün değişik söyleniş biçimleri var: "Çilikara", "Çığlıkara" gibi. Buradaki "Çığlıkara" sözcüğü, yalnızbaşına kara rengi anlatmada, kara, kapkara "Çığlıkkara" gibi kendiliğinden bir çağrışım, bir imge gücü ve güzelliği taşımıyor mu?

"Çıplak sırtında çığlıkara saçları
Hangi deli kız süpürmüşte böyle
Tozuyor gecenin göğü
Yıldızları
Ve samanyollarıyla
Yerlerde"

Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi ben bundan yararlandım. Yani ora halkının çığıp gitmiş görkemli bir ormanı anlatmada kullandığı, "Çığlıkara Ormanı" sözcüklerinden, 'Çığlıkara'nın imgesel gücünden, çağrışımından yararlanmak istedim. Bedri Rahmi Eyüboğlu da Çorum'un İskilip ilçesinde, kuzguni kara ve taneleri üstüste dizili bir üzüm türüne, üzüm salkımına verilen adı, "Çatalkara"yı heybesine katıp gelmemiş miydi.

"Karadutum, çatalkaram,
çingenem"

Aynı sözcüğü ben de, tütünü, tütün işleyen elleri, parmakları anlatırken bir güzel ve keyifle kullandım:

"Ve tütünü
O sarışın
Ağulu kızını
Çatal kara parmakların
Nazlı ince hünerini."

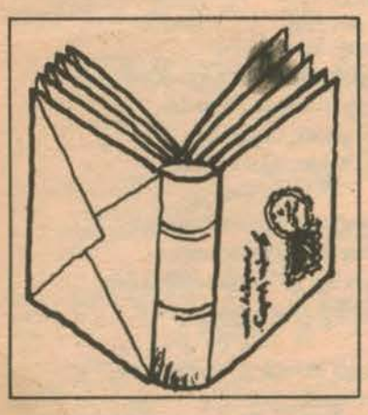

Bulvarların neon ışıklarından benzi sararmış, eskitilmiş kimi sözler ve deyişler oralı kimi duyguları anlatmada etkili olabilir. Ama aynı söz ve deyişler kendi coğrafyamızın sınırları dışında kimi konu ve duyguları anlatmada etkili olabilir mi? Örneğin, yıl boyu binbir emekle yetiştirdiği ürünün hasat öncesi bir bulutun dolusuyla zarara uğraması karşısında, kırsal kesim insanının kullandığı genellikle şu sözcüklerdir: "Heder oldu emekler..." Ya da, sade benim yöremin insanının kullandığı bir deyimi "İşte şimdi yandı ayak!.." Bütün bir yaz boyu, çıplak ayak, hiç sızlanmadan yetiştirip devşirdiği ürünün harman yerinde bir afetle yok olup gitmesi karşısında, bir fukara köylünün dudaklarından o an dökülüveren sözcüklerdir bunlar. "Sarı sıcaklarda yanmadı, işte şimdi yandı ayak!..." Söz bu kadar da uzun değil aslında. Emekle yaratılmış ürünün heder olması karşısında kullanılan çoğu şu bir iki sözcük: "İşte şimdi yandı ayak!.."

Söz ilkin insana bir deyim izlenimi veriyor, ama yukardaki açıklamadan sonra, imge düzeyine çıkmış özgün bir anlatım gücü taşıdığı görülüyor. Okuması yazması bile olmayan bir fukara köylünün yukarda anlatılan durum karşısındaki psikolojisini bütünüyle açıklayan bir imge... Şiirde imge genellikle eğretilemeğe yaslanır. "Gibi" adlı bir desteği vardır. "İşte şimdi yandı ayak" sözlerinin bu çeşit bir imge olmadığı görülüyor. Nesnel bir gerçeklik karşısında, öznel, yaşanmış yoğun bir duygudan fışkırmış, ama benzer bir olay karşısındaki her insanın durumunu ve olayın çarpıcılığını açıklamada hizmete hazır. Üstelik yedeğinde çaktırmadan, gizli bir gülümseme taşıyor. Alay (humor, ironi), trajik olanın üstünde incecik bir örtü halinde.

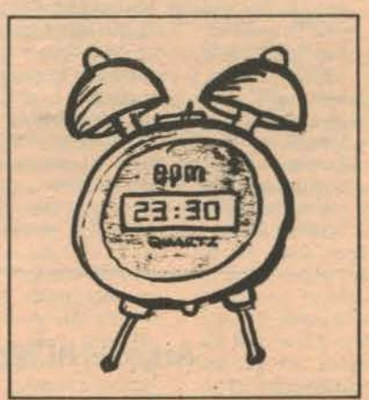

A.B. - Bu günlerde Köroğlu Antep Rivayeti'ni okuyorum. "Dünyamı heder edenler" diye bir söz. Ne imge, ne bir şey... Ama arkasında öyle bir şiir yükü var ki... Bir başka dize: "Ömrüm bu gün bitti sandım" vb. Halk şiirinin söyleyiş biçimlerine, konuşma dilinin tarihsel süreçlerdeki anlatım biçimlerine çok iyi bakmalıyız diyorum. (Ahmed Arif'in şiirinin gücü, halk şiirine çok iyi, derinliğine yaslanmış olmasından geliyor bence.) Türkçenin şiir potansiyellerini yakalamak için. Bir "heder etmek" sözü ölüp gidiyor. Bu sözleri, deyimleri bulup canlandırmalı. Şiiri günlük konuşma dilinin, gazete dilinin kuruluğundan, tekdüzeliğinden kurtarmalı. Ölü bir batı dili ya da soyut bir söz diziminden de. Yaşayan, canlı Türk dilinin derin soluklarını, vurgularını, kazandırmalı şiir diline. Bu bana imge konusundan daha önemli görünüyor. Yani hakiki bir Türkçe ile yazmak konusu... (Sözcük, vurgu, tonlama, söz dizimi vb...)

H.V. - Metin Ağabey, sen "şimdi yandı ayak" deyimine imge diyorsun. Ataol ağabey ise, "dünyamı heder edenler" ya da "ömrüm bu gün bitti sandım" dizesine, dizelerine, *"Ne imge, ne bir şey..."* diyor. Bu konuda ne diyorsun?

M.D. - Oysa Veysel ÖNGÖREN bu sözü, bu ifadeyi "Tam tamına imgedir" diye karşılıyor. İstersen burada Veysel'in Ataol'un söylediklerine de yanıt olabilecek, kitabım Hançer ve Lirik üstüne yazdığı mektuptan imge üstüne yazdıklarını okuyayım. Şöyle diyor Veysel: "... İmge sözcük içeriğidir. İçlemle aynı şeydir. En geniş ifadesi anlamdır. Bir şeye değişik adlar verilmesi, değişik özelliklerini öne çıkarmak içindir. Her sözcük bize bir imgeyi haber verir.

Şiirde sözcükler arası ilişkilerden doğan şeye imge demeğe alıştılar bu şey, imaj'dır.

Şimdi: Senin "Şürde imge genellikle eğretilemeğe yaslanır" sözüne katılmıyorum. Zaten çıbanbaşı bu eğretileme kolaylığından çıkıyor. Aslolan ilintileme'dir. Ataol'un "Dünyamı heder edenler" ifadesine "Ne imge ne bir şey" sözüne de katılmıyorum. Tam tamına imgedir. Her dil içeriği bize imgeyi verir. İmajı seçebilmek gerekir. Şunu ne yapacağız:

"Kestim mümkünümü de
çarelerimi"

Her dilsel ifade gibi imgeyle örülmüştür, ama nefis bir imaj.

"İşte şimdi yandı ayak" tam tamına imgedir. Ve biz dolaysız imge'nin peşindeyiz. Ve buradan imajlar yaratarak, dolaysız bir şiirsel içerik elde etmekle yükümlüyüz.

Dil, kendisi dolaylı bir olgudur. Dolaylı içerik yandaşları, insanı ve dünyayı değil, gene dili anlatmak işiyle maluldür. Biz ise, dolaysız bir şiirsel içerik ile, (Elbette dolaylı olan dili kullanıyoruz) dünyası içinde insanı anlatıyoruz...

....

İmaja bak:

"Yastık kurbanın olam
Yar yatışı nicedir"

Veysel Öngören'in dedikleri burada bitti.

Şimdi beni de imge kadar halk dili ve söyleyiş biçimleri ilgilendiriyor. İmgenin ayakları yerde ve somuta ulaşmış olanı başım üstünde. Ayakları yere basan imge... Somut imge nedir? Ve şu soruyu hep sıkça kendi kendime soruyorum: Somut imge nedir?

H. V. - Yarın'da[5] sözünü ettiğin bir "kapalı imge" sözü vardı.

M. D. - Abdülkadir BULUT geçenlerde bir dergiye verdiği yanıtta: "...Ama ikinci yeni şiirinde imgenin gözleri bağlı olduğunu da Nazım'ı okuyunca anladım" diyor. Bu söz benim için de birçok şeyi açıklıyor. Doğrusu ben, Rembo'nun: "Çocukların bayıldığı mayhoş elmalardan tatlıydı/Çam tekneme işleyen yeşil sular" ya da bir türküdeki "yoğurt gibi ela gözlüm", "yeşil soğan gibi tatlı sözleri" sözlerinden, dizelerindeki tad alıyor da, "Balıkların bıyıklarında sur taşları" gibisinden dizeleri anlayamıyordum. Üstelik şiir konusunda hiç de dar görüşlü, bağnaz olmadığım halde.

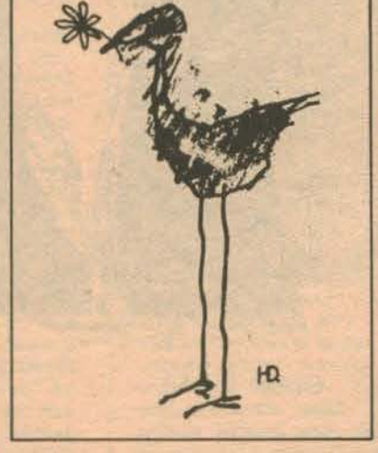

H. V. - Burada bir yazıyı anmak istiyorum, Aragon'un bir yazısını[6] Yazısının adı: "Eluard'ın Şiirinde İmge'

P. Albouy, bu yazıda şiirin açık, kapalı olduğunu incelerken, Eluard'ın şiirindeki imge konusuna da değiniyor. Kapalı imge ile kolay imgeden söz ederek:

"Aynanın teni altında lambanın
yüreği çarpar"
(Eluard)

Bu çok güzel bir "kapalı imge"dir, diyor. Devamla yine:

"Paris, bir iğne kadar ince, bir
kılıç kadar güçlü, güzel kentim"
(Eluard)

Bu da "kolay imge"dir, diyor. Şu dizeye ise:

"Dünya bir portakal maviliğinde'
(Eluard)

"...geçerli bir açıklama yapılabileceğini sanmıyorum" diyor.

Aragon, bu sözlere karşılık, kısaca; "Kapalılık (anlaşılmazlık) iki kaynaktan gelir: Ya okumasını bilmeyen okuyucudan, ya da derdini anlatmayı bilmeyen yazardan. Ya da her ikisinin karışımından" Ve: "... çünkü imge yüce bir konuyu, değeri yüksek bir içeriği dile getirdiği zaman, (başarısı, anlatım gücü ölçüsünde) bu konunun bu içeriğin değerini eksiltmeyecek, artıracaktır." Yine.

Eluard'dan şu dizeleri örnek vererek:

"Biricik boş olan yüreğimin derinliklerindedir; bu ölümün öz alanı mı, yoksa kaçışın alanı mı acaba"

O, bu dizeleri yazan değildir artık deyip,:

"İnsanların, dünyayı açıklamak ve değiştirmek için birleşmeye, umud etmeye, savaşmaya gereksinimleri var"

Eluard bu dizeleri yazandır, diyor.

Aragon, kapalılık-açıklık ya da kolay imge konusunda son şu sözleri söylüyor, Eluard'ın şiirini imgelerini anarak:

"Eluard'ın imgeleri (...) insanın yüreğine işlemektedir, hem de ister kolay, ister zor ya da açıklanmaz olsunlar. Bu bir biçim işi değil, bir öz meselesidir."

Önce şu satırların hemen altını çizeyim. "..Bu bir biçim işi değil, öz meselesidir" Buradan öğrenip üzerini vurgulamak istediğim şu: Şiiri kapalı, açık yapan şiirin özüdür. Şairin yaşantısı, dünyaya bakış açısı, halkla bağı, sınıf bilinci; öz ve biçimi birlikte kavrayıp kavrayamadığıdır. İmgenin, kapalı mı, açık mı, anlaşılır mı, anlaşılmaz mı olmasının temeli özdür. "Aslolan hayattır" diyen Nazım'ın yine "Diyalektik materyalist felsefeyi anlamadan ise modern manada realist sanatkar olmak kabil değil" sözünü hatırladım.

Yaşantı yoğunluğu, yaşantı birikimi önemli...

A.B. - Beni imge kadar halk dili ve söyleyiş biçimleri ilgilendiriyor ile imgenin ayakları yerde ve somuta ulaşmış olanı başım üstünde. Bu sözlerinin altını çiziyorum. Bu sözlerin benim için de aynen geçerli. İmge nasıl somuta ulaşır, ayakları yere basar? Gerisinde bir yaşantı yoğunluğu, yaşantı birikimi varsa... Ve o yoğunluk, birikim, dilde tam karşılığını bulmuşsa. Ucuz fantazi, gelgeç moda değilse. (Hem konu hem söyleyiş özellikleri bakımından) Halk dili ve söyleyiş biçimlerine gelince, eğer yine senin sözlerinle "Bulvarların neon ışıklarında pörsümüş kimi sözcükler"le "Oralı kimi duyguları anlatma" değilse

amacımız; ve hele okurumuzun da bulvar kalabalığını aşarak halka doğru açılmasını istiyorsak, konularda da söyleyişte de elbette halksallığa açılmamız, onun ne olduğunu incelememiz kavramamız gerekiyor. A. ADA'nın bahsettiğin yazısını okudum.[7]. "Halkın diline sadık kalmak" tanımlamasına takıldım. Halkın diline sadık kalınmaz. Halkın dili aşılır. Her sanatçı kendi dilini yaratır, ama anadilin (Köy gecekondu - ve şehir argosu, yeni ögeler, tüm dil) özelliklerini dilin ana kaynaklarını iyi kavrayarak. Yoksa halk şiirine öykünmeğe dönüşür iş.

H. V. - Çok doğru. Ataol Ağabey, siz çeviri şiirlerin çoğunu ana dilinden okuyorsunuz. Mutlaka aslından, ana dilinden okuyunca daha çok tadına varıyorsunuz o şiirlerin. Çeviride ne kaybediyor şür? Ne çevriliyor ya da?

M.D. - Çeviride başka dile aktarılabilen nedir, aktarılamayan nedir? diye eklesem.

A.B. - Bunu, Ritsos'tan da işittiğim (ve okuduğum) bir görüşe katılarak belirtmek istiyorum. Eğer sessel özelliklere fazla dayandırırsak şiiri, fazla süslemeciliğe kaçarsak, bunun başka dile aktarılması güçleşir. Şiirselliği yaratan, yine de anlam olmalı, anlam aktarılabilir. Ses oyunları dil oyunları ve cambazlıkları, kendi dilinin sınırları içinde kalmak zorunda. Dengeli, ölçülü, dilsel, sessel özelliklerin ya da halksal vb. deyimlerin başka dillerde karşılıklarını bulmak (Hiç değilse önemli bir ölçüde) bence mümkün... (Senin "Tınlama, ötüş, dediğin şey, önemli) Fakat ona bir çeşni gibi bakmalı derim. Fazla yüklenirsek, o o yükü kaldıramaz. Aslolan yine de anlamdır, edadır, söz gelimi "Bir ben bileceğim oysa/Ne afat sevdim" dizesinde -Yanılmıyorsam bütünü böyleydi- (Bir de Diyarbekir kalesi..." diye devam eder çünkü) Şiirselliği yaratan şey "Afat" sözcüğünün ilginçliğinden, söyleyiş tadından çok daha faz a "Bir ben bileceğim" söyleyişindeki "Sevdim" yükleminin di'li geçmiş oluşundaki bir takım gizli, dile gelmez özelliklerdir. "Bir başka dilde "Afat"ı karşılayan sözcük bulunabilir mi?" (...) "Afat" ın karşılığı bulunur da, "Bir ben bileceğim" deki edayı çevirmek güç olabilir. Ama böyle güçlüğe can kurban. Çünkü bu tür söyleyişlerde bir dilin kendine özgü felsefesi, derinliği vardır. Yani, ses ya da söz taklidinin çok ötesinde, ana dilde halksal olanı, en temel olanı, gerçek olanı kavramak çok önemli ve şiiri o kaynaktan beslemek.. Öyle ki şiir ve ana dil, birbirinin içine girsin, birbirinden ayrılmasın, birbi 'yle sarmaşsın, birbirinden soluk alıp versinler.. Bu, yerelliği ya da halksallığı öykünme düzeyinin çok ötesinde bir olgu bence. Bu gün kentli şairlerin çoğunun da anlamadığı bir şey. Sentetik bir dille yazıyorlar. Kurmaca bir dille. Bunu söyleyince de, halk diline öykünmeyi önerdiğimizi sanıyorlar.

H. V. - Haklısın. Metin Ağabey' in önce değindiği bir konu vardı: Yöresel sözcükler. Bu sözcükler bence de şiirde kullanılmalı idi. Onlar artık topluma mal edildi.

Ama bazı zorlama "öztürkçe" sözcükler bayatta canlı yaşayamıyorlar. Sözcükler konusunda ne dersiniz?

A.B. - Sözcükler konusunda ben de çok, ve gittikçe sık düşünüyorum. Son zamanlarda, benim sevdiğim, katıldığım bazı yazılar da okudum bu konuda, sözcüklerin sessel değerleri, özellikleri konusunda... Gazete dili, aşırı giden bir özleştirme, dilin sessel değerlerini dekdüzeleştiriyor. İlber ORTAYLI'nın *"Gelenekten Geleceğe"* adlı kitabında, bu konuda akıllıca yazılmış bir yazı var. O yazıyı (Ve genelde kitaptaki yazıları) okumanızı öneririm. Biz bu arkadaşın ve başka bazı kişilerin de dediği gibi, çeşitli halksal kültürlerle yoğrulmuş bir tarih ve coğrafya bölgesindeyiz. Dilimize çeşitli dillerden gelen, sözcükler, kavramlar var. Bunlar sadece anlam bakımından değil, ses bakımından da dilimizi zenginleştiriyorlar. Bu sonuncusu, biz şairler için özellikle çok önemli. Bu bakımdan, sözcük seçiminde rahat olmalıyız diye düşünüyorum. İlle de öztürkçe yazacağız diye bir kaygımız olmamalı... Metin, bana yazdığın mektupta, *"özlem"* ve *"hasret"* sözcük erinin ağırlığını tartarken: *"özlem"* de sönen bir ses , *"Hasret"* te artan, çoğalan, uğu dayan çığlık bir ses var" demişsin. *"Hasret"*i de "Hasrettt!..." biçiminde yazmışsın. Söylediklerine aynen katılıyorum. Dediğin gibi: "Özlem de olur hasret" de. Verdiğin örnekte güzel:

"Şafak söktü yine/Sunam uyanmaz
Hasret çeken gönül/Derde dayanmaz"

Bir gün öztürkce yobazı diyebileceğim biri bana, *"Bir Gün Mutlaka"* için, neden *"Bir Gün Kesinkes"* demediniz, demişti. Oysa bu şiirin tümünde ritmi sağlayan başlıca özellik, mısra sonlarındaki *"a"* sesleridir. *"Mutlaka"*, *"çoğala çoğala"* *"uçuruma"* *"balıklama"* vs. vs. (Azerbeycanlı büyük şair RESUL RIZA bu şiiri okuduğunda, *çok güçlü bir alliterasyon var"* demişti, anımsıyorum. Bizim öztürkçeci arkadaş bu özelliğini görememişti şiirin. Özetle, *"kesinkes"* te denir, *"mutlaka"*da. Sözcüklerin sessel değerleriyle ilgili kaygını paylaşıyorum. Şiirde çok önemli olan bir şey bu. Şiirdeki uyumun en temel ögelerinden biri çünkü.

M.D. - Peki Ataol, yaşantı eskiyince şür eskir mi?

A.B. - Altını çizdiğim sorun üstünde düşünüyorum: *"Yaşantı eskiyince şiir eskir mi?"* ...Bu soruyu hemen karşılayamıyorum. Herhalde, imgeyi, yaşantı yoğunluğuna bağladığım için. Yine de şöyle denebilir; bir yaşantı biçimi (örneğinden Diranas'ın "Yolu gözleyen lambası" gibi) eskiyebilir, büsbütün yok olabilir. Fakat o yaşantıdan kaynaklanan şiir, dilde çok sağlam karşılığını bulmuşsa, yaşamını sürdürür. Çünkü artık dilin bir olgusudur. Böylece kendine özgü bir yaşama alanına sahiptir. Genel kültürün, genel zevkin (Dil ve söyleyiş zevkinin) içinde yerini almıştır. Bir anıdır, geçmişte kalmış bir şeydir temeldeki yaşantı, ama söz konusu dize onun en seçkin dile getirilişlerinden biri olarak sürdürür yaşamını. (Bunun tersi ise şudur: Güncelde yaşanan bir şey, dilde sağlam karşılığını bulamamışsa bile, o yaşantının güncelliğinin etkisiyle ilgi çeker ama o yaşantının ortadan kalkışıyla da etkisini yitirir, sarkar, anlamsızlaşır... yok olur.)

Metin Demirtaş - Kirazın mendille alınması, mendi e konulup gidilmesi sıradan bir kasaba resmi. Çok uzaklarda kalmış bir yaşam biçimi. Kiraz çoktan kesekağıdına, naylona girdi. Üstelik öyle kolayca alınıp gidilnüyor da... Ama sözcükler ve imgelerle kurulmuş şiirin dünyasında (Anılan yaşam biçimi yok olmuş da olsa) gerçekte olduğundan daha sahici, daha üstün bir güzellikte sürdürüyor yaşamını. İşte yenilip de atılmıyan erik çekirdeği gibi dilimde dolaştırdığım Cahit Külebi'den iki dize:

"Her seven alıp gitse ne olur
Bir mendil kiraz gibi kızları"

4. Hayat Ansiklopedisi. sayfa 1652
5. Yarın Dergisi. Sayı 7
6. Çağımızın Sanatı-Aragon. 1. basım 1966 Gerçek Yayınevi
7. Ahmet Ada'nın adı geçen yazısı, Yaşam İçin Şiir Haziran 1983
A. Ada, aynı yazısındaki görüşlerini açıklayan bir yazı daha yazdı. Bak Sanat Eki Nisan 1984

GÖREN BULUT

Arşivlenen Bir Yaşantıdan

Sessizlikler gönderdi, gizli yazılar
İsteneni ivedi yanıtlarken hep titredi elleri
Anlamadı onu hiç, eskiyen elbisesi
Kırılan daktilolar. Soru olmadı yazdıklarında.

Gizler taşıdı, anlatamadığı korkularını
Buzlu camların arkasından görünürken kendisini sorana
Yetiyordu ona, kirlenmiş o solgun kravatlar,
Miyoptu, camı kırık bir gözlük takıyordu
Usanmadı dinlemekten, bekleyişler edindi.

Beyazdı teni bir meydanda görünmemekten
Gölgesini bilmiyor, güneş düşmedi ki üstüne
Yürüdü hep yıkılmaz sandığı bir duvarın dibinden
Sadece ürküyordu rastgelince ıslık çalan birine.

Gelen emri ezberine alırdı bir noktaya bakarken
Siyah perdeleri çekince cama;
Sevildiğini düşünürdü her sigara yakışında
Masasına sarılır uyurdu sonra
Düşünde, kendisini odasında çalışırken görürdü.

Bir yılda dört mevsim olduğunu öğrenmek istemedi
Akşamları önüne koysa da azalan günlerini
Bıkmadı hayatın memuru olarak yaşamaktan
Emekli oluncaya kadar ölümü geciktirdi.

Daha yaşayacaktı ünlemsiz yaşamını tanunasaydı
Ağzından kan boşanan bir çocuk düşmese kucağına.

Veysel Çolak

Ozanın yakında çıkacak olan "Ötesi Yar" adlı kitabından.

Sergio Leone Estetiğinin Düğümü:

BirZamanlar Amerika(da)

İbrahim Karamemet

Sergio Leone hepimizin, özellikle de genç ve orta kuşağın tanıdığı bir sinema yönetmeni İtalya doğumlu ama, kendini çokuluslu diye tanımlamak daha doğru sanırım. Nasıl şirketlerin çokulu lusu varsa, yönetmenlerin de oluyor. 1960'lı yılların furya ı olan "Spagetti Westem"lerin yaratıcısı olan Sergio Leone 1921 Roma doğumlu ve meslekten sinemacı bir ailenin ferdi olarak 18 yaşında doğrudan profesyonelce yönetmen yardımcılığı ile işe başlıyor. Ve daha bu aşamada çokuluslu niteliğini buluyor. Asistanlığını yaptığı 80'den fazla filmin yönetmenleri arasında Camerini, Vittoria De Sica (Bisiklet Hırsızları) yanında Mervyn Le Roy (Qua Vadis), Robert Wise (Truvalı Helen), William Wyler (Ben-hur), Raul Welsh, Fred Zinneman var. Ancak, görüldüğü gibi daha çok iş yapan büyük yapım yönetmenlerinin asistanı ve *Pompeinin Son Günleri, Gladyatörler Savaşı* gibi filmlerin senaryo yazarıdır. 1960'da, yirminci meslek yılında yönetmen olarak ilk filmini çevirir: *Rodos Heykeli.*

1964 yılında *Bir Avuç Dolar İçin* (Per un pugno di dollari) bu karmaşık sanat geçmişinin ürünü olarak bittiğinde Leone yeni bir sinema türü başlattığını bilmiyordu. Film oldukça çekingen bir tavırda finanse edilmişti. İki dilde çevrilmiş (İtalyanca ve İngilizce) ve Anglo-Sakson dağıtımı için İtalyan olduğu gizlenmiş, yönetmenin adı İngilizce versiyonda Bob Robertson olarak yazılmıştı. Film, değişik bir western yapı ıyla oldukça başarılıydı. Önce biraz alaylı karşılandı ama, sonuçta gişe çokiyi gitti. Aslında film büyük Japon yönetmen Kurosawa'nın *Yojimbo* adlı yapıtından devşirmeydi. Sergio Leone, filmin gerek gişe, gerek yeni western yapısıyla sağladığı başarı üzerine bu tür filmlerine devam etti ve hepimizin bildiği *Birkaç Dolar Daha* (Per qualche dollari in piu) 1965 ve *İyi, Kötü, Çirkin* (Ilbuono, il cattivo,il brutto) 1966 ile spagetti westemin en değerli örneklerini vermekle kalmadı, bir on yıl kadar seröven filmi piyasasını hakimiyeti altına alan bu türü başlatmış oldu. Böylece kırk yılı aşkın süregelen "Western" türünün kaderini bir İtalyan değiştiriyordu.

Sergio Leone'nin Sanatı

Bu filmlerle spagetti westemin piri bu türde bir üçleme tamamlamıştı. Bunların alışagelinmiş westem filmlerinden temel farkı gerek biçimde, gerek özde görkemli olmasıydı. Oysa, westem yalınlığın simgesiydi. Görüntülerde kişilerin figürleri yanında yalın çöl ve dağ başları bile büyük bir estetik kaygu içeren sanatsal düzenlemelerle görkemli bir şekilde veriliyordu. Bu görkem kişiliklere ve konuya da yan ıyor; gizli ve gizemli ilişkiler, normal ve yalın olaylar dizisi dışında dolaylı anlatun ve kimlikleri gizli, kimlik ve hatta kişilik değiştirmiş görkemli kişiler, bunların çevresinde dolanan efsanevi olaylar olarak belirginleşiyor.

Bu filmlerin dikkat çeken başka bir yönü de müziğin kullanılışıydı. Amerikan westernlerindeki şarkıların eşliğinden öte bu şatafatlı gelişime uygun görkemli bir müzik işlevsel olarak doğrudan görüntüyü bütünlüyor ve oldukça başarılıydı.

Leone'nin bir başka özelliği de vahşetin estetiğini yaratma uğraşıydı. Bu, uzak açı yaratmak, vahşeti eleştirmek için yönelinmiş bir tarz mıydı, yoksa Sergio Leone'nin populist yaklaşımının gereği miydi, pek açık belirginleşmemiştir. Ne ki, Leone'nin spagetti westem türünün ardılları bu vahşet motifini olağanüstü boyutlara uzandırdılar.

Sergio Leone bu ilk üçlemesinden sonra hızı kesilerek gene Amerika konulu üç film daha yaptı. İlk üçleme kadar birbirine biçimsel olarak bağlı değilse de *Bir Zamanlar Batı* (C'era una volta di west) 1968 ve *Giu la testa* 1971 ve uzun bir aradan sonra nihayet, daha çok Amerikan katkısıyla gerçekleştirdiği *Once Upon a Time in America* (Bir Zamanlar Amerika) dan (1984) oluşan üçlemenin konu bağı açısından asıl üçlemesi olduğunu söyler. Böylece Leone, Amerika'da 45'lik Colt tabancaların söz sahibi olduğu kahramanlık döneminden, susturuculu susturucusuz 45'lik Smith Weston ve makinalıların kan kustuğu ve yeraltının Amerikaya hakim olduğu günümüze dek sinema kanalıyla kendince bir Amerika panoraması çizmiş oluyor. Sir İtalyan için biraz fazla Amerikanca uğraş. Ancak, uzunca süren ilk çıraklık yıllarındaki sayısız Amerikalı yönetmenle yaptığı çalışmalar sonucu sinemanın popüler bir sanat olduğunu kavrayan Leone buradan giderek, popülerlikten öte populist bir sinemaya yönelmiştir. Yapıtlarıyla bu yoldan başarıyla ulaşmıştır.

Kuşkusuz Sergio Leone'de bir Avrupalı kanı, İtalyanlıktan gelen ince bir hümanist yan da var. Daima iyinin ve doğrunun yanındadır. Ama, daha çok kötüyü gösterir. Bu arada populist eğilimi onu yöneldiği vahşet ve ne pahasına olursa olsun elde etmek istediği görkemde tutuklar. Aslında, filmlerinde kan gövdeyi götürürken kuşkusuz buna bir Avrupalı olarak eleştirel bir uzak açıdan yaklaşıyor ve belki de bunun ironisini (alaycılığını) getirmeyi düşünüyordu ama, populist eğilimi kitlenin algılayışı sırasında dizgini elinden kaçırmasına neden olmuştur ve yaklaşımı eleştiriden çok vahşetle özdeşleme şeklinde kabul edilmiştir. Yakalamak istediği estetiğin büyük boyutluluğu yüzünden bir çeşit "Manierizm" içine düşmüştür. Bu manierizmde vahşet de tüm diğer öğeler gibi büyük boyutludur.

Bir Zamanlar Amerika(da)

Özgün adı: C'era una volta in America
Senaryo : Sergio Leone, Leonardo Benvenuti, Piero De Bernardi, Enrico Medıali, Franco Arcalli, Franco Ferrini.
Görüntü : Tonino Delli Calli
Çevre Düzeni: Carlo Simi
Müzik : Enrico Maricone
Yaratıcı Prodüktor: Claudio Mancini
Yapım : Arnon Mllchen
Oynayanlar: Roberto de Niro, James Woods, Elisabetch Mc. Goven, Joe Pesci, Tuesday Weld, Burt Young, Treat Williams.

Bir Zamanlar Amerika bir westem filmi değil. Amerikanın yakın geçmişinden günümüze kadar gelen çağdaş döneminde geçiyor. Belli bir kesimden giderek bugünkü Amerika'nın panaromasını vermeğe çalışıyor. Bunu belki bir ölçüde başarıyor ancak, asıl nedenlere inmeden, temel ilişkileri belirlemeden; bir arkadaşlık destanının anıları içinde. Aslında, Leone'nin tüm filmleri "Bir zamanlar" diye başlamalı ve bir masal gibi izlenmeli. Bu filmin de dikkatle gözlendiğinde tüm Leone filmleriyle aynı öz ve içerikte olduğunu görmek olası. Tüm Leone filmlerinde temel öz; kötüyü, kötülüğü kötü olanı veya çevreyi vererek iyiliği anlatmak çaba ıdır. Bu arada gene görkemli olma endişesiyle kötüyü ve fazla değer verir, hatta kimi zaman kahramanlaştırır. Örneğin *İyi, Kötü, Çirkin* de iyi ile kötü eş değerde ele alınmışlardır ve aslında en sempatik olanları çirkindir. Rönesans hümanizmini çağrıştıran bireyci bir yaklaşımı da vardır ama, hümanizma ı tersten yaklaşımla kurulur. Röne ans insanı gibi herşeye kadir olağanü tü akıllı ve güçlü kahramanları vardır ve tüm filmleri bu bireylerin dar çevresi içinde geçer. Bu çevre yalnızca bir atmosfer unsurudur; asıl ortam ve temel sorunun kaynağı değildir. Bu filmin de Leone, çağ başından günümüze Amerikayı anlatmak istediğini söylüyor, o ne derse desin aynı konu, aynı öz bir yüzyıl evvel vahşi batıda da geçebilirdi ve böylesi Leone'ye daha yakışırdı. Hatta bireyci kahramanlıkların orta çağında, antik Roma'da da geçebilecek bir konu. Bu film pekala bir Leone westemi olabilirdi Leone belirginliği içinde olaya ve konuya bireycilik açısından yaklaşılmış, herşey görkemli ele alınmış ve gizemli anlatılmış; diğer we temlerinde olduğu gibi. Biçimsel benzerlikler bile çok yakın. Anılar, anılara geçiş, Leone filmlerindeki zamanlama ve zaman kavramı. saat ögesi, saatin kendi somut varlığı, müziği ve leight motiflerin kullanılışı hep aynı. Bu filmde de müzik diğer filmler gibi görkemli ama, onlardaki kadar özgün değil. Bu da aslında başarılı bir yanı çünkü, film ancak anıların müziği niteliğinde, bireyci anılardan oluşmuş ve bunların çevresel ve temel nedenlerine inmeden birey psikolojisini davranışlara temel tutan bir destan. Bu filmde müzik konu geliştikçe, konunun geçtiği zamana uygun parçaları o zaman dilimine uygun olarak veriliyor. Yerinde ve iyi bir kullanım. Haliyle müzik de çok görkemli ama, filmi nereye koymayı düşündümüzde bize "Anıların Müziği"ni çağrıştırıyor. Filmin kendi bir anıların müziği demeti. Bu anılarda eski dostluklar, ihanetler gösteriliyor; Amerika değil. Leone gene iyiye kredi veriyor. İhanet bile kötüye değil, psikolojik bozukluğa bağlanıyor. Her filminde olduğu gibi bu filminde de temel etmen bir vicdan muhasebesi.

Film, Sergio Leone'ye yaraşır bir şekilde sabırları taşıran bir vahşet sahnesiyle başlıyor ve bir korku filmi gizemliliği içinde bitiyor. Amerika yalnızca bir ortam. Bu ortam pekala bir batı kasabası, son bölüm de hem şerif hem kasabanın bankeri olan eski dost, gizemli kişinin tüm vicdan muhasebesini yaptıktan sonra gene gizemli bir şekilde kendini cezalandırması şeklinde bitebilirdi, tabii cep saative dolarlar aynı şekilde kullanılarak. Fondaki Amerika ortamında haliyle beliren vahşet, yeraltının hakimiyeti, polisin yeraltıyla işbirliği ve aczi, eski haydutların başına devlet kuşu konması ve yeraltının siyasi yönetimi elinde tutması gibi konu r artık pek orjinal şeyler değil ve bu artık tüm liberal demokrasilerde olağan sayılan bir düzen. Bu ortamın filimde konuya dekor olmadan öte bir ilintisi de yok. Aslında bunlar önemli sorunlar ama, filmin sunuluş şekliyle bu sorunların temeline inilmiyor, bireyci davranışlardan öteye gidilmiyor.

Buna karşılık film görüntü düzenlemesi, görüntüsel anlatım ve kurgu açısından çok üstün bir sinema sanatı örneği. Oyunculuk son derece iyi. Her şey kusursuz ve film başından sonuna bir *saat* gibi işliyor. Ve bu mekanizmanın içinde bireyler yüce, akıllı, kusursuz ve güçlü. Konu gizemli, karmaşık ama, anlatımcı sunulmuş. (Sinema her zaman anlatımcıdır) Tüm motifler ve filmin her anı son derece görkemli ama, bu öğelerin tamamı populist bir başarı için bir araya gelmiş; popüler bir sanatsal irdeleme için değil. Ne ki, sonuçta elde edilen salt sinema sanatı açısından bakıldığında güzel ve yetkin bir yapıt olarak karşımıza çıkıyor, bu yapıtta öz ve toplumsal ileti pek düşünülmemiş. Gene de görülmesi gerekli önemli bir film. Ancak, ekaikliği izleyici tarafından gözetilmeli ve üzerinde düşünülerek filmi izleyici tarafından ta olanıp, ekaik olan temel toplumsal ilişkiler lenler izleyici tarafından tamamlanmalı.

Sergio Leone'nin populist tutumuyla ulaşabileceği en üst, en görkemli manierist düzey bu. *Bir Zamanlar Amerika* Leone'nin hem doruğu, hem de sanat anlayışının bir düğümüdür. Populist tutumunu, manierist anlayışını değiştirmedikçe bundan sonra yapacakları ancak daha birkaç dolar için kendini yinelemek olabilir ki, buna daha bu filmde başlamış.

Sinemanın Büyük Kazancı: Kayıp

Yunan asıllı yönetmen *Costa Gavras*'ın 1982'de gerçekleştirdiği *"Kayıp (Missing)"* filmi, Amerika Birleşik Devletleri'nin 1973 Şili darbesindeki rolünü gözler önüne sermesinden ötürü büyük siyasal tartışmalara yol açtı. 31 yaşındaki Amerikalı yazar ve yönetmen *Charles Horman*'ın Şili ordu birlikleri tarafından kaçırılıp öldürülmesini konu alan film, Thomas Hauser' in 1978'de yayımlanan bir kitabındaki gerçek öyküye ve belgelere dayanıyor. Hauser kitabında, Şili'de Halk Birliği cephesi lideri, sosyalist Devlet Başkanı Allende'nin bir darbe sonucu devrilmesinde, Nixon yönetiminin etkisini ön plana çıkarırken, "aynı türden olayların her zaman, her yerde sürdüğünü göstermek isteyen" Gavras'ın filmi Güney Amerika'nın bilinmeyen bir ülkesinde geçiyor.

"Kayıp"ta Şili adı hiç belirtilmese de, Latin Amerika tarihinin en kanlı olayı Pinochet darbesi, yakılan kitaplar, sokaklarda yığılan cesetler, tutuklanan, işkence gören, stadyumlara tıkılan binlerce insan, siren ve silah sesleriyle dolu korkunç günler, tüm vahşetiyle, imgelerden örülü bir karabasan halinde sunuluyor izleyenlere.

Gavras, daha önce *"Z"* ve *"Sıkıyönetim"* filmlerinde olduğu gibi, "Kayıp"ın anlatımında da gerçek olaylara, belgelere bağlı kalmak için büyük çaba gösteriyor, ancak dramatik özgünlüğü sağlamak amacıyla, doğal olarak kitapta yer almayan bazı konuşma ve olaylara da yer veriyor.

Kimi eleştirmenler, sanki siyasal olaylara tümüyle tarafsız bir tutumla yaklaşmak olasıymış gibi, Gavras'ı gerçek olayları kendi siyasal yorumuyla dile getirmekle suçluyorlar. Aslında tartışılması gereken filmin gerçeğe yakınlığı değil, gerçekleri saptırarak yansıtmanın kimin çıkarları doğrultusunda olduğu konusu. Örnek olarak, filmde öldürülen Charles Horman'ın babası, başlangıçta sadece kayıp oğlunu arayan bir adamdır, ancak daha sonra ister istemez kendi ülkesini yönetenlerin oyunlarının ayrımına varır. Başından beri Allende'nin seçilmesine karşı olan Başkan Nixon, Dışişleri Bakanı Kissinger ve 40'lar Komitesi, işbaşına gelen sosyalist lideri devirmek için ellerinden geleni yaparlar. Pinochet darbesiyle amacına ulaşıveren Amerika Birleşik Devletleri, askeri cunta yönetimine destek sağlamakta bir an bile duraksamaz. Bu bağlamda, bir Amerikan vatandaşının Şili askerleri tarafından öldürülmesi, Amerika Birleşik Devletleri halkının Pinochet cuntasına karşı tepkisini önemli ölçüde etkileyecektir hiç kuşkusuz. Bu yüzden de Charles Horman olayı gizlenmeli, çarpıtılmalıdır.

Doğal olarak, filme yöneltilen eleştirilerin temelinde de siyasal koşullanmalar, özellikle Şili darbesinde Amerika Birleşik Devletleri'nin parmağı olduğunu gizleme çabası yatmaktadır. Buna en iyi örnek, ABD Dışişleri Bakanlığı'nın "Kayıp"ın gösteriminden önce üç sayfalık bir bildiri yayınlamasıdır. Bildiride, Charles Horman' ın öldürülmesi olayında ABD'nin "ilgisizliği ve suça katılımının" söz konusu olmadığı savunulmaktadır.

Bir bakıma, Dışişleri Bakanlığı'nın bir bildiri yayımlayarak kendisini savunma gereği duyması, "Kayıp" filminin asıl değerini açığa çıkarıyor. Film, ABD yönetiminin Şili ve tüm dünyadaki askeri yönetimlerle ilişkisi üzerine geniş bir tartışma ortamı başlatılmasında önemli rol oynamıştır.

Ancak bazı eleştirmenler, filmin binlerce Şilinin yaşamını yitirdiği bir olayda, tek bir Amerikalının öldürülmesine dikkat çekerek, haksız bir dava başlattığını savunuyorlar. Kuşkusuz bu eleştiride, Costa Gavras'ın pek ayrımında olmadığı büyük bir gerçek payı var; ancak Gavras'ın tutumunun, filmin geniş kitlelere ulaşma amacı güden anlatım stratejisinden kaynaklandığı da unutulmamalı. Amerikalı izleyenlerin büyük bölümü için Latin Amerika, ara sıra gazete başlıklarında ve TV haberlerinde adı geçen siyasal bir soyutlamadan öte bir anlam taşımamaktadır. Kitlesel katliamlar gerçekleşen Şili'de, tek bir Amerikan ailesinin yaşadığı trajedi, bu kişilere olayın geniş insansal ve siyasal boyutları hakkında bir fikir verebilmenin en iyi yoludur belki de.

Zaten Costa Gavras "Kayıp" filmiyle, ne Şili olaylarının geniş bir çözümlemesini yapmak ne de sıradan Amerikan izleyicisini "Şili ile Dayanışma Merkezleri" kuracak bir bilinç düzeyine getirmek savını güdüyor. Onun isteği, Amerikalılara kendilerini temsil eden hükümetin, tüm dünyada ne işler çevirdiğini göstermek. Film, getirdiği töresel bakış açısıyla bu görevi de başarıyla kotarıyor.

Costa Gavras'ın 1969 yapımı "Z" filmi, askeri cunta tarafından yıllarca yasaklandıktan sonra, demokrasiye kavuşan Yunanistan'da, 1974'de gösterilmişti. Umarız, tarih bir kez daha yineler kendini ve "Kayıp"ın demokratik bir Şili'de gösterime gireceği günlere tez erişiriz. ●

GARY GROWDUS
Türkçesi: YASEMİN ÇONGAR

* Yazı ve konuşma, "Cineaste" dergisinin 1982, No:1 sayısından alınmıştır.

Costa Gavras "Kayıp" hakkında neler diyor?

New York'ta "Kayıp" filminin ilk gösterimi öncesinde, Cineaste dergisi yazarı Gary Growdus'un kendisiyle yaptığı bir söyleşide, yönetmen Costa Gavras filmine yöneltilen eleştiriler ve filmin siyasal özü hakkında şunları söyledi:

Kayıp" filmini çekerken biri gelip de bana "Amerika Birleşik Devletleri yönetimi bunu hiç hoş karşılamayacak" deseydi, inanmazdım. Ama az önce, ABD Dışişleri Bakanlığı'nın filme karşı bir bildiri yayınladığını öğrendim. Yarın herşey gazetelerde olacak... Aslında çok büyük bir hata. Büyük yanlış yaptılar.

Gerçek bir öyküden kaynaklandığı için "Kayıp"ı yönetirken, doğruya sadık kalmaya, abartmalardan kaçınmaya büyük özen gösterdim. Filme, Universal stüdyolarının önerdiği gibi "Şili 1973" yazısıyla başlamayı da reddettim. Çünkü amacım, izleyicinin merakını uyandırmak, filme etkin katılımını sağlamaktı. Ayrıca, olayı yerel-tarihsel bir soruna indirgemekten de kaçınıyordum. Çünkü bu gibi olaylar sürüyor. El Salvador'da, Arjantin' de, dünyanın her yerinde insanlar "kayıp"lara karışıyor. Zaten benim sorunsalım, Latin Amerika'daki yaşam koşullarını ya da Allende hükümetini eleştirmek değildi hiçbir zaman. Günümüzde gerekli tepkiyi görmeyen adam kaçırma olaylarının artarak, bir terör yöntemi halini aldığını göstermek istedim.

Filmin başkişisinin siyasal kimliğine gelince... Charles Horman ne idiyse, öyle yansıtmaya çalıştım. Eğer ilerici bir kişi olsa idi, belki film daha dramatik boyutlar kazanırdı, ama değildi. Zaten ilerici bir insanın öldürülmesi de hiçbir şekilde haklı gösterilemez! "Kayıp"ın bir sahnesinde Horman'ın babasına, "Çocuğunuz ilerici miydi, tutucu muydu?" diye soruyor bir ABD senatörü, sanki bir solcunun öldürülmesini kabullenmek daha kolaymış gibi. Böyle şey olmaz.

Aslında filmin aldığı eleştiriler ruhbilimsel bir araştırma konusu oluşturabilir. Herkes filme kendi siyasal görüşleri doğrultusunda yaklaşıyor, buna göre ya beğeniyor, ya kınıyor. Biri bana şöyle dedi: "Filminizi çok sevdim. Büyük bir film. Anlamadığım bazı siyasal konular var ama, zaten siyaset pek ilgilendirmiyor beni." Bazı kişiler, ikisinin birbiriyle sıkı sıkıya ilintili olduğunu unutarak, olayların siyasal boyutlarına boş verip, yalnızca insancıl yönleriyle ilgileniyorlar. Bazıları da, filme "gerçek değil" damgasını vurarak karşı çıkıyorlar. Çünkü gördükleri olaylar etkiliyor onları, gerçekliğine inanmak istemedikleri olayları yadsıyor, "yanlış" diye kestirip atıyorlar. Oysa böyleleriyle, yalnızca filmde değil, daha geniş tartışma ortamları da yaratarak savaşmalıyız. Bir filmle insanların siyasal düşünceleri değiştirilebilir mi, bilmiyorum ama, hiç değilse siyasal bir tartışma başlatılabilmeli. ●

Günümüz Türkiye'sinde Halkoyunları

Halkoyunlarının geleneksel yanıyla sanatsal yanı çakışmaktadır

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ FOLKLOR KULÜBÜ

Folklor ürünleri toplumsal yaşamın birer aynasıdırlar; bu ayna çoğunlukla gerçekliği yansıtır. Halk oyunları (ya da halk dansları), halk türküleri, gelenek ve göreneklər, masallar, efsaneler, destanlar, inanışlar, ritüeller, bayramlar ve daha birçoğu folklorun ilgi alanına girerler. Bu ürünler kuşaktan kuşağa geçebilme özellikleriyle, genelliklesözlü olarak aktarılışlarıyla, toplu olarak üretilişleriyle diğerlerinden ayrılır. Yukarıdaki liste daha da uzatıldığında, ortaya çıkacak çeşitlilik oldukça şaşırtıcı olacaktır. Böylesine geniş bir ilgi alanına sahipken, günümüzde folklor çalışmaları genellikle halk oyunları üzerinde yoğunlaşıyor. Görünürdeki bu yoğun ilginin halkbilimine gerçekten hizmet edip etmediği üzerine görüşlerimizi daha sonraya bırakarak, "folklor = halk oyunları" olmadığının altını çiziyor ve halk oyunları özelinde söylediğimiz hemen herşeyin tüm folklor ürünleri için geçerli olduğunu belirtmekte yarar görüyoruz. Halk oyunları, diğer folklor ürünleri gibi, toplu biçimde yaratılmıştır. Halk oyunları, yaratılışları ve kuşaktan kuşağa geçişleri dolayısıyla yeniden yaratılışları sırasında belli amaçlara hizmet etmişlerdir. Bazen üretim süreçlerini yansılayarak doğa koşullarına müdahale etmiş, bazen salt eğlence için yaratılmış, kimi zaman ise dini inanışların somutlanışı olmuşlardır. Yaratılışlarından sonraki dönemlerinde ise bu özgün amaçlar farklılaşmış, günümüzde ise salt seyirlik ye eğlencelik işlevler yüklenmişlerdir. Oyunlar, bu doğal gelişimleri sırasında, farklı topluluklarca benimsenip yeniden üretildiklerinde biçimsel farklılıklar da göstermişlerdir. Üretim ilişkilerinin değişmesi, yaşama ilişkin estetize edilmiş bakışlar kazanılması, vb. oyunların biçimlerinde değişikliklere neden olmuştur.

Böylesi bir gelişim süreci izlemiş ve izlemekte olan halk oyunları Anadolu'da hala yaşarlıklarını sürdürmekteler. Bunun yanısıra halk oyunlarını kentlerde yeniden üretmeye değgin bilinçli bir çaba var ki, sanırız bu soruşturmanın gerçek amacı da bu olgu üzerine görüşleri ortaya çıkarmak...

Öncelikle, günümüz Türkiye'sinin folklor çalışmaları içinde halk oyunları çalışmalarının çok büyük bir yer tuttuğunu biliyoruz. Kentlerde, özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük kentlerde halk oyunları çalışmaları yapan sayısız demek, kurum ya da kuruluş var. Sayısı son yıllarda giderek artan bu dernekler, kentli insanlara çeşitli yörelerin halk danslarını öğretiyorlar ve fırsatını bulduklarından bunları izleyicilere sergiliyorlar. Böylelikle halk oyunları, kentlerde, salt seyirlik bir işlev kazanmış oluyor. Doğal olarak, bu da, koreografi diye adlandırdığımız bir takım biçimsel düzenlemeleri zorunlu kılıyor. Yöresinde belki hiçbir zaman kısıtlamasına gerek duyulmadan oynanan bir oyun kentte kısaltılabiliyor. Göze daha hoş gelsin diye, yörede belki kesinkez yanyana dizilerek oynanan bir oyun sahneleme sırasında, üç-beş gruba ayrılarak oynanıyor. Bunlar da, belirttiğimiz gibi,sahneleme olgusunun beraberinde getirdiği bilinçli değişiklikler.

"Oyunlar doğal gelişim süreçleri içinde zaten oyun düzeninde de değişiklikle gösterebilmektedir-örneğin artık, süre ve oynayacak kişilerin saptanmasında yörede çalışan dernek ve kuruluşlar kentlerdekine benzer düzenlemeler getirmektedirler. Yörelerde değişen yaşam koşulları, bunların kapalı bölgeler olmaktan çıkmaları, kente göç, ulaşım ve iletişim araçlarının yaygınlaşması ve civar köy ve kentlerle doğal etkileşim gibi olgular nedeniyle oyunlar zaten kendiliğinden değişmektedir. hem doğal gelişim süreciyle uyum içinde olmak açısından, hem de kentte oyunun seyirlik nitelik kazanması halk oyunlarının doğru saptanan düzenlemelerle sergilenmelerini zorunlu kılar."

Bu noktada, kentlerde sergilenen oyunların "otantikliği" konusuna değinelim. Otantikliğin sözcük anlamı "aslına uygunluk"tur. Günümüzde "otantik halk oyunu" dendiğinde genellikle "bir halk oyununun bilinen en eski biçimi" anlaşılmaktadır. Bu görüşe göre, bir halk oyununun en otantik biçimi, bilinen en eski biçimidir. Ancak, "otantik" sözcüğü kendi içinde, böylesine belirleyici bir öge olarak "zaman" kavramını barındırmaz. Bizim, otantik halk oyunu'ndan anladığımız ise "yöresine sadık oyun"dur. Bir oyun müzik, giysi, ritm ve figür açısından yörede oynanan şekliyle özdeşlik gösteriyorsa, o oyun otantiktir. Sağ ayağın öne çıkarılacağı yerde, diyelim sol ayak öne çıkarılıyorsa, ancak buna karşın, oyun tüm özellikleriyle ve "genel hava"sıyla yöresel biçimine uyuyorsa burada otantikliğin bozulduğunu söylemek bizce, pek de gerekli olmayan, aşırı titiz bir yaklaşımın sonucudur.

Böyle söylediğimizde, bize, "otantik olanasadık kalmamak gerektiğini savunuyorlar!" suçlaması gelebilir. Ancak biz, yine de, bu tür tartışmaların yarardan çok zarar getireceğini, detaylar içinde kaybolmanın ötesinde yarar sağlamayacağını düşünüyoruz. Görülebilecek ufak tefek ayrılıklar, oyunun genel karakteristiğini değiştirmediği sürece oynanan oyun otantiktir diyebiliriz. O halde, "otantik oyun -otantik olmayan oyun; yoz oyun-yoz olmayan oyun, doğru oyun-yanlış oyun" tartışmalarının temelinde yatan nedir? Bu, bizce, Türkiye'de bir türlü rayına oturtulamayan folklor politikasının halk oyunlarına zorunlu bir yansımasıdır. Düşünelim; yalnız İstanbul'da, lise ve üniversiteleri çıkarırsak, en az elli-altmış amatör, yarı profesyonel, profesyonel folklor kurumu vardır. Folklorun ilgi bekleyen bir çok başka alanı dururken, halk oyunları bir takım sosyal ve hatta psikolojik talepleri karşılamış ve bir sürü kentli insan (özellikle gençler) bu kurumlarda halk oyunlarını oynamaya başlamışlardır. Görünürdeki bu yoğun ilginin gerçekte temelsiz bir ilgi olduğunu belirtmemiz gerek. Elbette, halk oyunlarını folklorun bir parçası olarak görüp, folklorun diğer alanlarını da kapsayan çalışmalar yapanlar yok değil. Ancak, çoğunluk halk oyunlarına birliktelik, eğlence, ortak üretme isteği vb. nedenlerle eğiliyor. Bunların büsbütün yersiz ve gereksiz olduğunu söyleyemeyiz, sonuçta halk dansları belli arayışları karşılıyorsa durum biç de kötü değildir. Ancak, bizim belirtmek istediğimiz şey, bu ilgiye kanıp "Türkiye'de folklor adına çok şey yapılıyor!" denemeyeceğidir.

Öte yandan, "geleneksel olan ya da otantik olan" alabildiğine kutsanmaktadır. Kendi yöresinin oyununu büyük kentlerdekilere öğreten çalıştırıcıların sözünü en sık ettikleri şey "en otantik oyunu kendilerinin bildiği, diğerlerininse oyunları yozlaştırdığı"dır. Bu savların altında elbette belli gerçeklikler vardır. Yöresel çalıştırıcıların çoğu birer derlemecidir aynı zamanda. Onların bu görüşleri, "yörelerine saygı" adı altında tanımladıkları bu davranışları kendi içinde haklıdır, tutarlıdır. Ancak böylesi bir ikilem varolmalı mıdır gerçekten? En azından bizler, halk oyunlarını kentlerde

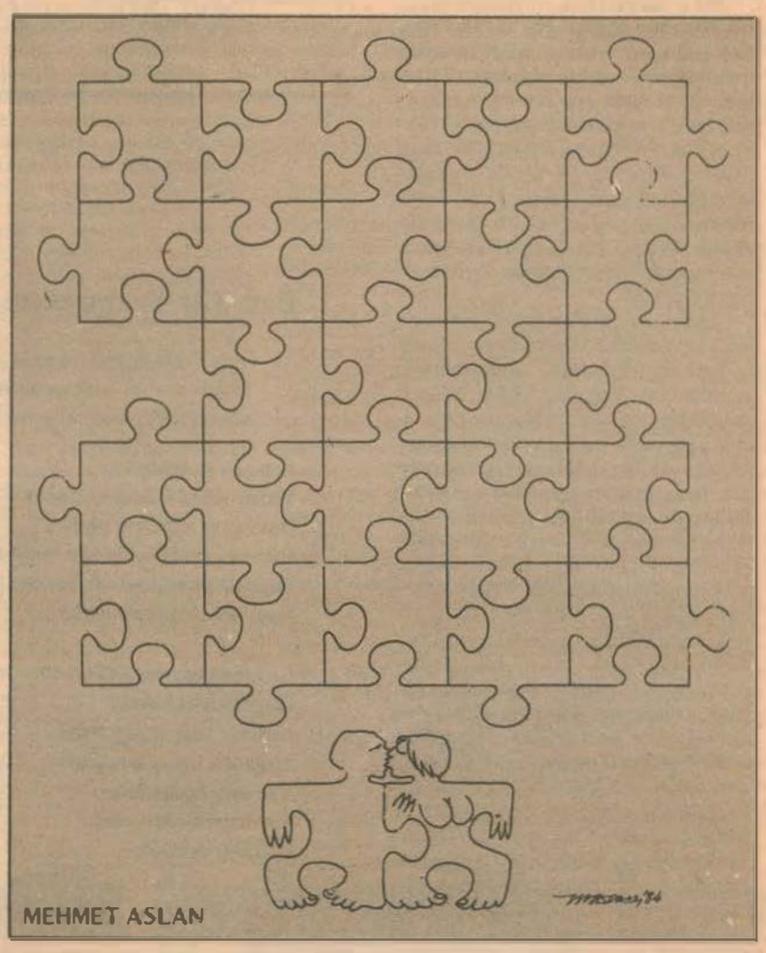

MEHMET ASLAN

tanıtma görevin yüklenmiş kişiler için varolmalı mıdır? "Yaa, demek o oyun yanlışmış sayın..., o halde buyrun siz öğretin!" demenin koşulu ve gereği var mıdır günümüz yapılanmasında?

Bize kalırsa bunun ne koşulu ne de gereği vardır. Koşulu yoktur, Çünkü, derlemecinin bilimsel yöntemlerle derleme yapıp yapmadığından, doğru (!) olduğunu öne sürdüğü oyunda kendisinin fiziksel özelliklerinin belirleyici olup olmadığından, oyunları kendi beğenisine göre değiştirip değiştirmediğinden istesek de emin olamayız. Kaldı ki, her oyunun birçok varyantı olduğunu biliyoruz. Söz konusu oyunun varyantlardan biri olmadığını, yanlış (!) diye tanımlanan oyunun da bir başka varyant olmadığını kim söyleyebilir?

"O oyun yanlış; esası, doğrusu, gerçeği budur..." demenin gereği de yok bizce. Kentlerde halk oyunları gösterilerini izlemeye gelen kişiler onlardan sanatsal bir tad almak istiyorlar bize kalırsa. Biz de onları sunmakla yükümlülük altına giriyoruz: Folklorumuzu bütünlüklü bir biçimde, sanatsal bir kimlik kazandırılmış bir biçimde sunmamız gerekiyor. Bu noktada, halk oyunlarını icra edenlerin de, onları izleyenlerin de ana beklentisinin "estetik" bir ürün olduğu ortada. Oyunun ne kadar otantik olduğunu, üçyüz altmış derece dönüleceği yerde ikiyüzyetmiş derece dönmenin ne kadar yoz olduğunu (!) düşünmüyor izleyici bize kalırsa. Seyrettiğinin güzelliğini sorguluyor, anlamını düşünüyor, oyunun ilettiği mesajı algılamaya çalışıyor.

Peki, otantikliği böylesine geniş bir biçimde algılarsak, "ufak tefek değişiklikler oyunun genel havasını bozmuyorsa o oyun otantiktir" dersek, bu konuda çok titiz davranmazsak halk oyunlarının geleceğini tehlikeye atıyor olmaz mıyız? Bundan, diyelim bir yüz yıl sonra, oyunlar aslından iyice uzaklaşmaz mı? Folklorcunun (dolayısıyla halk oyuncusunun) gerçek amacı oyunları aslına sıkı sıkıya bağlı kalarak oynamak değil midir?

Ayrımına varmak gerek: Geleneksel yanıyla sanatsal yanı çarpışmakta halk oyunlarının..." Halk oyunları kuşaklan kuşağa, hiçbir bilinçli müdahale olmaksızın bugüne dek taşınmıştır. Biz de bu doğal gelişime hiçbir şekilde müdahale etmemeliyiz. Kentlerde de oyunları en otantik biçimiyle, aslına en uygun biçimiyle sergilemeliyiz" diyor folklorun gelenekselliğini ön plana çıkaran görüşler. Buna karşılık, "Halk oyunları özünde büyük bir sanatsal değere sahiptir. Halk oyunları kentlerde sergilenişlerinde, aşkın bir biçime getirilmeli, sanatsal bir anlatıma kavuşturulmalıdır. Zatenkentli insanın arayışları ve beklentileri de bu yöndedir" diyor folklordan kaynaklanan sanat ürünleri ortaya çıkarmayı hedeflemiş görüşler. Bu görüşlerin hangisine doğru diyebiliriz? Oyunlar kentlerde, bilinen en doğru biçimiyle mi oynanmalıdır, birkaç koreografik uygulama dışında hiçbir yenilik getirilmemeli midir? Yoksa, otantiklik kaygılarını bir kenara bırakıp, halk oyunlarını salt görsel açıdan mı değerlendirmeliyiz? "Doğru-yanlış oyun değil, güzel-çirkin oyun vardır" diyebilir miyiz?

"Bizce ilkidir" ya da "Bizce ikincisidir" desek herşeyi kolayca çözmüş olurduk. Zaten bize kalırsa, bu soruşturmanın pek görünmeyen bir amacı da "ilkçiler ile ikinciler"i ayırdetmek olsa gerek. Ancak bize kalırsa, bu ikisinin bir arada olması gerekmektedir. Şöyle ki:

i) Türkiye'de halk oyunlarını bilimsel olarak araştıran bir kurumun varlığı ve bu çalışmaların tek elden yürütülmesi zorunludur. Derlemecilik ve arşivcilik, derneklere, kurumlara, bireysel olarak çalışan derleyicilere bırakılmamalı, bu kurum tarafından organize edilmelidir. Mahalli bir takım örgütlenmeler yoluna gidildiğinde (eski Halkevleri gibi) bu, kanımızca rahatlıkla başarılabilir. Şu an için bize en uygun gelen kuruluşlardan bir Milli Folklor Araştırmaları Dairesi (MİFAD)dir. MİFAD ya da yeni kurulacak bir kurum, ya da bir enstitü, bir kürsü bilimsel yöntemlerle derleme ve arşivleme yapacak; yörel özelliklerle ilgilenen amatör ve amatör olmayan kişilere başvuru kaynağı oluşturacak; yöresel dansları, bilinen en doğru biçimiyle dileyenlere öğretebilecek ve geleneksel olanı ya da otantik olanı gerektiğinde (uluslararası festivallerde, Türkiye'yi tanıtma haftalarında, yurt içi şenliklerde, vb.) sergileyecektir. Bilimsel yöntemlerle ve tüm varyantlarıyla derlendiğinde ancak bu şekilde inanabileceğimiz halk oyunları böylelikle, aslına uygun bir şekilde arşivlenecek ve gelecek kuşaklara orijinal biçimiyle aktarılacaktır.

Amatör bir folklorcu, örneğin Elazığ yöresi oyunlarının varyantlarını öğrenmek istediğinde bu kurumun kapısını çalacak; kendi başına derleme yapıp, bu derlemenin kime, ne kadar faydalı olacağını düşünüp duran bir folklorcu da, derlemesinin değerlendirmesini gönül rahatlığıyla bu kuruma bırakacaktır.

ii) Folkloru sanatçı gözüyle ele alan amatör ve profesyonel kuruluşların varolması gerekmektedir. Konservatuarlar ve örneğin bir Devlet Halk Dansları Topluluğu bu anlayış çerçevesinde ele alınabilecek kuruluşlardır. Bu kurumlar bilimsel bir titizlikle, yetkin düzeydeki folklor bilgilerini estetik bilgilerivle çarpıştırarak sanatsal değere sahip ürünler ortaya çıkarmalıdırlar. Sanatta ise "doğruluk-yanlışlık" ölçütü değil, "güzellik-çirkinlik" ölçütü geçerli olmak zorundadır.

Günümüz folklor çalışmaları yapılanmasını bu yolda değiştirmek ve geliştirmek için bilinçli çabalar başlatıldığında, kafalardaki kavram karışaşaları da çözülecektir bize kalırsa. Kimin neyi, niçin yaptığı açıklık kazandığında, kimse bir oyunu bozmakla suçlanamayacaktır. bir Devlet Halk Dansları Topluluğu, "oyunları yozlaştırıyorlar" denerek kolayca dışlanamayacaktır.

Yakın zamanda böylesi bir ayrıma ulaşılınabilecek mi, folklor hem bilimsel olarak ele alınıp, hem sanatsal kimliğe kavuşturulmaya çalışılacak mı bilemeyiz. Ancak, bizce, bu gün için de, varolan tüm kurumlar titiz bir şekilde derleme ve arşivleme çalışmalarına yönelmeli, ancak bunları sergilerken mutlaka birkaç koreografik düzenlemenin dışına çıkmayı denemelidirler.

Özetleyip toparlayacak olursak: Oyunlar kentlerde sergilendikleri biçimleriyle geleneksel işlevlerinden uzaklaşmış durumdadırlar. Sahnelerne sırasında sanatsal -ya da görsel- kaygılar ön plana çıktığından, oyunlarda bir takım değişiklikler zorunludur. Tüm oyunları, tüm varyantlarıyla tespit edip arşivleyecek bir kurumun varlığının yakın zamanda gerçekleşeceğini varsayarak, bizce diğer tüm kurum ve dernekler yeni arayışlara girmelidirler. Bu bağlamda düzenleme sırasında yöreye bağlı kalmak gerekmez. Bir erkek oyunu kızlı erkekli bir grup tarafından oynanabileceği gibi, kıyafetlerde stilizasyona ve farklı yörelerin danslarını birleştirmeye, sahnelemesırasında yörede kullanılmayan enstrümanların da kullanılması yoluna gidilebilir.

Bizce yozlaşma ya da yozlaştırma ancak derleme sırasında ortaya çıkabilir. Bilimsel olmayan yöntemlerle yapılan derlemelerde, figürler yanlış olarak kaydedilebilir. Yanlış oyundan anladığımız da yanlış biçimde derlenmiş oyundur. Bir oyuna doğru ya da yanlış diyebilmek de elbette o yörede yaşayan tüm varyantları bilmekle mümkündür.

"Halk oyunlarını illere göre bölmek doğru mudur?" sorusuna gelince.. Oyunları birbirinden ayırdetmek için bir birim saptamak zorunlu olduğuna göre, oyunlar illere göre de sınıflandırılabilir, yörelere göre de (Hatay yöresi oyunları gibi..) Hem "Bingöl oyunlarının çoğu Diyarbakır oyunlarına benzer" demekte biz bir sakınca görmüyoruz.

Sonuç olarak, bugüne kadar yapılageldiği gibi ve hatta bugüne kadar yapıldığını aşan biçimlerde derleme, araştırma, sergileme çalışmalarını sürdürmeliyiz. Folkloru bilimsel olarak ele almalı ve aynı zamanda sanatsal değere sahip ürünler ortaya çıkarmalıyız. ●

Ben Şiir Yazmazsam

Gece, yalnızlığımıza çekilen
gök-perdeyse
şiir içerdeki aydınlığımızdır.

Ben şiir yazmazsam
Yitirir dilini içimdeki çocuk
Dünya bir mahzun olur.
Çıkarır giysilerini sözün teninden
İmge denilen o gül yüzlü konuk
Nesneler kendince görünür.

Gökyüzü mavisini vermez
Göğsündeki buluta
Kirlenir yağmurun rengi
Yağmaz, ben yazmazsam
Yâr saçı kadar ince
Bir yüzgârla öpüşerek
Bulutlar üstümüze.

Bir kulak çınlaması
Bir kirpik kırılması
Ömürler veren anlık bir düşle
Üzgün ve güleç
Buluşmaz her akşam
Dışardaki dünya ile
İçerdeki adam
Ben yazmazsam.

Gelin çeyizi gibi
İşleyip duygularını
İnce güzellikler içinde
Söyleyemez sevgisini kimse
Yazmazsam ben
Gözleri bayram o gönül üzüncüne
Şiirler okunmaz sitemli
Titrek bir sesle
Durup yüreğinin kıyılarında.

Bir sonsuz yalnızlık içinde
Üşür ölülerimiz mezarlarında
Sevgiyle anılmamaktan
Ben yazmazsam
Unutur insanlar, şikayet edip
Unutulmaktan
Her yeni günle giden birini daha
Yükleyip kusurlarını
Zamana ve hayata.

Akşamı göğüsleyemez o yalnız
İncinir evlerin gölgelerinde
Evine boş dönen baba
Anne dağılır odalara yılgın
Ben yazmazsam
Akıtıp acılarını ince bir türküye
Katlanma gücü bulamaz hiçbiri
Geniş bir yürek
Ve engin bir dirençle
Kavrayıp hayatı iliklerine dek.

Ve ben şiir yazmazsam
Çoğalmaz nar taneleri gibi
Görüntülerin güzelliği.
Çocukluktan çıkar çıkmaz
Yaşlanır insanlar
Sevgi bile yük olur acemi yüreklere
Bir sorular yığını olarak
Kavranmamış kalır dünya.

Şükrü Erbaş

Yasalarda Öğrenci Dernekleri

Nevzat Helvacı

Konuyla ilgili yasal sorunlara ilişkin sorularınızı Avukat Nevzat Helvacı gelecek sayılarımızda yanıtlacaktır. Mektuplarınızı beklediğimizi duyuruz.

Demokratik toplumların başlıca niteliklerinden birisi, onun siyasal ve sosyal bakımdan çoğulcu bir yapıya sahip oluşudur. Bu niteliği taşıyan toplumlarda devlet, kişilerin teker teker biraraya toplanmalarından oluşmuş değildir. Kişiler; devlet içinde, belirli sosyal, ekonomik ve siyasal amaçlar etrafında örgütlenerek, ortak düşüncelerin ve çıkarların topluca korunmasını sağlamak isterler. Çağdaş toplum, bu tür örgütlenmelere olanak tanıyan ve içinde bunlara yer veren bir toplumdur. Devlet de işlevlerini yaparken, bu örgütlerin varlıklarını hesaba katmak ve haklı önerilerini göz önüne almak zorundadır. Bu tür örgütlenmelerde gruplar, yönetim karşısında hak ve özgürlüklerini topluca koruma olanağına kavuşmuş olurlar.

Bu örgütlenme biçimlerinden birisi de derneklerdir. Dernek kurma özgürlüğü, 1982 anayasasının 33. maddesinde yer almıştır. Bu maddede, "Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir." denilerek ana ilke konulmuş, maddenin devamında bu hakkın kullanılma biçimine ve getirilen sınırlamalara yer verilmiştir. Aynı maddede, dernek kurma özgürlüğünün kullanılmasında biçim, koşul ve usullerin bir yasa ile belirlenmesi öngörülmüş ve buna dayanılarak 2908 sayılı dernekler yasası yürürlüğe konulmuştur.

Bizim burada üzerinde durmak istediğimiz konu, öğrenci gençliğin dernekler içinde örgütlenmesinin koşulları olduğu için, genel olarak dernekleşmeye ve bununla ilgili sınırlamalara konumuzla ilgisi oranında değineceğiz.

Yürürlükteki dernekler yasasında, öğrencilerin dernek kurma özgürlüğünü kullanmalarına ilişkin, bazen düzenleyici ve çoğu kez sınırlayıcı özel hükümler yer almıştır. Dernekler yasasının koyduğu genel ilke, medeni haklarını kullanma ehliyetine sahip ve onsekiz yaşını bitirmiş olan herkesin, önceden izin almaksızın dernek kurabileceğidir. Ancak ortaöğretim öğrencileri, yaşları onsekizden büyük olsa ve medeni haklarını kullanma yönünden bir sınırlandırma bulunmasa da, dernek kuramazlar. Yasa, bir hükümle bu yasağı koymuştur. Böylece ortaöğretim öğrencileri, yargıçlar, savcılar, silahlı kuvvetler mensupları, kolluk kuvvetleri mensupları ve öğretmenler gibi bu hakkı kullanmaktan ayrık tutulmuşlardır. Bu yasağa aykırı davrananlar için, ağır para cezası öngörülmüştür. Bu maddeler karşısında, öğrenci dernekleri kurmak ve üye olmak sadece yüksek öğretim öğrencileri için sözkonusudur.

Yasa, yükseköğretim kurumlarında dernek kurulmasına, bazı koşul ve sınırlamalarla olanak tanımıştır. Yürürlükteki yasalarda, öğrencilerin yönetime katılmasını sağlayacak bir hüküm yoktur. Amaçları ve işlevleri iyi düzenlenmiş öğrenci dernekleri aracılığıyla öğrencilerin dolaylı da olsa yönetime katılmasının, kurum içi demokrasisi yönünden önemli katkılar sağlayacağı düşünülmelidir. Rüşt yaşını geçtiği için türlü yükümlülüklerden ayrı tutulmayan öğrenci gençliğin, öğretim kurumlarında, geleceğini yakından ilgilendiren yaşamsal konularda hiç söz sahibi olmaması, demokratik bir yaklaşım değildir. Eğitim, öğretim, kültür ve spor gereksinimleri yanında, barınma, beslenme ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi yönünden öğrenci derneklerinin önemli işlevler yerine getirebileceği açıktır. İlerde türlü alanlarda görev alacak, ülke yönetimine katılacak olan gençlerin, öğrenci dernekleri içinde ortak bir amaç etrafında toplanmayı, yönetmeyi, belirli kurallar içinde davranmayı, fikir üretmeyi, katılmayı ya da haksızlıklara karşı çıkmayı öğrenmesi de küçümsenecek bir eğitim sayılmaz. Gençlerimiz zaman zaman yanlışlar da yapabilirler. Ama unutulmamalıdır ki, deneme ve yanılma, öğrenmenin yollarından biridir. Yüksek Öğretim Kurumu, öğrencilerin kuracakları dernekler, bunların kuruluş biçimleri ve amaçları yönünden özel hükümler getirmiştir. Bu konudaki ilk sınırlama dernekler yasasında değil, 2547 sayılı Yüksek Öğretim Yasası'nda yer almıştır. Bu yasanın 59. maddesine göre, "Kamu yararına olan dernekler dışında, herhangi bir derneğe üye olma, rektörün yazılı iznine bağlıdır. Kızılay Derneği, Yeşilay Derneği gibi, kamu yararına çalıştığı Bakanlar Kurulu kararıyla kabul edilmiş derneklere üyelik için bir sınırlama getirilmemiştir. Ancak bunlar dışındaki tüm derneklere üyelik, ancak rektörün yazılı izniyle olanaklıdır. Rektörün hangi durumlarda izin vereceğine ya da hangi durumların izne engel olduğuna ilişkin bir düzenleme yoktur. Bu konu tümüyle rektörün takdirine bırakılmıştır.

Öğretim kurumlarında kurulacak öğrenci derneklerinin sayısında da bir sınırlama getirilmiştir. Buna göre, yüksek öğretim kurumlarında birden fazla öğrenci derneği kurulamaz. Bundan ayrık tutulan tek örgüt, gençlik ve spor kulüpleridir. Yasanın 57. maddesine göre, yüksek öğretim kurumlarında, spor etkinliklerini yönlendirmek ve boş zamanları değerlendirmek için, bu kurumlar bünyesinde dernekler kurulabilir. Onsekiz yaşından küçük olanlarve orta dereceli okul öğrencileri, veli veya vasilerinin yazılı izniyle, bu kulüplerin etkinliklerine katılabilirler.

Yüksek Öğretim kurumlarına kayıtlı öğrencilerin kurabilecekleri derneklerin amaçları, yasayla belirlenmiştir. Buna göre öğrenci dernekleri ancak eğitim, öğretim, çalışma, moral, beslenme, dinlenme ihtiyaçlarının karşılanması, beden ve ruh sağlığının geliştirilmesi ve öğrencilerin bu konularda kurum idaresi veya diğer kuruluşlar nezdinde temsil edilmesi amaçlarıyla kurulabilir. Bu amaçlar dışında etkinlikte bulunamazlar. Bu noktada dernekler yasasının, öğrenci derneklerine yaklaşımı, öbür derneklerden ayrılmaktadır. Kural olarak derneğin amacı tüzükte gösterilir. Nitekim 8. maddede dernek tüzüğünün, amacı ve bu amaca ulaşmak için dernekçe gösterilecek çalışma konularını ve çalışma biçimlerini belirlemesi öngörülmüştür. Böylece genel sınırlamalar dikkate alınarak derneğin amacı, onu kuranlarca belirlenecektir. Halbuki öğrenci derneklerinde yasa bu kuraldan ayrılmış amacı önceden kendisi koymuştur. Kuşkusuz ki öbür dernekler için konmuş genel sınırlamalar öğrenci dernekleri yönünden de sözkonusudur. Örneğin siyasi faaliyet yasağı gibi.

Siyasi faaliyet yasağı demişken bu yasağın kapsamı ve sınırları üzerinde duralım. 1630 sayılı yasa gibi 2908 sayılı Dernekler Yasası da siyasi faaliyetin tanımını yapmıştır. Buna göre, siyasi faaliyet, belli bir siyasi partiyi desteklemek veya aleyhinde çalışmak, siyasi partiler arasında işbirliğini sağlamak, TBMM üyeliği, mahalli idareler veya mahalli muhtarlığı veya ihtiyar heyeti seçimlerinde bir siyasi partiyi veya adaylardan birini veya birkaçını veya bağımsız bir adayı veya adayları desteklemek veya kazanmalarını önlemek veya bunlar arasında işbirliği sağlamak dahil olmak üzere her türlü siyasi faaliyette bulunmak ve sendikalarla kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları veya vakıflarla bu amaçla ortak hareket etmek biçiminde tanımlanmıştı.

Kuşkusuz maddede sayılan etkinlikler, derneklerin değil, siyasal partilerin çalışma alanı içine girer. Ancak, siyasal etkinlik alanının hemen tümü sayıldıktan sonra, bunlar dahil olmak üzere "her türlü siyasi faaliyette bulunmak" biçimindeki tanımlama, uygulamada belirsizliğe yolaçabilir. Öyle etkinlik alanları vardır ki, bunlar iktidar etrafında bir mücadeleyi içermediği halde, genel anlamda "siyasal faaliyet" olarak nitelendirilebilir. Genel yurt sorunları üzerinde görüş açıklamak, iktidar için yapılan bir mücadele olmadığı halde, siyasal faaliyet biçiminde değerlendirilebilir. Geçmişte yargı organları, ülke sorunları üzerinde görüş açıklamanın, yasaklanan anlamda siyasi faaliyet olmadığına karar vermişlerdir. "Her türlü siyasi faaliyette bulunmak" biçimindeki yasaklama da, her halde ilerde yargı organı kararıyla bir yoruma kavuşturulacaktır.

Dernekler yasasında, yüksek öğretim öğrencilerinin derneklere üye olma ve üyelikten ayrılmasına ilişkin hükümlere yer almaktadır. Genel kural, hiç kimse bir derneğe üye olmaya veya üye kalmaya zorlanamaz, biçiminde belirlenmiştir. Öbür dernek-

17. sayfada sürdü or.

Gençlik Gelişmenin Öncülerindendir

SODEP MKYK, Eğitim ve Gençlik Sorunları Komisyonu üyesi.
Hızır Ekşi

Konuşan: İSMAİL GÜL

□ Gençliğin yaşadığımız günlerin belirleyici özelliği olan geçiş sürecinde önde gelen sorunları nelerdir?

■ Burada iki unsuru birlikte düşünmeli. Programımız geçiş dönemi ile birikim dönemini birlikte, içice değerlendirir. Birikim zenginliği yaşam zenginliği ile ilgilidir. Birikim gencin kişiliğini de etkiler, oluşturur. Elbette birikimi nicelik ve nitelik yönleriyle birlikte düşünürüz. Birikim; bilgi ve beceriler edinirken, etken uyum, tutarlı dünya görüşü ile, gelişmeyi engelleyen inanç ve değerler sistemini de içerir. Bizce birikimin belirleyici niteliği demokratik olmasıdır.

Eğitim programlarının tekdüze, mekanik duruma getirilmesi sonucu birikimin içeriği değişiyor. Ezberci bir sistem. Düşünceye dayalı, üreten olmayan bir sistem. Çoğu kez kullanılmayan, kullanılamayacak bilgiler yığıyor gençlerin kafasına. Dersde, ders dışında gence güvenmeyen bir anlayış. Gençleri düşünmeye, araştırmaya yöneltmiyor. Koşullandırmayı birikimden saymamalı.

Eğitim sonrası iş bulma yolları tıkalı. Üretimi artırmayı hedef alınmayan, piyasa ve para oyunları, tahvil, bono, faiz, senet değişimleri ile ekonomisi şekillendirilmek istenen bir ülkede, insana yer yok, iş de yok. O zaman da toplum değil ama, "ben ne olacağım" düşüncesi genci bireyci arayışlara itiyor; gemisini kurtaran değil, kendini kurtaran kaptan oluyor.

□ Sizce gençlikle terör arasında nasıl bir bağlantı vardır? Gençlik bir dönemin suçluları arasında gösterildi, ona güvenilmedi; bu gençliğin sorunlarını çözecek bir yaklaşım mıdır?

■ Toplumsal gelişmeyi çok yönlü izlemeli. Bilimsel yöntemler kullanmalı bu izlemeyi yaparken. Bilimsel yöntemler, deneyimler yapmayı; gelişme, deneyimlerden ders almayı gerektirir. Sanırım çok ülkede, ama bizde her zaman, gençlik gelişmenin öncülerinden olmuştur. Yeniye yönelişlere coşkuyla katılmıştır. Yeniliklere katkıda bulunmuştur. Toplumsal bunalımların yoğunlaştığı dönemlerde gençlerin çok daha sorumlu tutulduğu doğrudur. Daha doğrusu sahnede onlar vardır. Sosyal olayın doğasından kaynaklanıyor bu durum. Perde arkasını araştırmak zorunlukları olan bir iştir. Gene doğası gereği toplumun en az uyum sağlayan kesitini oluşturduğu için gençler göze çarpıyor. Bence, bunalımların sorumluları ne tek tek insanlar ne de toplumun bir kesiti olamaz.

Terör oldıkça kompleks bir olgudur. Toplumun her kesiti ve her kişisi ile, az çok bir ilintisi vardır. Tıpkı toplumsal başarılar gibi. Eğer terörle bir bağ aranırsa, en zayıf bağ gençlik kesimiyle olandır. Gençliğe güvenin sarsılmasını anlamak olanaklı değil. Gençliğin yanlışları varsa, yetişkinler orada kendilerini görmelidir. Elbette bu yaklaşımla gençliğin problemleri çözümlenemez. Daha önemlisi toplumun diğer kesimlerinin, giderek toplumun sorunları çözümlenemez.

Gençlerin bu gibi durumlardan çıkaracakları önemli sonuçlar olabilir. Bu gibi sarsıntılı dönemler, gerilemeler, yeniliklere, gelişmelere yönelmek için laboratuvar görevi yapar. Gençler geçmişi yanlışları iyi yorumlarsa, ileriye, iyiye yönelik önemli adımlar atabilirler. Geleceğe ilişkin görüş açıları genişler.

□ Gençlik büyük bir boşluğu ve eşitsiz gelişmeyi yaşıyor. Bir yanda giderek ağırlaşan, bunaltan sorunlar. diğer yanda bu sorunların çözümü doğrultusunda hem kendi kitlesini, hem de genel olarak toplumu harekete geçirecek araçtan ya da araçlardan yoksunluk. Sizce bu boşluk nasıl giderilir?

■ Toplumsal bunalım anlarında bunlar olur. Gençlik bu tür olguları sadece kendi açısından gözlememeli. Gençlik geldiği kesimin bir parçasıdır. Emekçidir, köylü-üreticidir. Esnaf, serbest meslek sahibidir, anası, babası. Onların sorunlarıyla bir bütündür çoğu zaman sorunları. Dar anlamda elbet farklıdır. Ders kitap veya notu elde edememek, aynı odayı paylaşmanın getirdiği sıkıntı gibi. Ama yurt bulamamak, paralı öğretim ailesi ile ortak sorunudur. Daha çok da ailenin sorunudur. Bir zamanlar sözünü ettiğimiz araçların iyi kullanılmamış olmasının cezasını bugünün gençliğinin çekmesini ben de doğru buluyor değilim. Araçları kullananların zamanla onu kullanma yeteneğini geliştireceğini unutmamalı: Tıpkı teknik araçlarda olduğu gibi, bu araçları tekrar elde etmeli, doğru dürüst kullanmasını öğrenmeli gençliğimiz. Buna zorunludur da. Bunlar katılımın, demokratik yaşamın parçası, aracı. Toplumun diğer kesimleriyle birlikte gençler de demokratik katılım ve örgütlenme haklarına kavuşmalıdır.

□ "Toplumda demokrasinin varlığından sözedebilmek için yaşamın her anında ve her kesiminde demokrasinin gerçekleşmesi gerekir." Bunlar partinizin programında yazılanlar. Bu çerçevede gençliğe düşen rol nedir? Gençliğin toplumun yönetimine katılımını sağlamak için neler söyleyebilirsiniz. 18 yaşa oy hakkını nasıl değerlendiriyorsunuz?

■ Demokrasi parça parça yaşanan bir şey değil. O bir bütün. Her yerde, her işte, her kesimde, her zaman demokrasi sadece siyasal anlamda olmamalı. Beşikten mezara, yediden yetmişe, fabrikadan üniversiteye, tarladan eve kadar bütün bir yaşam boyu, herkesle demokrasi. Böyle olunca gençler kendilerini soyutlayamaz. Sadece kendileri için olsun diye bir arayış içinde olmak istemezler. Bana öyle geliyor.

Demokratik ortam, demokratik iletişim, demokratik katılım; böyle anlıyorum. Hatta üretim, tüketim ilişkileri içinde demokratik katılım. Özellikle bu son söylediğim, demokrasiyi yıkıcı eğilimlere karşı güçlü kılar; teröre karşı da.

18 yaşındaki gençlere oy hakkı verilmesi konusuna benim yaklaşımım farklı olacaktır. Önce oy kullanmak iktidarın oluşumuna katkıda bulunmaktır. Katılmaktır. Başka antidemokratik yaklaşımlardan uzak kılar kişiyi. İkincisi demokrasi de, demokrasinin kurumları da hızlı bir gelişme ve değişme içindedir. Doğaları gereği gençler bu gelişme ve değişmelere daha çabuk uyum sağlarlar, katkıda bulunurlar. Üçüncüsü gençler bu yolla siyasal kararların alınışında, yönetimlerin oluşumunda etkin olacaklarından, sorumluluk da üstlenmiş olacaklardır.

Toplumsal bunalımlara düşmemek için, düşünülenin aksine, demokratik katılımı artırmak gerektiğine inanıyorum.

Kısmen değinmiştim. Sadece oy hakkı sorunu çözmez. Bütün kurumlarımız ve tüm yaklaşımlarımızla halkımıza, o arada gençlerimize demokratik bir ortam sağlanmalıdır.

Önemli bir konu da belirttiğiniz konularda gençlerin istekli ve alıcı olamamalarıdır. İsteklerini demokratik yollardan belli etmeleri gerekir, yoksa bugün istediği için veren, yarın "ve çoğu kez olduğu gibi" verdiğini geri alır.

□ 1983'de ortaya atılan merkezi bir gençlik örgütü önerisi sonradan nedense rafa kaldırıldı. Siz nasıl değerlendiriyorsunuz? Gençlik nasıl örgütlenmeli?

■ Adından da anlaşılacağı gibi merkezi bir gençlik örgütü demokratik bir model değil. En azından daha az demokratiktir. Böyle olursa yapay olur. Gençlerin dışında müdahale olur. Yönlendirmeye elverişli olur. Antidemokratik eğilimlerin baskısı, etkisi altında kalabilir. Yönlendirme isteklerini, demokratik olmayan iştahları kabartabilir. İkinci dünya savaşı öncesi dönemde benzeri örgütlenmelerin nasıl kötü kullanılabildiğine tanık olundu. Bedellerin ne kadar ağır olduğu görüldü. Demokratikleşme her yerde her kademede örgütlenmeyi gerektirir. Üst organlarını da demokratik biçimde bu örgütler oluşturur. Örgütlenmeyi dar anlamda almamalı. Sosyal, kültürel etkinlik alanları çok geniş. Yaratıcı, sanatsal etkinlikler etrafında da düşünülmeli. Bunlar bizim için fantezi ve lüks değildir. Örneğin halk musikisi, türk musikisi, caz müziği, klasik batı müziği, çağdaş pop müziği etrafında örgütlenebilir. Tiyatro, amatör spor, kitap, sinema, heykel, resim, plastik sanatlar, yazın, folklor, akımızagelebilecek benzeri alanlarda örgütlenmelere gidilebilir. Sosyal ve kültürel etkileşimlerin arttığı yerlerde siyasal ve demokratik etkileşim de zaten vardır. Demokratik alışkanlıklar yaşanarak edinilir. Belli bir demokrasi kültürü bir ileri aşamayı kendiliğinden getirir. Gençler unutmamalıdır ki, özgürlüklerini kısıtlayan düşünceleri, demokratik etkileşimle etkisizleştirebilirler.

□ 1985 gençlik yılıyla ilgili söylemek istediklerniz...

■ UNESCO'nun bu ve benzeri çok olumlu tavır ve girişimlerinin kendi işleyişine, yapısına ne denli müdahaleler getirdiğini anımsatmak isterim 1985'in gençlik yılı olarak benimsenmesi gençliğimiz için uygun zamanlı bi olanak. Hedefleri şöyle yorumluyorum: Katılımı özellikle gençler açısından her türlü bunalımın çözümü ve aşılması için gerekli önkoşul olarak görüyorum. Toplumsal yaşamın tüm aşamalarına bireylerin yetenekleriyle katılımını, yönelişleri, düşünceleri, becerisi ve emeğiyle katılımı anlıyorum.

Gelişmeden, yaratıcılığın etkin kılınmasını, öylece coşkunu en iyi oynar hale gelmesini, kişinin toplumla aktif uyum sağlamasını. Barıştan kısaca insan emeğinin sömürülmemesini anlıyorum.

18 Yaş Seçmen Yaşı Olmalıdır

Cüneyt Canver
HP Adana Milletvekili

Konuşan: MEHMET İZER

□ Biz, 18 yaşındaki gençlere seçme hakkının tanınmasıyla ilgili girişimlerinizi öğrenmek istiyoruz, anlatır mısınız, kısaca nasıl başladı, gelişti ve şimdi ne durumda.

■ 18 yaşla ilgili düşünce öteden beri soldaki ilkeleri savunan her insan gibi dağarcığında bulunuyordu. Ancak bu bir anayasa değişikliğini gerektiren ve boyutları tek bir partiyi, iki muhalefet partisini, dahası tek başına iktidar partisinin boyunu aşan bir olay olduğu için ulu orta biçimde ortaya çıkmayı sakıncalı gördüm. Ancak başbakanın özellikle 18 yaş konusunda HP'den gelecek bir öneriyi destekleyeceklerini söylemesi ve bunu benim de bulunduğum bir yerde ve yüzüme karşı söylemesi ve çeşitli zamanlarda yinelemesi üzerine bunu bir çeşit güvence sayarak ve böyle bir değişiklik için mutlaka meclis içi bir işbirliği gereğine de inanarak, gündeme getirmeyi uygun gördüm. Ve imza toplamaya başladım, 103 imza topladım, bir anayasa değişikliğinin TBMM'ce kabulü için, 1982 anayasasının geçici maddelerine göre üye sayısının 3/4 ü gerekiyor, bu da 301 rakamına ulaşmayı gerektiriyor. Hesap açık ve net, sayın başbakan grubuna hakimse ve 18 yaş konusunda samimiyse, 103 artı 210,313 eder, gerekli olandan 12 de fazla imza bulunmaktadır.

□ 103'ü isimlendirir misiniz?

■ HP'li 96 üye imzaladı. Ayrıca gruplarının bağlayıcı kararlarına karşılık 7 MDP'li de imza attı. Bunlardan birisi Bitlis milletvekili Faik Tarımcıoğlu, "Ben, askeri savcıydım, onların idamlarını talep eden birisi olarak oy kullanmalarına nasıl karşı olurum" demişti.

□ Girişiminizin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği hakkında düşünceniz oluştu mu?

■ Bugün TBMM'de muhalefet partisi üyesi olarak bir kanun teklifi verirsiniz. Bu komisyonlarda ve genel kurulda incelenir, iktidar partisi buralarda kesin çoğunluktadır. Aslında ANAP'ın istemediği hiçbir şeyin geçmesi mümkün değildir. O halde muhalefet partileri oturumlar mı? Konuyu genişletelim, anayasa değişikliği konusunda sayın Cumhurbaşkanının anayasa gereği yetkileri vardır, veto eder ona karşın meclisten gelirse referanduma gider. Sayın Cumhurbaşkanımız anayasa konusunda tavrını açık ve seçik belirtmiştir, ben bu anayasanın kefiliyim ve buna gedik açılmasın diye. Ancak, Calp'in de Cumhurbaşkanıyla görüşmesinden sonra açıkladığı gibi, 18 yaş anayasada gedik açmaz, sayın Calp de böyle söylüyor. Hiçbir biçimde yasa teklifi verirken, şu ya da bu kuruluşu kendinize hedef alamak vermezsiniz. Bir milletvekili olarak hür iradenizle ve kendinize verilen yetkileri kullanarak istediğiniz yasa teklifini verirsiniz. Ama, deminde dediğim gibi, ANAP istemezse çıkmaz diye teklif vermekten geri durmuyorsak, yine sayın Cumhurbaşkanı karşı çıkabilir diye yasa teklifi vermemezlik edemeyiz. Sayın Cumhurbaşkanımızla bir anlaşma yapmamız mümkün değil, o bir organdır, biz bir organız, onun anayasal yetkileri bellidir, bizim bellidir. Ben anayasayı, parlamentoyu ve her söylenene rağmen demokrasiyi ve de bana tanınan yetkileri ciddiye alıyorum, bunları kullanıyorum. Bu benim görevimdir. Ben tartışma yaratırım. Bu ülkede anayasa da tartışılır. Bu ülkede nasıl bir bakan çıkıp kürsüye "işkence yapılıyor" diyebiliyorsa, bir milletvekili de 18 yaşını tamamlamış gençlerin oy hakkını rahatlıkla isteyebilir. Buna taraftar da olabilirsiniz, aleyhinde de ama tartışırsınız. Demokrasiler de böyle yaşar kanımca.

□ Tartışılıyor mu, aldığınız tepkiler nedir?

■ Gerek yasalarla, gerekse 12 Eylül dönemi boyunca halkın büyük bir bölümünün politikadan koparıldığı açık. Bu itibarla, bu konuda yeterince mektup aldığımı, eleştiri veya teşvik gördüğümü söyleyemem. Zira yine bu dönemin bir ürünü olsa gerek, herşey bir hayal gibi kamuoyunun gözünde. Parlamento, parlamenterler, parlamenter sistem sanki tüm bu yapılanlar adeta bir tiyatro sahnesi gibi. Sanki bir el uzanacak herşeyi bozacakmış gibi. Oysa bunun böyle olmadığını rahatlıkla söyleyebilirim. Keşke herkes sorunlara sahip çıksa. Ancak sorunun tek bundan kaynaklandığı kanısında da değilim. Özellikle gençliğin ve toplumun içinde bulunduğu ekonomik açmazlar temelde çok önemli temel sorunlarla ilgilenmeme sonucunu getiriyor. Genç üniversiteye girebilme, bir yurtta yer bulabilme ya da üniversite eğitimi süresince ekonomik özgürlüğünü elde edebilme çabasında. Böyle bir gence oy hakkı fazla bir şey ifade etmiyor olabilir. Ben şöyle düşünüyorum: Eğer sizin sorunlarınızla özellikle ilgilenecek iktidarları istiyorsanız mutlaka bu hakkı almalısınız. Aksi halde gençliğin sorunları bir genel içinde ele alınıp asla çözüme kavuşturulamaz. Yani hem siz bu oyu kullanmayacaksınız, hem bu sıkıntıları çekmeye devam edeceksiniz, hem de bu sıkıntıları çekmenize neden olan kararlar bu parlamentolarda alınmaya devam edilecek. Bu siyasi bilinci benim kişisel çabalarımla vermem mümkün değil, ayrıca partinin buna salıp çıkmayışının da olumsuz etkileri var.

□ 18 yaşa oy hakkı konusundaki girişimleriniz belki de 85 gençlik yılı içinde Türkiye'de yapılan tek çalışma olacak.
Siz bu konuda aktif bir çabaya girmeyi düşünüyor musunuz?

■ Gerekçesini hazırlayıp, teklifi de başa koyup işe başladıktan sonra tek tek çalışmaya başladım, anlattım. Sonra kamuoyunun önünde başbakanla açık seçik bir takım diyaloglara girdim, bununla da yetinmeyerek mecliste gündem dışı konuşma yaparak bu konuda bağlayıcı demeç vermiş, başta başbakan olmak üzere siyasi parti yöneticilerine de açık çağrıda bulundum. Gençlere verdiğiniz sözü tutunuz, geçmişteki sözünü tutmayan politikacı tipini çizmeyiniz, aksi taktirde tarih sizi de yargılayacaktır dedim. Kuşkusuz geri durmayacağım, konu geliştikçe daha da gelişkin çalışmalarım olacaktır.

□ Peki gelen eleştiriler nelerdir?

■ Başlıcası, 12 Eylül'ü unuttuğunuz mu, gençlerin tekrar politikaya sokulmasının bu ülkeye nelere mal olacağını bilmiyor musunuz? Onlara şunu söyledim: Evet 12 Eylül öncesi gençler politikaya girmişlerdi ama sizin anladığınız anlamda politikaya girmediler. Yasa dışı politikaya girdiler. Şuydu buydu ama politika yapıyordu gençlik. Bunu engelleyemediniz. Şimdi madem ki gençliğin yasa dışı zeminlerde politika yapması sizi bu denli rahatsız etti o halde bırakın dedim gençlik yasal zeminlerde politika yapsın. Kaldı ki, 12 Eylül öncesi ülkenin ulaştığı kötü ortamın sonucu gençlik değildir. Bunu en yetkili ağızdan sayın Cumhurbaşkanı da söylüyordu o zaman. Oyunlar var, mihraklar var deniliyordu. Peki bu mihraklar kurutuldu mu? Veya gençlere oy hakkı vermemekle anarşiyi önleyebiliyorsanız, işte dört yıldır suskun bir gençlik ama Eruh ve Şemdinli olaylarını önleyemediniz. Örnek veriyorum size, anarşi tüm hızıyla sürüyor diyorsunuz ama gençlere oy hakkı yine yok, o halde bir toplumu politikanın dışına baskıyla itemezsiniz. Tam tersi meşruiyet tanıyacaksınız, meşruluk tanıyacaksınız ve korkmayacaksınız gençlikten.

1961 anayasası çok büyük özverilerle hazırlanmış ve 1982 anayasası gibi bir tepki anayasasıdır. Yani hak ve özgürlüklerin yok edildiği bir döneme tepki olarak onları alabildiğine tanıyan bir anayasadır. 82 anayasası hazırlanırken de 61 anayasasının tanıdığı hak ve özgürlüklerin kötüye kullanıldığı iddiaları galebe çalmış ve alabildiğince özellikle demokratik katılımı azaltacak biçimde yeni bir anayasa ve yeni bir anayasal düzen ortaya konulmuştur. Şimdi çok kısa bir sürede bazı hatalar görüyoruz, anayasanın pratik hayata ve çağdaş yaşama ters düştüğünü görüyoruz. Şöyle ki, politika yapmayı yasaklıyor belirli kurum ve kuruluşlara. Ama onlar yapılan gereği politika dışında olamıyorlar. O halde günlük hayata uymamaktadır. Bu itibarla 18 yaş gibi masum bir maddeyle girmek bir çeşit denememedir. Bu bir başlangıçtır. 18 yaşın seçmen yaşı olması gereğine bütün kalbimle inanıyorum. Ancak son derecede mühim bir madde olmadığı görüşünü de benimseyebilirim. Bu bir başlangıçtır. Anayasanın, yerleştirmek amacı ve kararında olduğumuz demokrasinin gelişmesine ve kurumlaşmasına uymayan diğer bir takım maddelerinin de değiştirilme şansı bu maddenin alabetiyle ilgili kanımca. Bir çoğunun dediği gibi ilk anayasa değişikliği teklifi yolu tıkanırsa, ama korkutularak tıkandırılır ise yeni tartışmaların en azından uzunca bir süre gündeme getirmekten çekineceklerdir. Hiçbir şey tabu değildir, herşey değişebilir değiştirilebilir eğer pratik hayata uymuyor, eğer insanların gelişmesine engel oluyorsa. Madem ki Türkiye ve bu devlet halkımız için var, halkımızın gelişmesini engelleyen veya belirli bir mania gibi yükselen herşeyi aşmamız, değiştirmemiz mümkündür. Ayrıca anayasanın nasıl değiştirileceği anayasada yazılıdır. Kanun koyucu bile o dönemde o dönemin özelliğine rağmen, bu anayasanın da değiştirilebileceğini yine anayasada tek tek madde halinde saymış. Ama zorlaştırılmıştır, zorlaştırılması demek değişikliğin denenmemesi demek değildir. ●

Çeşitli Ülkelerde

Üniversite Öğrencilerinin Sorunları

Aysel Ekşi

Kendi ülkemizde yüksek öğrenim yapan öğrencilerin sorunları az veya çok basında sık sık ele alınıp tartışılıyor. Acaba diğer ülkelerde yüksek öğrenim gençlerinin sorunu denilince ne anlaşılıyor, "sorun" başlığı altında batılı yazarlar neleri topluyorlar?

Bu yazıda çeşitli ülkelerdeki yüksek öğrenim gençlerinin sorunları ile ilgili yayınlardan bir bölümü derlenmeğe çalışılmıştır.

Londra Üniversitesi karşılaştırmalı Araştırma Bölümünün İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya ve İsveç'de yaptığı geniş bilimsel araştırmada bu ülkelerdeki üniversite öğrencilerinin sorunlarıele alınmıştır[1].

Araştırıcılar daha 1968'de hazırlık çalışmalarına başladıkları bu hayli kapsamlı araştırmada, bu 5 ülkedeki yüksek öğrenim kurumlarından yüzde 5'ini tüm ülkeyi temsil edebilecek şekilde seçmişler, toplam 12 bin anketi öğrencilere, öğretim üyelerine ve idarecilere uygulamışlardır. Araştırmada somut sorulardan yavaş yavaş yorumu ve esnek yanıtları davet eden çok uçlu sorulara geçilmiş, zaman zaman görüşmelere yer verilmiştir[1]

Elde edilen bulgular şöyle özetlenebilir: Tüm ülkelerde öğrencilerin büyük çoğunluğu "geleneksel olmayan" öğrenme şeklini dilemekte, kendilerine yetersiz verilen bilgi veya tecrübe alanlarında ciddi bir duyarlık göstennektedir. İngiliz öğrencilerin yüzde 50'si ve diğer dört ülkedeki öğrencilerin ortalama yüzde 70'i okullarından daha fazla ve daha yeterli rehberlik ve yol gösterilme beklediklerini bildirmişlerdir[1].

Hemen hemen bütün ülkelerde, okul yönetimi ve derslerin programlanması konusunda öğrenci ile eğiticilerin algılaması arasında belirgin ayrılıklar ortaya çıkmıştır. Bu özellikle bir okulun ne yapabileceği, ne yapması gerektiği ve öncelik verilecek konuların nasıl çözümlenebileceği noktalarında yoğunlaşmaktadır. Araştırıcılar, kendi tanımları ile şu "karamsar sonuca" varmışlardır ki, gençler bu büyük değişim dünyasında çok daha etkili bir rehberliğe ve desteğe gerek duymaktadır. Ancak eğiticilerin bu gereksinimi hiç de gençlerden daha az değildir.

Araştırıcılar ikinci olarak bütün ülkelerdeki öğrencilerde, özellikle İngiltere'de hiç de azımsanmayacak ölçüde şu tepkinin varlığına dikkati çekmişlerdir. Gençler ileri düzeyde çalışma için çok erken yaşta bir ön seçimden geçtikleri duygusundadırlar ve bu nedenle kendileri çeşitli çözüm yolları önermektedirler[1].

Araştırıcılar üçüncü olarak şu noktayı ilginç bulmuşlardır: İngiltere, Fransa ve Almanya'da zorunlu eğitim sonrası yüksek okullara kaydolan öğrencilerin halâ büyük çoğunluğu daha üst sosyal seviyeden gelmektedir. İtalya'da bir dereceye kadar her sosyal gruptan genç, yüksek öğrenime kayıtlıdır. Bu yaştaki gençlerin yüzde 80'den fazlası zaten yüksek öğrenim yapan İsveç'te doğal olarak yüksek öğrenime kayıtlı gençler her sosyal gruptandır.

İsveç hariç bütün diğer 4 ülkede 16 yaşlarındaki öğrencilerin beklentisi daha üst düzeydeki eğitime devam edebilmektir. Bu yaşlardaki araştırma yapılan öğrenciler arasında doğrudan doğruya üniversiteye gitme isteği İtalya'da yüzde 60, Fransa'da yüzde 43, İngiltere'de yüzde 36 ve Almanya'da yüzde 26 bulunmuştur. Üniversiteye gitmek isteğinde olmayanların büyük çoğunluğu gene de bir eğitim gerektiren işe girmeyi amaçladıklarını belirtmişlerdir. İngiliz öğrencilerinin sadece yüzde 3'ü ilerki çalışması sırasında daha fazla eğitim beklememektedir. İngiltere hariç incelenen diğer 4 ülkedeki öğrencilerin dörtte üçünden fazlası da bu beklentilerine ulaşabileceklerine emindirler. Üniversite veya eşdeğeri bir yüksek okula gitmeyi ümit eden öğrenciler arasında en az iyimser olabilen ve üniversitelere kabul edilebilme şansları olduğuna en az inananlar İngiliz öğrencilerdir.

Bu da yazara göre, büyük olasılıkla, İngiliz okul bitirme diplomasının gençlere otomatik olarak üniversiteye gitme hakkı sağlamamış olmasıyla açıklanabilir.

Araştırma yapılan bütün ülkelerdeki öğrenciler, zorunlu eğitim sonrasında yüksek okula devam ettikleri için genellikle hiç pişman olmadıkları halde, İngiliz öğrenciler derslerin ağırlığı, sınavların ağır baskısı ve ekonomik bağımsızlık yoksunluğundan yakınmaktadır. Fransız ve İtalyan öğrenciler ders programlarından memnun değildir. İngiltere'de daha az olmak üzere, Fransa ve İtalya'da büyük ölçüde sosyal ve politik huzursuzluk belirtmiştir[1].

Araştırıcılar sonuç olarak inceledikleri ülkelerde öğretmenlerin öğrencilerine göre, bugünün gereksinimlerini çok daha az bildiklerini de açık şekilde vurgulamaktadırlar[1]

Çeşitli ülkelerdeki yüksek öğrenim sistemleri ve buna ilişkin bazı sorunlarla ilgili bir başka araştırma Fransa, İngiltere, Kanada, Avusturya, İsveç, Japonya, Almanya, Sovyetler Birliği ve Hindistan'da bir ekip tarafından yapılmıştır[2]. Bu çalışmada varılan ortak noktalardan biri şu olmuştur: Bütün bu ülkelerdeki üniversiteler, yeterinden az kaynaklarla çok geniş kitlelere hizmet götürmeğe çalışmaktadır. Ancak bütün bu ülkelerde özellikle son yıllarda tüm özel ve resmi olanaklar radikal şekilde genişletilmektedir. Bu ülkelerde orta okul eğitiminin herkese açık olması, bir yanda, üniversite ve kolejlere giriş isteğinin çok artmasına yol açmış, diğer yanda yetişmiş eleman gereksinimi de bu isteğin derinleşmesi sonucunu doğurmuştur.

Bu ülkelerdeki çalışmalarla ilgili raporlardan hiçbiri, sistemin çok iyi çalıştığını göstermemekle beraber, raporların tümü bu ülkelerin hem halkın yararına olabilecek, hem yüksek öğrenim kurumlarının otonomisini koruyacak şekilde "en doğru olanı" arama çabasını sürdürdüklerini de belirtmektedir. Araştırıcıların dikkatini çeken noktalardan biri, Sovyet Üniversitelerinde bütün gün öğrenim (full time) yanında belli saatlerde öğrenim (part time) ve haberleşme yoluyla eğitimin (correspondence study) çok gelişmiş olmasıdır. Ancak bu yazarlara göre, Sovyetler Birliğinde Partinin ve Hükümetin yüksek öğrenim üzerindeki sıkı kontrolüne rağmen, Sovyet Yüksek eğitimi de büyük ölçüde batı sistemlerindeki problemleri taşunaktadır: Öğrencinin yabancılaşması, orta öğrenim ile yüksek öğrenim arası yetersiz kenetlenme, yüksek öğrenimin herkese eşit olarak verilemeyişi, özellikle parttime ve haberleşme yoluyla eğitimdeki başarı oranının çok düşük olması ve kaynakların yetersiz kullanılması gibi[2].

Bu çalışmaya göre, ABD ve Sovyetler Birliğinden sonra üniversiteye kaydolan öğrenci sayısı çok olan ülke Hindistan'dır; bu ülkede her yıl yaklaşık iki milyon kişi yüksek öğrenime kaydolmaktadır. Ancak yüksek öğrenimdeki tüm öğrencilerin yüzde 85'i özel bağlantılı kolejlerdedirler. Gene bu çalışmaya göre, özel sektör Japonya'da da çok önemli yer tutmaktadır. Yüksek öğrenim yapan öğrencilerin yüzde 75'i özel kurumlara gitmektedir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde 20. asrın son yarısında yüksek eğitim alanında karşılaşılan sorunlar, Unesco raporlarına göre başlıca şu alanlarda toplanmıştır. Gelişmekte olan ülkelerde yapılan görüşmelerde gençler, eğitimin çok fazla batılılaşma yönünde olmasını eleştirmektedirler[3].

Bü gençler 20. asrın sonlarında kendi toplumlarında çok büyük değişikliklerin olduğuna inanmakta ve böylesine hızla değişen toplum gereksinmelerini karşılayacak ulusal bir eğitim istemektedirler. Gençler eğitimin kendi beceri ve potansiyellerini geliştirecek fırsatları hazırlamasını, anlamlı bir iş bulabilmelerine yarayacak eğitimi verebilmesini beklemektedirler. Ancak bu istediklerini yüksek öğrenim veremediği için öğrenciler kızgınlıklarını bildirmişlerdir. Eğitim koşulları yetersizdir, kitaplıklar azdır, yetişmiş eğiticiler bulmak güçtür vs. Kısaca geniş genç kitleleri, eğitimin kendilerini yeterince hazırlamadığı görüşündedirler. Ancak bundan yakınan gençler, Unesco raporuna göre, yüksek prestiji olan işler istemektedirler. Örneğin Srilanka çalışmasına göre eğitim olanakları son derece kısıtlı olan Colombo'da gençlerin büyük çoğunluğu tıp ve öğretmenlik gibi meslekleri istemektedir[3]. Benzeri durum Sovyetler Birliği dahil pek çok ülkede görülmektedir[4,5]

Yazarlara göre pek çok kolej öğrencisinin okuldan mezun olduktan sonra ne yapacakları hakkında pek az fikirleri vardır. Pek çoğu da sonunda düşündüklerinden çok farklı kariyerlere girmektedirler[6].

Bu koşullarda meslek danışmanlığının ABD'de artık yeterli olamamasını vurgulayan yazar şu öneride bulunmaktadır: Eskiden gençlerin askerlikte veya denizaşırı ülkelerde geçirdikleri bir iki yıl yaşam amaçlarını daha iyi anlamalarına nasıl

17. sayfada sürüyor.

Almanya'da İkinci Kuşak Sorunları

Mehmet Bilgin

Gençlik; yenilik, değişim, başkalaşım içinde olan, sorunlarıyla toplumun diğer kesimlerinden farklılaşan, toplumla kolayca uyuşum içinde olmayan, olamayan, bunun güçlükleriyle dikkat çeken bir kesimdir, topluluktur. Dinamizmiyle, gelecek olmasıyla, yarın için umut, ışık olmasıyla

Ancak Almanya'da yaşayan gençler için genel sorunların yanı sıra yıllardır ele alınmayı bekleyen sorunlar da yüklenir üstüne.

Yıllar önce gelen işçilerin çocukları olan şimdiki genç kuşak giderek, babalarının annelerinin geri dönüşleriyle, hastalık ve sakatlıklarıyla, yaşlanmaları sonucu boşalttıkları yerlerini doldurmaya başlıyor. Gerçekte görünmeyen, görülmeye değmeyen yerlerini. Baba işçi olarak gelmiş, oğul işçi olarak kalıyor. Bu konumda bulunan gençleri de iki büyük bölüm altında inceleyebiliriz.

Birinci grupta, uzun süredir Almanya'da yaşayan ya da burada doğmuş gençler yer alır. İkincisindeyse sonradan gelenler vardır. Büyük bir sorun olarak ortaya konulan dil sorunu dışında geçmişleriyle ve gelecekleriyle aralarında büyük ayrımlar yoktur bu gençlik gruplarının.

Dil sorunu büyük bir sorun gibi öne sürülmektedir. Belli ölçülerde doğrudur bu. Yabancı bir dili öğrenmek, üstelik de eğitim düzeyi düşük biçimde gelmiş insanlar için zor, çok zordur ama, önemli birşey gözden kaçırılmaktadır. Dil sorunu olmayan birinci gruptaki gençler için de uyuşum sorunu çözülebilmiş değildir. Aralarında dil bilmenin ötesinde uyuşum yönünden önemli bir ayrım da yoktur, olamamaktadır. Ama bir sorun vardır, birinciler için. Konuştuğu dil almanca, türkçeyi biç bilmiyor ya da çok az biliyor. Almancaysa kültürüne tümden yabancı olduğu için uyumunu sağlamaya yetmiyor. Türkçesi olmadığı için de ülke kültürünü edinemiyor.

Sonradan gelen gençlerin dil sorunlarıysa, çok daha ciddi bir başka oluşumun mayalanma alanıdır. Toplumun herhangi bir kesitiyle bile ilişkiye geçme olanağından yoksundur. Toplum içine girip, kendisini kabul ettirmek gibi umutlarsa, baştan kesiktir. Konuşamadığı için ilişki kuramaz, ilişki kuramadığı için dili öğrenemez, konuşamaz.

İşte burada ilişki nasıl kurulabilir sorusu çıkar. İlişki kurmanın tek yolu dilse o halde, ne yapacaktır. Soyut ve tek başına hadi en iyisinden kendisi gibi bir iki kişiyle birlikte yaşayıp gidecek midir? Burada ekonomik ve sosyal oluşumlar gündeme geliyor, sınıflaşma olayı, sınıf dayanışması çıkıyor.

"Üçüncü sınıf" olarak toplumdan soyutlanmışlıklarıyla geleceğin konuk işçileri bugünün konuk işçi çocukları olan gençler bu olguyu en acı biçimde anladılar, gördüler.

Üçüncü sınıf insanlar olarak soyutlanmış gençler bunalımlar içine girmektedir. Aile yapısının dışını tanıması, kendi çevresini oluşturabilmesi çeşitli engellerle önlenmektedir. Alman gençleriyle zaten eşit haklara ve konuma sahip değildir. Bu sorunları aşabilmeyiyse çok az bir kısmı başarabilmektedir. Bu az sayıdaki genç görmesi gerekeni görmekte, o bilince erişebilmektedir. Bir kısım genç "kader"e küsmekte, giderek içine kapanmakta ve tümden boğulmaktadır. Büyük çoğunluksa çarpık ve yüzeysel eşitlikler peşinde koşmakta, diskoya gidiyor, otomatlarla oynuyor, Mc Donald'a girip çıkabiliyorsa, günün giysilerini giyip dolaşabiliyorsa kendisini eşit olarak düşünmeye başlamaktadır. Bunun sonucunda barlar ve büyük oyun salonları genci kıskıvrak avuçlarına alabilmekte, birçok genç için de uyuşturucu alışkanlığını yayabilmektedir. Batı toplumunun seks çılgınlığı için hazırladığı yerler bu gençlerce dolup taşmaktadır.

Bu gerçekleşebilir mi? Belki gencin düşüncesinde evet, ama o yine de üçüncü sınıfın bir üyesidir. Ve gerçekte tek çözümü, gençlerin sorunlarına sahip çıkmak, onlara çözümler getirmek yolunda yürütülen çabalara, uğraşılara katılmasındadır. Ve onun, eşitliğin yüzeysel değil sınıfsal olarak kaldırılmasıyla gerçekten insanca bir konuma ulaşabileceğini anlaması gerekmektedir.

Tüm bunların üstüne "geri dönüşü teşvik" yasası da eklenmektedir. Olayın ekonomik olarak alman işverenlerine sağladıkları bir yana bırakıldığında ve bunun yalnızca toplumsal boyutları incelendiğinde bile ortaya yepyeni sorunlar çıkmaktadır. Geri dönüşe karar veren bir işçi yanına çocuklarını da almayı istemektedir. Açık yürekle söylenirse, bunda kişi başına verilen 1500 mark etkili olmaktadır. Üstüne bir de aile bağı gibi kavramlar eklenince gencin seçim hakkı tümden yokolmakta ve geri dönüşe katılmaktadır. Buysa yukarda anlatılanların tersten ve daha da acımasız işlemesi demektir. Genç bu kez de Türkiye'de dil ve uyuşum sorunuyla karşı karşıya kalmaktadır.

Tüm bunlar cinsiyetsiz olarak ele alınmış olaylar, olgular ve sorunlar. Ama burada belirtmek zorunlu ki, genç kadınların ve kızların bu sorunlarına pekçok yenileri eklenmektedir. Aile ve çevre baskısıyla başlayan ve çözümsüz kalan birçok yeni sorun genç kızları tümden teslim almakta ve çözümsizlüğe kadar ulaştırmaktadır.

Ama genç kadın ve erkek "üçüncü sınıf" insanların sorunlarına yalnızca gözyaşı dökmenin de yetmediği artık görülmüştür. Soruna eğilen araştırmalar, bunlara doğru yanlış getirilen çözümler ve hedefler hiçbir işe yaramamaktadır. Artık yapılması gereken gün geçirmeden bağıra bağıra kaybolan bu kuşağı kurtarmak için kolları sıvamaktır. Bunda da asıl iş gençlere neyin nasıl yapılacağını göstermekten geçmektedir. Yani gerçek sorunlarına gerçek çözümlerle kendisinin sahip olması bu yolda çabaya katılması. Belki de kurtuluşu bu sağlayabilir.

Ayşe Almanya'da Ne Yapıyor?

Üç milyona yakın Türkiyeli emekçi Batı Avrupa'da. Bu üç milyonun yarısından fazlası Batı Almanya'da. Yine bu sayının yarısını kadınlar oluşturuyor. Türkiyeli kadın Avrupa'da. Avrupa'nın göbeğinde, Almanya'da. Yurdundaki köyünden kopmuş, Almanya'nın fabrikalarında temizlik yapıyor.

Ayşe'nin Almanya'ya gelişi neredeyse 20 yıl oluyor. Çeyrek yüzyıla yakın bir zaman dilimi. Çok şeyler değişti, değiştirdi Ayşe'nin yaşamında bu yirmi yıl.

"Ayşe'nin almanlara olan hayranlığı birkaç yıl sürdü. Giderek, alman insanıyla tanışmaya başladı. Onu daha yakından tanıdıkça, insanı insan yapan şeylerin onda varolmadığını şaşkınlıkla gördü. Böylelikle, ikinci yaşam dönemi başlamış oldu. Kin ve öfke dönemi.

"Bunun yanında arkadaşlık kurduğu Türk erkeklerinin de eskilerden miras kalan, kadınları aşağılama, küçük görme tavırlarını burada da yaşadı. Öyle ki Türkiye'nin herhangi bir yerinde her hangi bir türk erkeğiyle evli durumunda hissetti kendini.

"Avrupa'ya yönelen işgöcü sonunda, doğal olarak kadın da üretimdeki yerini aldı. Ekonomik özgürlüğünü kazanan kadın girmiş olduğu bu ilişkide yerini bir türlü tesbit edememek gibi bir sorunla karşılaştı.

"Almanya'da evlenme işlerinde de tam bir bağnazlık, yobazlık göze batıyor Türkiyeli aileler arasında. Türkiye'de artık tamamen olmasa bile kalkmış başlık parası ya da görücü usulüyle evlenme, alevi sünni ayrımı vb. sorunlar Almanya'da, daha bütün tazeliğiyle Türkiyeli kadının tepesinde durmaktadır.

"Türkiyeli kadın tüm bunların yanında, ekonomik özgürlüğüne Almanya'da büyük ölçüde kavuşmuştur. Önemli olan, o kazanımı yararlı yatırımlara yöneltmektir. Örnek, barış savaşımına daha aktif olarak katkıda bulunmak, barış savaşçılarını desteklemek ya da yabancı düşmanlığına karşı savaşımda yerini almak. Bu iki kısa örneğe çeşitli maddeler eklenebilir."

Ayşe yirmi yıl önceki Ayşe değil. Almanya yirmi yıl önceki Almanya hiç değil. Ayşe yirmi yıl öncesindeki gibi hiç değil.

• zübeyde aygün/giessen

Türkiye Gençlik Yılına Girdi mi?

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, "1985 Milletlerarası Gençlik Yılı" için bir "Faaliyet Programı" yayınladı ve gençliğimizin bilgisine sundu; şaşılacak şey! En çağdışı olma yarışında başa güreşen sözde Gençlik Bakanlığının Gençlik Yılı için bir çalışma programı hazırlaması ve üstelik de bunu kamuoyuna açıklama cüretini göstermesi her türlü takdirin üstünde olmalıdır!

Bunca süredir bozulmayan gizlilik yavaş yavaş kalkmaya başladı ve ilgili tüm bakanlıklar, tüm üniversiteler, TRT, Türk-İş, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından bir yıl boyunca 450 etkinlik yapılacağı öne sürüldü.

Köy ortak mallarının izciler tarafından onarılmasından gençlerimizin kan davası, batıl inançlar, sporun islamiyetteki yeri, uyuşturucu madde alışkanlıkları konusunda aydınlatılması, iş ve teknik eğitimin islam dini ve ülke kalkınması açısından gençlere anlatılmasına kadar 28 başlık altında toplanan etkinliklerde baş rolü MEGSB oynuyor. Ayrıca yukarıda belirttiğimiz kurumlar bir yıl içinde "gençlere hitap eden yayınlar" yapacak, trafik yarışmaları düzenleyecek, uyuşturucu ve alkol kullanımının zararları konusunda cezaevlerindeki gençlere bilgi verecek, gençlere yönelik vaiz planları hazırlayıp cezaevi ve camilerde okutacak, "Atatürk ve gençlik", "uluslararası terörizm", "gençlerin psiko-seksüel sorunları" gibi pekçok konuda konferanslar düzenleyecek ve bunlardan daha dişe dokunur olmayan bir dizi etkinlikte bulunacak.

Birbirinin aynı olduğu için beşon başlık altında toplanabilecek çeşitlilikteki bu etkinliklerin ne ölçüde gerçekleştirilebilir olduğu ise, Vehbi Dinçerler'in, Bakanlıkça Ankara'ya çağrılan 27 üniversiteden 54 öğrenciye yaptığı konuşmadan çıkartılabilir. Dinçerler, 1985 yılı sonuna kadar, 40 bin kişilik yurt açılacağını, 100-150 bin tirajlı dergi çıkartılacağını, binin üstünde öğrencinin katılacağı bir forum yapılacağını söylerken, bu yıl içinde kitap yakılmayacağı müjdesini de veriyordu.

Kitapların toplanıp yakıldığı, dergilerin suç unsuru olarak televizyona çıkarılıp teşhir edildiği, uyuşturucu madde kaçakçılığının apaçık yürütüldüğü, içerdeki onbinlerce gencin cezaevlerinde en olumsuz baskı koşullarında yaşama savaşı verdiği, dışardaki onbinlerce gencin yersiz yurtsuz açıkta kaldığı, yüzbinlerce gencin peynir ekmek çay ile aç kalmama savaşı verdiği, milyonlarca gencin meslek ve iş edinmesorunun olduğu, düzenin bunalımının toplumu çok yönlü bir çürümeye ittiği, terörün gençlikten kaynaklanmayıp gençliği hedef aldığı, gençliğin toplumun geri kalan kesiminden soyutlanıp her türlü "musibetin" sorumlusu sayıldığı bir ülkede, BM tarafından belirlenen Gençlik Yılı için programlar yapılıp gerçek içeriğiyleuygulanamaz. Yanı sıra toplu davranma "şansı" olmayan bir kesimin ise, kendisiyle ilgili bir program yapması ve bu programı yığınsal biçimde uygulaması olanaksızdır.

Sonuç olarak, 1985 Gençlik Yılı devlet eliyle, belirlenen program içinde kutlanacaktır ama, gerçek içeriğine uygun olarak gençlik sorunlarının çözümlendiği bir yıl olmayacaktır. Asıl olan da, devlet eliyle yapılan etkinliklerin Birleşmiş Milletler'in "Katılım, Gelişme, Barış" ilkeleri doğrultusunda olup olmayacağıdır ki, işte bunu beklemek boşuna.

Biz bu satırlarda Gençlik Bakanlığı'nı, 1985 Gençlik Yılı'nda BM'nin uluslararası ilkelerini kabul etmediği ve kendisi "İştirak, Gelişme, Huzur" adlı üç yeni millî ilke belirlediği için, Birleşmiş Milletler'e şikayet ediyoruz. BM'nin üyelerinin Gençlik Yılı için yürüttükleri çalışmaları denetleme konusunda yetkileri ve yükümleri bulunuyor. Gençlik Yılı'nın gençlik için en önemli ilkelerden biri olan Katılım, gençliğin örgütlü bir toplum kesimi olduğu sürece anlamlı olabilir. Tüm örgütlenme haklarından, akademik talepleri için vazgeçilmez olan fakülte derneği kurma haklarından bile yoksun bırakılmış gençliğin katılıma dönük çabasının sonuç vermeyeceği kuşkusuzdur. Kaldı ki, birarayagelip ilgilenecek gençlik gruplarının Gençlik Yılı çalışmalarında etkinlik sahibi olma çabası da, ilgili bakanlık tarafından her türlü çalışma gizli tutulduğu için, sonuç almayacaktır. Ya insanlığın en canalıcı sorunu olan Barış ilkesi, o nasıl Huzur oldu? Her gördüğü yerde barışı toplumsal barış olarak anlayan ve böyle anladığı için bundan zevk duyan kafalar, kuşkusuz öyle işlerine geldiği için uluslararası bir sorunu "asayiş" olarak anlıyor.

Şimdi iş başa düşüyor. 1985 Gençlik Yılı bir kutlama yılı değil. Gençlik Yılı, gençliği ilgilendiren her türlü sorunun tartışılıp bu sorunlara kamuoyunun dikkatinin çekildiği, diğer toplumsal kesimlerin de gençlik sorunlarının çözümüne katılması için çaba gösterildiği, bu kadarla kalınmayıp sorunların maddi çözümü için adımlar atılıp sonuçlar alındığı, uluslararası sorunlarda ortak çaba gösterildiği kadar ulusal düzeyde de her ülkenin gençliğinin kendi sorunlarını çözme konusunda etkin çaba ve savaşım içine girdiği bir yıldır. Öyleyse kendi olanaklarımızla, 1985 yılı boyunca sorunlarımızı tartışalım, sorunlarımızın çözümü için birlik, savaşım ve dayanışma gücümüzü birleştirelim.

Gençler iştirak ettirildiler...

MEGSB, 12 Aralık 1984 günü Ankara'da 27 üniversiteden çağrılı 54 öğrencinin katıldığı toplantı ile bir anlamda UGY Türkiye faaliyetlerini başlattı. Bakan Vehbi Dinçerler'in konuşması ile başlayan toplantı öğrencilerin konuşmalarıyla devam etti. Öğrenciler, "rektörlükçe" seçilmiş olmalarına karşın, harçlar, beslenme, barınma, derslerin kalitesizliği-ağırlığı ve boş zamanlarının olmaması gibi konularda yoğun eleştirilerde bulundular.

Bakan Dinçerler, öğrencilerin sorunlarda haklı olduğunu kabul etti ve kendilerini ilgilendiren sorunların çözülmesi için hemen girişimlerde bulunacaklarını, diğer sorunları da ilgili makamlara ileteceğini söyledi. Bu arada 85 yılı içinde "toplam kırkbin yatak kapasiteli yurtlar açacaklarını" sözlerine ekledi. (Daha sonra Doğramacı otuzbin yatak kapasiteli diye açıkladı!)

Bakanın bulunduğu süre içinde, 9 Eylül Üniversitesi'nden gelen bir öğrencinin Bakanlık çalışmalarına övgü dolu konuşması, öğrenciler arasında huzursuzluk yarattı. Bakanın ayrılmasından sonra kürsüye çıkan bir öğrenci, "UNESCO'nun gençlik yılında gençliğe barış ve barışın korunmasına yönelik çağrıda bulunduğunu ve üniversiteli gençliğimizin bu konuda dünyaya söyleyeceği çok şey olması gerektiğini" söyledi. Aynı öğrencinin, "üniversiteli olmanın, sorunlarına sahip çıkmanın doğal bir kamuoyu gücünü zaten yarattığını ama, bunun subjektif bir bakış açısını zorlayarak toplumun sorunu olan diğer kesimlerine göz kapamak anlamına gelmemesi gerektiğini" söylemesi, ardından, toplantıyı yöneten Nurettin Söyler'e bu toplantıdan dünyaya bir mesaj çıkartılmasını istemesi, "Bakan'ın onayı olmadan ben yetkili değilim" yanıtını almasına neden oldu. Konuşma ve istek Bakanlık görevlilerinin çok hassas olan huzurlarının kaçmasına neden oldu ve o günkü toplantı bitti.

Öğrenciler ikinci günü gezilerle geçirdiler ve sonunda her üniversite öğrencisinin hayallerinde yaşattığı çok kısa bir süre için bile olsa karşı karşıya gelmek için can attığı İhsan Doğramacı'yı ve YÖK binasını görme şansına üçüncü gün kavuştular. YÖK binasında bir bayan görevli tarafından karşılanan öğrenciler, Doğramacı'nın kendilerini kabul edemeyeceğini öğrenince şaşırdılar ama, binayı gezerken bir köşede Doğramacı ile burun buruna geldiler. Doğramacı'nın etrafını çevirenöğrenciler, "sizinle görüşmek istiyoruz," diyerek bir kez de YÖK binasında "huzuru" bozdular.

Doğramacı, "hay hay efendim, görüşelim. 15 dakika sonra odama gelin." diyerek gitti.

Öğrencileraralarından bir temsilci seçip sorunlarını onun dile getirmesini planladılar. YÖK görevlisi bir bayan;

— Hemen örgütlendiler, görüyor musunuz? diye takıldı.

— Örgütlenmiyoruz efendim, teşkilatlanıyoruz, dedi kalabalıktan bir öğrenci. (Gülüşmeler)

Konferans salonunda YÖK üyelerinin de katıldığı toplantıda, öğrenci grubunun temsilcisi isteklerini dile getirdi

"— Üniversitelerde YÖK'ün çıkardığı kararlar değişik uygulanıyor. Neden?

— Harçlar sosyal etkinliklerde kullanılacak deniyor ama, üniversitelerde bütün sosyal faaliyetler engellenmiş durumda.

— Ayakta ders dinleyenler var. Eğitim öğretim yetersiz. Teorik bilgiler çok yüklü. Bir günde 4-5 sınav olabiliyor.

— Gereksiz dersler var.

— Giysilerde kısıtlamalar var. Sakallı bir öğrenci ders çalışamaz, sakallı bir öğretim üyesi bilimsel çalışma yapamaz mı?"

DOĞRAMACI: "Bir dakika, ben biraz yaşlıyım, söylediklerinizin hepsini aklımda tutamam? Söylediklerinize cevap vereyim. Dediklerinize tamamen katılıyorum. Bir kere siz, intern öğrencisiniz. Uygulamanız var. Bundan birkaç yıl önce derslerinizi anarşi yüzünden izleyebiliyor muydunuz? Uygulama yapabiliyor muydunuz? Bir şırıngadan nasıl yararlanacağını bilmeyen internler vardı, eskiden? Şimdi böyle bir durum mevcut mudur?"

ÖĞRENCİ TEMSİLCİSİ: "Hayır"

DOĞRAMACI: "Gördünüz mü? Bizim yaptığımız budur, işte."

ÖĞRENCİ TEMSİLCİSİ: "Ama hocam, internlerden harç alınmayacak diye bir kararı vardı YÖK'ün. Bu uygulanmıyor."

DOĞRAMACI: "Doğru, alınmayacak."

ÖĞRENCİ TEMSİLCİSİ: "Alınacağı yolunda bir zorlama var. Bizden eğer harç alınırsa YÖK'e dilekçe verelim mi?"

DOĞRAMACI: "Sabah sekizden önce telefon edin, yeter. (Gülüşmeler.) Disiplin konusunda ben de rahat değilim. Fakat unutmayalım ki, bundan 5-6 yıl önce evinize zor dönüyordunuz. Bir anarşist "Hoca şimdi ders yok, boykot var" diye dersi engelleyebiliyordu. Elbette biz şimdi üniversite gençliğimize güveniyoruz, ama gene de yoğurdu üfleyerek yiyorsak, bizi mazur görünüz."

Doğramacı daha sonra ayağa kalktı. YÖK toplantısı olduğunu söyledi ve üyelerle birlikte dışarı çıkmaya hazırlandı. Üniversite temsilcilerini temsil eden öğrenciyi de öperek kutladı.

Bu arada diğer öğrenciler, Doğramacı'nın yanına girilirken 9 Eylül Üniversitesi temsilcisine, temsilci seçilen öğrencinin konuşacağını, kendisinin konuşmamasını söylediler ama, bu öğrencinin Doğramacı'ya bir dosya verdiği görüldü.

11. sayfadan sürüyor

MEHMET ASLAN

YASALARDA ÖĞRENCİ DERNEKLERİ

lerde, üyelik için yapılan başvuruları inceleyip kabule veya redde karar verme yetkisi, dernek yönetim kurullarına bırakılmıştır. Ancak öğrenci dernekleri yönetim kurullarının bu konuda takdir yetkileri yoktur. Yüksek öğretim öğrencileri, kurumlarından alacakları öğrenci belgesiyle öğrenci derneklerine başvurmaları durumunda, bunların üyeliğe kabulü zorunludur. Öğrenci derneği üyesi iken öğrencilik sıfatları sona erenlerin üyelikleri de kendiliğinden sona erer. Böylece öğrenci olmayanların öğrenci derneklerine üye olmaları veya üye kalmaları önlenmiş olmaktadır.

Öğrenci derneklerinin denetimiyle ilgili olarak, ilgili öğretim kurumunun yönetimine bir yetki verilmemiş olmakla birlikte, bazı konularda kurumun bilgilendirilmesi öngörülmüştür. Örneğin genel kurul toplantılarından on beş gün önce toplantının gün, saat ve gündemiyle katılacak üyelerin listesi ilgili öğretim kurumuna verilecektir. Yine yapılan seçimlerde dernek organlarına seçilen kişilerin kimler olduğu, derneğin bulunduğu yerin en büyük mülki amiriyle birlikte ilgili öğretim kurumuna da bildirilecektir.

Salt öğrenci derneklerini ilgilendiren başka sınırlamalar da vardır. Bunlardan birisi, bu derneklerin genel kurul toplantılarının ilgili öğretim kurumunda yapılacağına ilişkindir. Öğrenci derneklerinin merkez ve şubeleriyle çeşitli faaliyet programına ait yönetim yerlerinin, öğrenci yurt binalarıyla bunların eklentilerinde açılamayacağı da yasaklar arasında yer almaktadır. Yönetim organlarında görev almayla ilgili yasak da şöyledir:

"Ayrı öğretim kurumlarında olsa bile, iki yıl, sömestr usülü uygulanan yüksek öğretim kurumlarında bu süreyi dolduran sömestr sayısı kadar sınıfta kalan veya bulundukları öğretim kurumlarını normal bitirme süresinden iki sene sonrasına kadar bitirmemiş olan öğrenciler; öğrenci derneklerine başkan olamaz, yönetim, denetleme kurullarında ve diğer organlarda görev alamaz, dernek adına öğrenci temsilciliğine seçilemezler. Seçildikten sonra, yukarıda belirtilen hallere düşenler, daha önce kazandıkları sıfatları kaybederler."

Metninden de anlaşılabileceği gibi, bu madde başarısız öğrencilerin dernek organlarında görev almasını önleyici bir büküm getirmiştir.

Bu kısa yazının içinde, tüm dernekleri ilgilendiren genel konulara, uyulması gereken usüllere, yasaklama ve kısıtlamalara değinme olanağını bulamadık. Sadece öğrenci derneklerini ilgilendiren konular üzerinde, yorum yapmaksızın bilgi aktarmaya çalıştık. Yine konuya genel anlamda yaklaştığımız için, verdiğimiz bilgiler, bazı özel durumlar için eksik kalmış olabilir. Yasanın yürürlüğü henüz yeni olduğu için, yargı organlarının konuyla ilgili yorumları da ortaya çıkmamıştır. Esasen burada ayrıntılı bir incelemeye girişilmemiş, öğrenci gençliğin dernekleşme hakları konusunda önemli gördüğümüz bazı konulara değinmekle yetinilmiştir.

Özellikle belirtmek isteriz ki, örgütsüz toplumlarda demokrasinin uygulanma olanağı yoktur. Sağlıklı bir demokrasinin yerleşmesi, kökleşmesi ve korunması, örgütlü toplum olmaya bağlıdır.

ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN SORUNLARI

14. sayfadan sürüyor

yardımcı olur idiyse, bugün gene öğrencilerimiz ilerde girmeyi düşündükleri meslek çevresinde çalışmağa ve yaşamağa şimdiden cesaretlendirilmelidir.

Gene yazarlar şu noktada görüş birliğine varmışlardır ki, gelecek kuşaklarda gençler, ilerki meslek ve kariyerleri konusunda seçim yapabilmede daha da büyük güçlüklerle karşılaşacaklardır. Kısaca toplumlar geliştikçe, daha karmaşık hale geldikçe, olasılıkların çeşitliliği de şaşırtıcı olacaktır.

Yüksek öğrenim sorunları incelenirken, gençlerin ilerki meslekleri seçme konusunun, hala hemen tüm ülkelerde bir sorun olarak belirtildiği görülmektedir.

Unesco raporlarına göre, gelişmekte olan ülkelerde işsizlik büyük sorundur, iş ve meslek bulma konusu bu ülke gençleri için ayrıca önem kazanmaktadır. Yapılan görüşmelerde, uygulanan anketlerde yüksek öğrenim yapan gençler gelecekleri konusunda hep ciddi endişelerini dile getirmektedirler[7-3]

Gene Unesco raporlarına göre, gerçi sanayileşmiş ülkelerde gençler için daha fazla iş olanakları vardır. Ancak bu ülkelerde gençler kendi ilgi ve yeteneklerine uygun, duygusal bakımdan doyurucu çalışma olanaklarına kavuşmak konusunda çeşitli endişeler taşımaktadırlar.

Gerek gençlerin ülke ekonomisine verimli şekilde katkıda bulunabilmeleri, gerek bireylerin kendi verim ve duygusal doyumları açısından, gençlerin meslek seçimi konusu gittikçe daha fazla önem kazanmaktadır. Özellikle kalkınma hamlesi içinde olan bütün ülkelerin kendi insan güçlerini, toplum gereksinmelerine ve bireylerin yeteneklerine uygun şekilde planlama zorunda oldukları çok açık bir gerçektir.

1. KING, J.F. (1975): Comparative Research on Education For the 16-20 Age-Group in Western Europe. International Review for Education. UNESCO Institute for Education. XXI 2. s: 149-163.
2. BURN, B.B., ALTBACK, P.G., KERR C., PERKINS, J.A. (1975): Higher Education in Nine Countries. A Comperative Study of Colleges and Universities Abroad. Sponsored Research of the Carnegie Commission on Higher Education. Mc Graw Hill Book Comp. U.S.A. s. 24-28
3. UNESCO, (1978): Report on Youth Commission For Social Development E/CN 5/486.
4. IKONNIKOVA, S., LISOVSKY, V. (1966): Youth in Our Times. UNESCO, S: 29'dan naklen
5. GENESTAR, A. (1977): Len Monde de L'education. Mai S, 20-21.
6. BOK, D. (1974): On the Purposes of Undergraduate Education. Daedalus Vol. I Fall. 1974, s. 160
7. BADINA, O. ve MAHLER, F. (1970) The Sociological Problems of the integration of youth. Youth Today: Collection Studies and Synthesis. Bucharest. Research Centre for youth Problems s. 57

Katılım Gelişme

Derleyen ve çeviren:
Fatih Hunar—Deniz Bıçakcı

Uluslararası Öğrenci Birliği

Uluslararası Öğrenci Birliği, 1945 Kasımında Londra Uluslararası Öğrencileri Konferansında seçilmiş olan uluslararası hazırlık komitesinin çalışmaları sonucu, 1946 Ağustosunda Prag'da toplanan Dünya Öğrenci Kongresinde 43 ülkenin öğrencileri tarafından kuruldu. Bugün UÖB'nin bünyesinde 105 ülkeden 109 üye öğrenci örgütü bulunmaktadır.

Amaçları:

Barış, detant ve silahsızlanmayı savunmak, daha iyi koşullarda eğitim, akademik özgürlük ve öğrenci hakları, ayırımcılığın ve özellikle ırk ayırımcılığının ortadan kaldırılması, dünya öğrencileri arasında karşılıklı anlayış ve işbirliği ortamının geliştirilmesi ve tüm dünya öğrencilerinin bütünlüğünün sağlanması, eğitim ve ulusal kültürün gelişebilmesinin önkoşulu olarak; sömürgeciliğe —yeni— sömürgeciliğe ve emperyalizme karşı, özgürlük, ulusal bağımsızlık ve sosyal ilerleme yolunda savaş veren öğrencilerin istemlerinin anlaşılmasının sağlanması, öğrencilerin toplumun diğer kesimleriyle işbirliği içinde olmaları, topluma karşı öğrencilerin duyduğu sorumluluğun geliştirilmesi, tüm halklar arasında uluslararası kardeşliğin derinleştirilmesi ve insanlık yararına bilimsel ve kültürel etkinliklere katılımın sağlanması yolunda mücadele etmektir.

Çalışmalar:

UÖB, amaçları doğrultusunda, tek başına ya da diğer öğrenci örgütleri ile işbirliği içinde faaliyet yürütür. Bu doğrultuda: Öğrenci toplantıları, seminer ve konferanslar düzenler. Öğrencilerin uluslararası düzeyde karşılıklı ilişki içinde olmasını sağlamak için burslar verir, gezi ve öğrenci değişimleri gerçekleştirir. Kültürel çalışmalar yürütür. Öğrenci sorunları hakkında bilgi toplar ve bunların dünya çapında duyurulmasına ve ele alınmasına gayret eder. Resmi yayın organları oluşturur, çeşitli dergiler çıkarır. Spor çalışmaları düzenler. Barışın korunması ve daha iyi anlaşılması yolunda öğrenci gençliğe destek olur, teşvik eder. Sömürge, yarısömürge ve bağımlı ülkelerdeki öğrencilere özgürlük ve bağımsızlık mücadelelerinde destek olabilmek için mümkün olan her düzeyde yardımcılığı üstlenir. Başta Birleşmiş Milletler ve UNESCO olmak üzere tüm uluslararası kuruluşlarda en yakın düzeyde ilişkiler kurup sürdürür. Bunların yanı sıra, Amaçlarına yönelik diğer tüm faaliyetleri de yürütmeye çalışır.

Dünya çapında çeşitli kampanyalar UÖB tarafından yürütülmüştür. En önemlilerinden birkaçı olarak: "Eğitim-Bir haktır, bir imtiyaz değil", "Öğrenciler barış için, Nükleer savaşa karşı" ve "Tüm öğrenciler için spor" sayılabilir.

Yayınlar:

Dünya Öğrenci haberleri, Eğitimin Demokratikleştirilmesi, Genç Sinema ve Tiyatro, Gençliğin ve Öğrencilerin 12. Dünya Festivali Üzerine UÖB Haber Mektupları, Sekreterlik Raporları, çeşitli bölgesel bültenler.

1985 12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali Uluslararası Hazırlık Komitesi, geçtiğimiz aylarda Havana'da birinci toplantısını yaptı. Toplantıda, en son yapılan 11. Havana Festivalinden sonraki gelişmeler ve 12. Moskova Festivaline doğru hazırlıklar ele alındı. Dünyanın pekçok yöresinden, çeşitli siyasal, bölgesel, dinsel gençlik örgütünün temsilcilerinin

Kolombiyalı Öğrenciler Ulusal Birliği, UNEC

Bizler, yaşadığımız toplumsal sistemde bulunmayan ama, genç insanların akıllarında ve yüreklerinde saklı eşitlik, adalet, özgürlük ve dayanışma ideallerini en uygun biçimde yaymayı olanaklı kılacak politik ve toplumsal yaşamda gençliğin aktif katılımı için gerekli ortamı sağlamaya çalışıyoruz.

"Biz UNEC olarak, diğer pekçok düşünce arasında, aşağıdakileri özellikle ortaya koymayı gerekli gördük:

"—Öğrencilerin, genç işçi ve genç köylülerin özgün talepleri için savaşım vermek,

"—Gençlikle uyum içinde politikalar uygulayabilecek kurumların oluşturulabilmesi için baskı yapmak,

"—Temel görüşlerimizin duyurulabilmesi ve taleplerimizin gerçekleştirilebilmesi için olanak sağlayacak temel görevlerin yerine getirilmesi yolunda Uluslararası Gençlik Yılı'nın sunduğu insiyatiflerden yararlanmak,

"—1985 Moskova 12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali'nde aktif olarak yer almak. Bunun için de öncelikle 2. Ulusal Gençlik Festivali'ni ülkemizin Cali kentinde gerçekleştirmek."

Dünya Öğrencileri Hristiyan Federasyonu

Dünya Öğrencileri Hristiyan Federasyonu da, 12. Festivalle ilgili bir açıklama yaptı. DÖHF'nin Festivali bütünüyle desteklediği belirtilen açıklamada, böylesine bir oluşumun kendisini açık seçik hissettiren bir gereksinim olduğu kaydedildi. DÖHF'nin açıklamasında şu görüşlere yer verildi:

"Dünyada pekçok genç insan geleceklerini düşündükçe ürküyor. Gelecekleri için plan yapmaya cesaret edemiyorlar, korkuyorlar; biz korkuyoruz. Bu korkumuzu 1985 yılında giderecek nedenler de yok denecek gibi. Fakat en azından iki çeşit korku olduğunu biliyoruz. Birinci'si ürküntü veren bir korkudur ve bizi felç eder, hareketsizliğe iter. Diğer bir korku vardır ki, savaşa, nükleer silahlanmaya ve adaletsizliğe "hayır" diyebilme direnci sağlar. Belki bu korku daha gerilimlerle doludur ama, birleşik savaşım duygusu aşılar ve amacı insanın değerini ve yaşamı korumaktır.

"Gençlik Festivali, korkularımızın dirence dönüşebilmesi ve dünyanın her yerinden savaşa karşı olan gençlerle biraraya gelinebilmesi için iyi bir fırsat yaratacaktır. Festival, umut ediyoruz ki, yaratıcı ve birleştirici bir ortam olacak, barış ve adalet savaşımına direnç katacaktır.

Uluslararası Gençlik Yılından

BM'lerin Genel Kurulunun 1979'daki 34. dönem toplantısında alınan karar, 1985'in Gençlik Yılı olması idi. Bu karar uyarınca Gençlik yılı için tüm faaliyetler ve bölgelere göre yapılması düşünülenler BM'ce gerçekleştirildi. Bir çok ülkede gençlik örgütleri, dernekleri kolları sıvadı. Gençlik yılının nasıl daha iyi kutlanacağının hazırlıkları yapılmaya başlandı. Ülkeler için ayrı özellikler taşısa da tüm dünya gençlerinin ortak sorunları vardı. Barış, silahsızlanma, eğitimin demokratik ve nitelikli olması ve daha pek çok. BM, ulusal -düzeylerde Ulusal Koordinasyon Komiteleri'nin oluşturulmasını ve faaliyetlerini organize etmesini kararlaştırdı. Genç insanlar gençlik örgütlerinin ve bu komitelerin en doğal üyeleri olarak aktif katılıma çağrıldı. Bu gün yaklaşık yüz ülkede Ulusal Koordinasyon Komiteleri kurulmuş bulunuyor. Yalnız halâ pek çok ülkedeki baskı ve diktatörlük yönetimleri yüzünden, demokratik gençlik ve öğrenci örgütlerinin katılımı sağlanamamış durumda. Ek olarak, bir çok ülkede öğrenci temsilcisi konumunda devlet destekli yapılar vardır ve devletten bağımsız örgüt sayısı çok azdır. Dolayısıyla da öğrenci örgütlerinin katılımına karar vermiş çok az ülke var. Şili ve Guatemala gibi ülkeler ise, kendi demogojik amaçlarına hizmet edecek, gençliğin ve öğrencilerin çıkarlarına karşı yöneltilmiş gerçek politikalarını gizlemeye çalışacak "gençlik temsilcilerini" seçtiler bile. Uluslararası düzeyde yapılan görüşmelerde Uluslararası Gençlik Yılı için aktif öneri ve programlar Uluslararası Öğrenci Birliği'nden geldi. BM'in bölgesel toplantılarında UÖB delegeleri UGY'nın ele alınışına ve hazırlıklarına yönelik görüşlerini sundular. Ancak yine de Afrika ve Latin Amerika da yapılan bölgesel toplantılarda Devletten bağımsız uluslararası gençlik örgütlerinin sesiniyeterince duyuramadığı zamanlar da oldu. Genelde tüm BM'ce yapılan bölgesel toplantılar gençler arasındaki uluslararası dayanışmayı artırdı.

katıldığı toplantıda, 12. Festival ile ilgili görüşler dile getirildi. 1985 Uluslararası Gençlik Yılı ile birlikte kutlanacak olan Festival, önümüzdeki yılın en önemli olayları arasında yeralamaya aday. Yarın, Festival hazırlıklarıyla ilgili gelişmeleri safyalarında sürekli yansıtacaktır. Son Hazırlık Komitesi Toplantısına katılan gençlik örgütü temsilcilerinin bazılarının görüşlerini aşağıda veriyoruz.

Suriyeli Öğrenciler Ulusal Birliği, NUSS

Suriye gençliği, 12. Festivali tüm gücüyle destekliyor. Festivalin, dünya gençliğinin ve öğrencilerinin, barış ve dostluk için sürdürdükleri antiemperyalist savaşımda, birikimlerini harekete geçireceğinden kuşkumuz yok. Ve hissediyoruz ki, yığınlar emperyalizme, siyonizme, ırkçılığa karşı savaşırken, kendilerini her türlü baskıdan kurtarmak, ilerleme ve insanlık için yeni bir gelecek yaratmak, uluslararasında işbirliğini kurmak için yorulmadan savaşım veriyorlar. 12. Festival'in sloganı, dünya gençliğinin ve öğrencilerinin isteklerini yansıtmayı sürdürecektir."

JAAC

Havana'daki son Festivalden sonra, biz daha da güçlü bir duruma geldik. Bununla birlikte, son 5 yılda çok şey değişti."

JAAC açıklamasında, barış, adalet ve toplumsal ilerleme yolunda, emperyalizme, sömürgeciliğe ve yeni sömürgeciliğe karşı savaşım verileceği konusunda görüş dile getirildikten sonra, şu görüşlere yer verildi:

"12. Festivalin, bütün dünyadaki genç insanların, emperyalizme karşı savaşta, silahlanma ve dostluk yolunda en geniş hareketinin göstergesi olacağından kuşku duymuyoruz. Dünyanın şu andaki durumunu düşünerek, bu festival için bundan daha anlamlı bir yer seçilemeyeceği düşüncesindeyiz.

"Ülkemizdeki Festival hazırlıklarını, gençliğimizin antiemperyalist bilincini artıracak, onları uluslararası dayanışma ve en geniş barış ruhu ile donatacak ve barışı tehlikeye atmak isteyenlerin maskesini düşürmeye çalışacak biçimde yürüteceğiz."

1985 Kıbrıs Türk Gençlik Komitesi

1985 Kıbrıs Türk Gençlik Komitesi Temsil Heyeti, geçtiğimiz günlerde yaptığı açıklamada, Komitenin dördüncü toplantısında çalışma tüzüğü ve 1985 yılı içinde yaşama geçirilecek çerçeve programının kabul edildiğini bildirdi. KTGK açıklamasında şöyle denildi :

"Sürekli olarak altı komisyon halinde çalışma yapacak olan Komitemiz, kabul ettiği programı ile gençlerimizin önemli sorunlarına çözüm bulma girişimlerini sürdürürken, sportif, kültürel, sanatsal ve sosyal faaliyetler de ortaya koyacaktır.

"Komitemiz ortaya koyduğu program hedeflerine ulaşmak için örgütlü her toplumsal kesimle ve hükümetle işbirliği yapmayı kararlaştırmış bulunmaktadır. Yine yıl içinde Komitemizin kullanacağı afişin tesbiti için afiş yarışması açılması karara bağlanmıştır."

Bilindiği gibi, KTGK, Kıbrıs'daki tüm gençlik kitle örgütlerinin temsiliyle oluşturuldu ve siyasi partilerin, sendikaların, kitle örgütlerinin ve hükümet temsilcilerinin katıldığı bir kokteyllle, geçtiğimiz günlerde koruluşunu kutladı.

Ülkemizde genç insanlar

1985 Gençlik Yılı'nda ülkemizdeki gençleri bir de sayısal verilerle anlatalım istedik. DİE kaynaklarından yararlanarak hazırladığımız bu verileri gelecek sayılarımızda da sürdüreceğiz. Tüm değerlendirmelerimizde genç nüfusu 15-29 olarak aldığımızı hemen belirtelim.

— 1975 nüfus sayımına göre ülkemizde 10.629.325 genç insan var. Aynı yıl toplam nüfus 40.347.719.

— Bu 10 milyon küsur nüfusun 96.461'ini sakat gençler oluşturuyor.

— 10.629.325 gencin, 1.810.467'si kadın olmak lizere, toplam 2.347.635'i okuma yazma bilmiyor.

— 1981 yılı adalet istatistiklerine göre 16-29 yaş grubu arasında 325'i kadın olmak üzere toplam 19.639 genç cezaevlerine girmiş. Aynı yıl cezaevlerine giren toplam nüfus 36.920 dir.

— 1983 yılı Boşanma İstatistiklerine göre, yıl içinde toplam 17.475 olan sayının 16.565'i 15-29 yaş grubuna ait ve en önemli boşanma nedeni (yüzde 88) geçimsizlik.

— 1983 yılı intihar İstatistiklerine göre 15-34 yaş grubunda intihar oranı yüzde 51.1; bu 587 kişi demek. İntihar edenlerin öğrenim durumuna göre dağılımı ise şöyle : Lise ve dengi okulda olanlar 62 kişi, fakülte ve yüksekokulda olanlar ise 31 kişi. Bu 31 kişinin 17'si bilinmeyen nedenlerden, 5'i aile geçimsizliği yüzünden, üçü hastalık ve ikisi de duygusal ilişkiler ve istediği kişi ile evlenememek yüzünden intihar etmişler. İntihar şekillerinde ise baş sırayı yüzde 55.5 oranında "kendini asarak" geliyor.

Belçika'dan gençler

Son zamanlarda, dünyada ve ülkemizde gençlik çok çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bunlar hakkında gençlerin çeşitli dilek ve düşünceleri var. BM'nin 1985'i gençlik yılı olarak kabul etmesi bu doğrultuda önemli olanaklar sağlayacak. En azından genç insanların seslerine kulak kabartılmak zorunluluğu duyulacak. Ama bunun bir yolla sınırlı kalmaması, gençliğin kendisini açıklama olanağının açık tutulması önem taşımaktadır. Bu yıl için seçilen "katılım gelişme, barış" sloganı da her genci yakından saracak bir çalışma programının temellerini oluşturmaktadır. Bunlar, yaşamlarında ve geleceklerinde bir şeyler değiştirmek isteyen her gencin uğraş verebileceği alanlardır.

Çalışma Yaşamının Götürdükleri

Filiz Sunay

15-24 yaş arası insanın daha çok yaşamı tanımaya ve kişiliğini bulmaya çalıştığı dönemdir. Bu sürenin sağlıklı ortamlarda değerlendirilmesi, bireyin sonraki yaşamının da iyi değerlendirilmesi ve toplum adına daha iyinin oluşturulması ortamının araştırılması için sağlam zeminler hazırlayacaktır. Uluslararası Gençlik Yılını yüklü programlarla kutlamaya çalıştığımız şu günlerde, yüzde 75'inin işini sevmediği, yüzde 44'ünün işini zorla sevdiği ve yüzde 70'inin amirleri ve arkadaşlarına uyum zorluğu çektiği işçi gençliğin sorunları özel önem taşıyor. Gençlik kesiminin yüzde 80'ini oluşturan işçi gençliğin gençlik yılına katılım düzeyinin ne olacağı düşündürücü olmalı. Sorunları doğrudan yaşayan ve çözüm bulamayan, hatta bundan yakınamayan işçi gençlik çözümü değişik yerlerde arıyor.

İş yaşamı salt iş saatleri içinde işyerinde bulunup, fiziksel ve zihinsel bir emek harcamanın dışında ücretle ölçülemeyecek özverileri de gerektiriyor. İşin tekdüzeliği, iş ilişkilerinin yeniliklere, özellikle de eleştiriye, katılıma olanak tanımayan niteliğinin yanı sıra, boş zaman kavramı da genç işçi için anlamını yitiriyor. Milli Prodüktivite Merkezi (MPM)'nin yaptığı bir araştırmada, "Boş zamanınız oluyor mu?" sorusuna "Hayır, hiç" yanıtını verenlerin oranı yüzde 63.6, "evet" yanıtını verenlerin oranı ise yüzde 36.4. Boş zamanı olduğunu söyleyen gençlerin bu zamanlarını nasıl değerlendirdiklerine ilişkin yanıtları, "dinlenmek ve bazen de televizyon izlemek" biçiminde. Günün üçte birini işyerinde geçiren ve zor çalışma koşullarında yorgun düşen genç, boş zamanlarında kitap dergi okumak bir yana, günlük gazeteyi bile okuyamıyor. Yemek yemek, uyumak gibi zorunlu gereksinimleri dışında kalan zamanını dinlenerek ya da fazla kafa yormayan uğraşlarla geçiriyor. Hiçbir şey yapamamanın sıkıntısını duyan gencin boş zamanlarını yaşamını daha iyi düzenlemeye ve iş yaşamına ilişkin olumlu üretimlere ayırabilmesinin önünde çeşitli engeller vardır.

Bunların başında bütün seçeneklerin ve gerçek çözümlerin gence ulaşamaması geliyor. Özellikle kitle iletişim araçları, öncelikle gençlerin sorunlarını çarpıtıyor, kız erkek ilişkilerini, cinselliği temel sorunlar gibi sunuyor, sınıfsal çelişkilerin yerine kuşak çatışmalarını, zengin-fakir gibi yüzeysel ayrımları, köy-kent çelişkilerini koyuyor ve sonra da çözümleri saptırıyor. Cinsellik duyguları Tan gazeteleri ile tatmin ediliyor, genç olmanın, gecekonduda yaşıyor olmanın ezikliğ ne kahvehanelerde, birahanelerde isyankâr, kaderci müziklerle "çözüm" aranıyor. MPM'nin araştırmasında önemli bir saptama da genç işçilerin bir çoğunun olumsuz koşullardan kurtulmanın yolunu ilerde kendi işini kurmakta görmelerindir.

Tüm bunları aşıp birşeyler yapabileceğine inanan gençler için de daha farklı engeller var. İş koşullarının yoruculuğu bir yana, çoğu kez ek bir ücret de verilmeden yaptırılan fazla mesai ve vardiyalar işçinin kendine ayırabileceği zamanlarını kısıtlamaktadır. İş kanununun 61. maddesine göre haftalık çalışma süresi en fazla 48 saattir ve özellikle genç işçiler hafta sonu 48 saat sürekli dinlenebilmelidirler. Oysa gençlerin birçoğu özellikle hafta sonları da çalışıyorlar.

Vardiya sistemi, bir işyerinde işin tekniğine ve yöntemine uygun olarak günün belirli saatlerinde işin gerçekleştirilmesidir. Bu durumda mesai sabah sekizde başlayıp akşam beşte bitebileceği gibi, akşam beşte başlayıp gece birde de sona erebilir. Gençlerin yüzde 80'i vardiyadan hoşnut olmadıklarını belirtiyorlar. Kalan yüzde 20 ise okul saatleri vb. nedenlerden vardiyayı onaylıyorlar. Belirli koşullarda yararlı da olabilecek vardiya sistemi ülkemizde insan sağlığı gözetilmeden uygulanıyor. Vardiyalar sık sık değiştirilirken, işçinin öncelikle fizyolojik uyum sağlaması da zorlaşıyor. Vardiyanın fizyolojik etkilerinin yanı sıra psikolojik ve sosyolojik etkileri de görülüyor. Gençlerin yüzde 50'si vardiyaya "düzensizlik ve uykusuzluk getirdiği" gerekçesiyle karşı çıkarken, yüzde 33'ü "çok yorucu" olduğunu, diğerleri de "verim düşüklüğüne ve iş kazalarına yol açtığı, sinir bozukluğu yarattığı, sosyal ilişkilerinde kopukluk olduğu ve sık değişmesine uyum zorluğu çektiklerini" belirtiyorlar. Bunlara karşın gençler vardiyanın gerekli olduğunu

ve kendi koşulları gözönünde bulundurularak hazırlanacak bir sistemin bu olumsuzlukları giderebileceğini söylüyorlar.

Gençlerin pekçoğu koşullara uyum sağlamaya çalıştıkları ilk günlerde bir şeyler yapamamaktan yakınıyor, çözüm yolları arıyorlar. Ancak bir süre sonra iş yaşamının keşmekeşi arasında yakınmaktan da vazgeçip uyum sağlıyor, bir gün kendi işini kurmayı düşlüyor, önüne koyulan çıkmaz seçeneklere yöneliyor ve böylece giderek kendi yaşamına ve çevresine yabancılaşıyorlar.

Bu tür eğilimlerin adları, davranış biçimleri değişse de son çözümlemede yaşama dönük değildirler. Olayları neden sonuç ilişkileri içinde kavramaya çalışmamak, olumsuz koşulların ardında yatan gerçekleri anlamaya uğraşmamak, onları görmezlikten gelmek, başa geleni kader olduğu için olduğu gibi kabullenmek hiçbir zaman beklenen sonucu vermeyecektir. Bu tür davranışlar sonucu işyeri ilişkileri değişmeyecek, insanlar daha çok sevdikleri bir işte çalışma olanağı bulamayacak, maaşlar hiçbir zaman yetmeyecek ve çocukluk ve gençlik yılları bu umutsuz bekleyişler ve boş avuntularla geçip gidecektir.

Sorunlara böyle yüzeysel, bireyci ve özellikle arabesk yaklaşımlar yaşama yeni bir şey katmadığı gibi, kişiliği geriletici bir sonuç da doğurur. Koşullar her gün biraz daha zorlaşır, uygulanan yöntemler her gün biraz daha çeşitlenirken, gelişmeleri yeterince izleyememek onların gerisine düşmektir. Gerilemeye başladığımızın farkına vardığımızda kendimize, yakın çevremize ve özellikle topluma karşı sorumluluklarımızı açıkça görebilmemiz gerekmektedir. Sorun yalnızca bizim rahatlamamız, koşullarımızı düzenleyebilmemiz değildir; kaldı ki başkalarına, sorunlarına duyarsız kalmakkendi yaşamını da yeterince değerlendirememek, kalıcı çözümler getirmektir. Başkalarının koşulları düzenlemesini beklemek, yararsız boş bir iş olabilir ancak. Koşulları değiştirecek olanlar, onları değiştirmenin gerekliliğini her an yaşamlarında duyanlardır. Ücreti ile yaşamını sürdürmek zorunda olanlardır. Ücreti ile yaşamını sürdürmek zorunda olanların nüfusun önemli bir bölümünü oluşturduğu ülkemizde bu büyük kesim için yaşamın giderek zorlaştığı, işçi çıkarma yasağının kalkması ile birlikte yüzlerce işçinin işten atılmasına karşı gösterilen tepkilerin yönetimce rahatça gözardı edildiği düşünülürse birlikte davranmanın önemi anlaşılacaktır.

Yapay ayrımlarla toplumsal muhalefet bölünmeye ve etkisi azaltılmaya çalışılıyor. Özgürlük, eşitlik adına işçi hakları sürekli kısıtlanırken işverenler için de yeni yöntemler geliştiriliyor. Böylece yasal hakların kullanımı kısıtlanmaya çalışılıyor. Yapılacak olan varolan yasal hakları sonuna kadar kullanmayı başarmak ve yeni haklar için uğraşmaktır. Ancak böylece günün üçte birini işyerinde geçirmek anlamlı olacak, ilişkiler daha sıcak, daha duyarlı ve daha sağlam temellere oturacaktır.

Yaşam tüm çalışanlar ve onlardan yana olanlar için zordur. Yaşanmadan geçen yılları geri getirmek olanaksızdır, ancak birlikte verilecek olan savaşım şimdiye dek yiten ve bundan sonra da yaşanmadan geçecek olan yılları anlamlı kılacaktır.

ENÇ DİYORLAR BİZE

Okulda, yolda, evde, otobüste, nutuklarda; yarının umutları sizlersiniz diyorlar, siz gençsiniz ve dinamiksiniz. Tamam, kabul. Kavradık sizin umut olduğumuzu, çare olduğumuzu, birilerinin bize güvenmesi en azından gurur verdi bize. Biraz coşku, şevk. Ama yeter mi bu? Karnımız doyuyor mu, yatacak sıcak bir yerin yerine geçiyor mu bunlar?

Yurtlarda yer yok. Kiralık ev bulalım dedik, "biz öğrenciye ev vermeyiz" dediler. Veren de oturs bin, dört aylık peşin dedi. Bu parayı istediği yer de, güneş görmez, duvarları nemden sırılsıklam bir bodrum. Biz de ne yapalım diye düşündük, üç dört kişi yerine kalırız sekiz kişi, çıkarırız kirayı. Evimizdeki ilk geceyi izleyen sabah kahvaltısız-ilk günümüz de başladı. Akşam bir avuç pirinci koyduk tencereye, bir kaşık salça da ekleyip sekiz kaşıkla giriştik çorbamıza. Ama öyle güzel geldi ki, ortak paranın ortak ürünü olan bu çorba.

Ertesi günse acı bir söz bekliyordu bizi ilk derste: "Burada baba parası yiyorsunuz!" Bunu bize gençten bir bayan öğretim görevlisi söylüyordu, belki yakın arkadaşlarını tu kendi yakın geçmişini, belki unutmuş- Kırıldık. Biz ki çıkıp gelmiştik dar gelirli evlerden. Umudumuzdu okumak. Tartışmaya çalışınca da ağzımızın payını: "bak hala konuşuyor..."

Kırılan umutlarımızdı, istenense okumamamız. Ama okuyacağız, yarınlar için, umuduz biz. Paramız oldu mu yeriz iyisini, yoksa bir tek gülü ortak çorbamız var. Paramız oldu mu alırız bir tek gülü sevdiğimize. Hoş almasak da o bilir, nasıl olsa gülümüz bizim o.

Bunları çok söyledik, yalnız hepimiz değil. Henüz neden okumak, neden okumak için direnmek zorunda olduğumuzu bilmiyoruz. Çoğumuz bilelim bizi köyden, kasabadan, kentteki gecekondudan ya da bilelim bizi köyden, ne umutlarla uğurladıklarını. Okumamız için benzerinden bıraktıklarımızın nelere katlandığını. Kahueleri değil, derslikleri dolduralım biraz da inadına. Okuyalım. İstemeseler de okumamızı.

●barış şen (İÜ öğrencisi)

GENÇLİK YILI

Ben Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi üçüncü sınıfta okuyan bir öğrenciyim. İstanbullu olmadığım, parasal durumum da içaçıcı olmadığı için, yurt bulamamanın sonucunu ev tutarak savuşturamadım. Uzaktan hısım olan bir yaşlının yanına "sığındım." Yaşlı teyze aile durumumuzu bildiği için kalmam için para almıyordu, ben yiyeceğimi alıp geliyordum. Ama bu da beni borçlu bir duruma sokuyordu. Ben hiç bir şeye karışamıyordum. Teyzeyse herşeye. Okul saatlerim belliydi. Öyleyse okuldan eve, evden okula bir yaşantıyı benimsemek durumundaydım. İki yıl boyunca tek bir sinemaya, tiyatroya gitmediğimi, okula yakın olan evden yürüdüğüm yol dışında İstanbul'un herhangi bir yerine gitmediğimi söylersem durum daha da iyi anlaşılır. Ama ben onsekiz yaşın coşkularıyla, umutlarıyla dayanıyordum, geleceği bekliyordum.

Ama bir gün, kiraya da katılmam gerekliğini söyledi, teyze. Onbin lira istiyordu. Evet, babam yoktu ama abim, ablam niye yardım etmiyordu ki? Yapacak başka birşey kalmadığı için ve bu yıl hiçbir kız öğrencinin yurt dışında kalmayacağının açıklanmış olmasına da güvenerek ayrıldım evden. Başladım girişimlere. Sonucun açıklanacağı gün gittiğim bölge müdürlüğündeise ne olduğumu anlayamayarak çıktım, ne asıl ne yedek hiçbir listede yoktu adım. Hava kararmaya başlamıştı artık, başıboş dolaşamazdım. Eşyalarımı Topkapı'da emanetçiye bıraktım, bir arkadaşımın evine gittim. Bu iş birkaç hafta sürdü her akşam bir tanıdık, her akşam bir yer. Ama işte bu akşam gidecek tek bir tanıdığım kalmadı. Evsizim.

Şunu merak ediyorum: Her gece televizyonda gençlik için söyleneni onca söz ne için söyleniyor. Benim gibi binlercemiz yersiz, yurtsuzken, sorunlarımız yığılıp kalmışken. Gençlik güvencemizdir diyorlar, sağolsunlar.

Evet gençlik geleceğin güvencesidir, dayanın gençler, arkanızda eğilmez sapasağlam bir kitle var.

Bu arada herkesin gençlik yılı kutlu olsun.

●gülden meydancı (MÜ öğrencisi)

HARÇLAR İÇİN AİLELERE Mİ GÜVENİLİYOR, AYRILACAĞIMIZA MI?

Taşralıyım.. bizim ana babalarımız klasik anlamda cahil, bilmez er çocuklarının nerede nasıl daha iyi okuyabileceğini. Ama bu cahillik kadar büyüktür bizleri okutma istekleri. Bizim okuyarak kurtulacağımıza olan inançları. Onun için özverileri de büyüktür. Biz de onun için okuruz, yarışırız. Kazandıkça seviniriz, kaybedenlerin kaybedişine gizli bir sevinçle bakarız, kurtulacağız ya.

Yazıyı uzatmak istemiyo um, yurt, ev, yemek, kitap sorunları çok yazılıyor, artık ek ana bi e yanar oldu. Ben ikinci sınıftayım, ailemin varını yoğunu harcayarak didinmesinin sonucunda kalabiliyorum buralarda. Ama artık kalabilecek niyim?

Evet yazmak istediğim pa alı eğitim. Yani harçla . Üstelik kendi içinde bile çelişkili, ödeyemeyecek olanlar için harç kred sıde var, yani ödeyemeyecek olanların varlığı kabul ediliyor. Ama soruyorum; yetkililer bizleri okutan ailelere na ıl bu kadar güvenebil ıyorlar? Onların bizim bu harç paralarımızı da bulup buluş tıracağına nasıl inanıyorlar. Yoksa bulamayanların ayrılması nı düşündükleri?

● seyit kaya

Okumak İçin Nelere Katlanılmalı ?

● Ben ilk üniversiteye girdiğimde YÖK etkin olmaya başlamıştı. Şansa bakın ki —tercihlerimiz şansa dayalıydı— YÖK'ün kendi eliyle kurduğu Dokuz Eylül Üniversitesine düştük. Yök kararlarından ilk etkilenen üniversitedir bizimki. Öğrenciler kararları tepkiyle karşılarken, büyük çoğunluğumuz şöyle düşünüyorduk: "Biz kendimizi yönetemeyecek kadar, ne zaman okuması gerektiğini, ne zaman yazması gerektiğini bilmeyecek çocuklar mıyız?..." Ancak sonraları, düşünürken daha derinlerden, yavaş yavaş aydınlanıyordu ortalık.

Ben, şimdi Berlin'de çalışıyorum, yani yukarda sözü edilen sorunları yaşamıyorum. Ama başladığım bir işi de yarıda bırakmış olmanın sorumlularını düşünüyorum, benim gibiler için ve daha binlerce genç öğrenci için.

● ahmet güner (berlin)

ÜNİVERSİTE EĞİTİMİ DİYE YAPILANLAR YIKILAN UMUTLAR

Üniversite denir mi, kuru bina, yıkık dökük, 'tarihi' (eski tıbbiye). Ne ısıtma ne aydınlatma sistemi var. Laboratuar gibi 'gereksiz' ayrıntılara yer yok. Kantin daha bugünlerde açıldı. Yemek vermiyor, her tür aracı var ama niyeti yok. Sosyal kültürel çalışmalar tümüyle gereksiz, teknik adamlar için ne gereği var ki. Oysa ki ne umutlarla gelmiştim Denizli'nin bir ilçesinden. Okuyacaktım, düşünecektim, tartışacaktım...

Taşralıyım, yüksünmüyorum. Aile yapımı anlatmak için yazıyorum. Beş kardeştik, babam okumamıştı. Bizleri okutmak istiyordu. Okuyacak, kurtulacaktık. Köyde okuyanın yeri başkadır. Endüstri meslek lisesini binbir sıkıntıyla bitirmiştim, ilk yıl kazanamadığım üniversite sınavından sonra bahçe satıp özel dersaneye gönderilmiştim. Ne olursa olsun kazanmalıyım diye, sıralamaya yazdığım Teknik Eğitim Fakültesi'ni istemeye istemeye kazanmıştım.

İstanbul'a gelmemle birlikte sorunlar da bindirmeye başladı, Yurt yok, ev yok. Para ilk haftada bitti. Yedek listeden girebildiğim yurtta açık cezaevinde miyim diye düşünmeye başlamıştım, bilinen şeyler bunlar. Ya okul. Yazdım işte okul olduğunu zor inandığım bir yer, liseden farksız bir öğretim. Şimdiden hissetmeye başladığım bitirdikten sonraki iş korkusu. Tüm bunlarla okuyorum. Beklentilerimi birer birer yıkarak, her yıkıntıdan biraz da ben yıkılarak. Ama yine de yağma yok diyorum. Yıkılmayacağım kırılan umutlarımı daha güzelleriyle değiştireceğim. İnadına başaracağım.

● yücel esen (MÜ Teknik Eğitim Fakültesi Öğrencisi)

BİR ARKADAŞIM VARDI

Yaşamasını bilen, yaşamdan zevk alan, neşeli, candan, dopdolu bir kızdı. Tanımış olduğum günden beri bir kez bile gözlerinde kederli bir anlatım görmemiştim.

Onun tek suçu vardı, küçükken doktorsuz uzak bir köyde geçirdiği menenjit. Onun yaşındaki bebeler ölürken, annesinin ebe olması onu ölümden korumuştu. Ama bir ayağını da sakatlayarak. O, bundan hiç yüksünmemişti, olduğu gibi kabul etmişti.

Üniversite sınavına girdiği ilk yıl kılavuzlarda yazan dipnot nedeniyle öğretmenlik mesleğini seçmedi. Çünkü özürlü olanlar öğretmenlik yapamayacaktı. İkinci yıl böyle bir notun olmadığını görünce sınava girip istediği bölümü kazandı. Okulun gösterdiği hastaneden sağlık raporunu aldı. Hastane personeli böyle bir özrün öğretmenlik yapmasını engellemeyeceğini özellikle belirttiler. Okul idarecileri onun özrünü gördüğü halde kaydını yaptılar. Ama o öğretmenliğe bir yıl geç başlayacaktı, ameliyat olması gerekiyordu, rapor aldı, oldu.

Okula gittiği ilk gün karşılaştığı ilk tepki, pantolon giyemeyeceğiydi. Yöneticileri zorlukla ikna etti. Dersler başladı ve beden eğitimi dersi de. Bu derse mutlaka girip, geçer notu alması gerekiyordu. Bu derse giremeyeceğini belirtir rapor aldı. Bundan önceki senelerde bu ders seçmeliydi, ama bu yıl zorunlu olmuştu. Gidip okul yöneticileriyle konuştu. Sonuç olumsuzdu. Vazgeçmedi, Ankara'ya geldi durumunu belirtti. Görüştüğü yetkili: "Kaba bir tabirle ifade edeyim ki, sen kurnazlık yapmışsın. Bu halinle sağlam raporu almışsın ve şimdi de girmeyeceğim diye rapor getiriyorsun." dedi.

Arkadaşım kurnazlık yapmamış, yalnızca kılavuzdaki dipnotta belirtilmediği için ve özürünün öğretmenlik yapmasına engel olmayacağını belirten rapora güvenmişti. Ama sonuçta hepsi boşunaydı, bir gençle daha oyun oynanmıştı.

● fatma evcim

Arjantin'de Demokratikleşme Süreci ve Halk Sağlığı

A.Tufan Aydın

Henüz doğmamış ama onurlu bir yüzle doğacakları şimdiden belli olanlar hesap sorduklarında yarın bizim gibi en çok yanmışlar, kazanmanın onuru ile oradan uzaklaşacaklar.

Otto Rene Castillo

Bugüne kadar hiçbir sivil yönetimin altı yıldan daha uzun iktidarda kalmadığı Arjantin'e yeni bir sivil yönetim geldi. Ülkenin ekonomik ve siyasi sorunlarına çözüm bulmak iddiasıyla 1976'dan beri yönetimde bulunan hükümetler, sorunların çözümlenmemesi bir yana, durumunun daha da kötüleşmesine neden olarak otoritelerini yitirmeye başladı. Halkın büyük kesimini karşısına alan söz konusu hükümetler, Falkland bunalımı ile ülkeyi iyice yönetemez duruma düştü ve iktidarı sivil bir yönetime devretmek zorunda kaldı. Uzun bir aradan sonra yapılan seçimde, çalışan sınıfların önemli desteğini alarak (yüzde 52) yönetime gelen Raul Alfonsin'i büyük sorunlar beklemekte.

Bu sorunların başında, ekonomik sorunlar gelmekte. Arjantin, tüm diğer kapitalist ülkeler gibi, ekonomik bunalımın etkisine girmiştir. Bunalımın en önemli karakteristiği, yaşam düzeyinin düşmesidir: İşsizliğin artışı, ücretlerin satın alma gücünün azalması, gelir dağılımı dengesizliğinin giderek artırdığı sosyal eşitsizlik gibi olgular ABD, F.Almanya, Fransa, İngiltere, vb. gibi kapitalizmin "merkez"lerinde de gözlenmesine karşılık, sistemin "çevresindeki" demokratik ve yasal halk katılım mekanizmalarının tahrip "olduğu" ve ekonomik sistemin "kötülüklerine" karşı daha "acil ve etkili önlemlerin"alındığı Arjantin gibi ülkelerde daha ağır olarak hissedilmekte. Şiddet, bu ülkelerde "saf" ve "basit şekilde" politik söz sahibidir. Ve buradaki milli ordular, aslında, kendi vatandaşlarına karşı "işgal"ordularıdır. 1973 de, Şili'de demokratik olarak seçilmiş "Birleşik Halk Cephesi" hükümetinin devrilmesi, Arjantin ve Uruguay'daki askeri darbe ile demokrasinin tahrip edilmesinin temel amacı, derin bunalım içindeki sistemin kararlarına karşı koyabilecek, halka dayalı "karşıt" güçleri yoketmekti. Bu konuda yeterince "başarılı" olduğu tartışılmaz olan, 1976-83 dönemi Arjantin hükümetleri, ekonomide yüzde 5.7'lik daralma, yüzde 1000 dolayında enflasyon, yüzde 12-15 lik işsizlik, 40 milyarlık bir dış borç ile "başarı"larını perçinlemişlerdi.

Şimdi, Alfonsin bu durum karşında neler yapa(bile)cak? Söz konusu bunalımdan kurtulmak için, bunalımın yükünü eskisi gibi çalışanların sırtına mı yıkacak? Alternatif olarak savunduğu, ekonomide devlet denetiminin yaygınlaştırılması politikası hangi engellerle karşılaşacak? Durgunluk içindeki sanayii canlandırmak, ücretleri yükselterek iç talebi artırmak mümkün olacak mı? Bunlar henüz tartışılma aşamasında olan sorunlar.

Alfonsin'in önünde en az ekonomik sorunlar kadar önemli siyasi sorunlar da vardır. "Kaybolan" onbeşbin kişi başlıbaşına bir sorundur. Bugün, Arjantin'de yakını, komşusu, arkadaşı kayıp olmayan hemen hemen hiçbir aile yoktur. Kayıpların başına ne geldiğinin araştırılması için kurulan komisyon 50 bin sayfalık bir rapor hazırlamış ve hükümete sunmuştur. Şimdi "top" hükümette, bu konuda yapacakları büyük merak konusu. Ayrıca geçmişte tahrip edilen demokratik kurumların nasıl yeniden inşa edileceği, daha doğrusu bu kurumların yeniden demokratik niteliklerini kazanıp kazanamayacakları sorusu, hala en önemli sorunların başında gelmekte.

Yukardaki sorunların yanında, günlük tartışmalarda pek sözü geçmeyen gözardı edilmiş bir sorun da sağlık alanında geçmiş dönemde yapılmış tahribatlardır. Arjantin üçüncü dünyada sağlık düzeyi en yüksek ülkelerden biriydi. Arjantin'in dünya çapındaki bilim adamları arasında, hijyenist Grigorio Araoz Alfano (toplumsal dönüşüm amacı ile savaşım vermiş, ineklerle onların bakımını üstlenen amelelerden "daha az ilgilenmiş" bir bilim adamıdır) ve pisikanalist Enrique Pichan Riviera sayılabilir. Bunun yanı sıra, Arjantin edebiyat, sinema, tiyatro, futbol, vb. alanlarda da önemli değerler yetiştirmiştir. Ama bunların hepsi de "bir zamanlar önceydi". 1976'dan sonra Arjantin artık işkence, cinayet, adam "kaybetme" gibi "diğer alanlarda dünya çapında söz sahibi idi...

"Diğer" konularda dünya çapında olmayı getiren "zalim ve kötü kader" sağlık alanında da kendini göstermekte gecikmedi. Ancak bu "kader"i tartışmadan önce şöyle biraz gerilere gitmekte yarar var. Sağlık düzeyindeki bozulma, 1966-73 yılları arasındaki, darbe hükümetleri döneminde başlamıştı. Sağlığa bütçeden ayrılan pay yüzde 5.1'den, 3.5'e düşürüldü. Daha önceden ücretsiz yararlanılan hastaneler ve ilaç kontrolu, özel sektöre devredildi. Yeni doğan ölüm hızı binde 52'den 62'ye yükseldi. Kolayca önlenebilir bulaşıcı hastalıklardan, 1973'de bir yaşın altında 20 bin çocuk öldü, ki çoğunun temelinde beslenme yetersizliği yatmaktaydı. Ancak Arjantin halkı, 1973'ten sonra, maalesef, kısa bir süre için halk tarafından seçilmiş bir hükümete tahammül etmek zorunda kaldı. Hastanelerde bakım yeniden ücretsiz oldu, tıp fakülteleri tüm halk tabakalarından gelen öğrencilere açıldı, halk kendi sağlık sorunlarının çözümü için sağlık hizmetlerine katılım konusunda teşvik edildi, gereksinimi olan halk yığınlarına ücretsiz süt dağıtıldı.

Ve 1976'ya gelindi. 1976 sonrası hükümetlerin "sessizlik" politikası gereği, bu döneme ilişkin sağlık istatistikleri yetersizdir. 1976 sonrası hükümetlerin sağlık politikalarının olmadığı iddia edilir. Bir anlamda doğrudur, çünkü Arjantin askeri hükümetinin ekonomikpolitikasının temel özelliklerinden biri de, sağlık sistemindeki popülist ve refah ölçülerine dayanan hiçbir etkinliği içermemesidir. Bir diğer özellik ise, ana felsefenin özel mülkiyetin savunulması ve ana amacın "büyük" ekonomik birikimin gerçekleştirilmesi olması, sağlık politikasının da bu amaçlar doğrultusunda belirlenmesidir.

Daha önceleri yürürlüğe sokulan, yoksul bölgelerde yaygın hastaneler ağı kurulması, bunların bütçelerinin federal fonlardan ödenmesi, sağlık kaynaklarının mümkün olduğunca eşit dağıtılmaya çalışılması yaklaşımları, federal fonların desteğinin kesilmesi ile 1976 sonrası terkedildi. Hastaneler, özel sektöre devredilerek birer "kâr işletmesi" haline getirildi. Öyle ki, 1977 nisanında hastanelerde bir akciğer filminin masrafı, asgari ücretin yaklaşık yüzde 7'si kadardı. Kamu hastanelerinde zorla çalıştırma uygulaması başlatıldı, sosyal hizmetler azaltıldı. Buenos Aires'teki hastanelerdeki

Arjantin'de emekçi yığınlar cunta dönemine dönmek istemiyor.

hemşirelerin büyük bölümü tutuklandı, çok sayıda personel kurşuna dizildi. Yukarda, dönemin sağlıklı istatistikleri bulunmaması nedeniyle, döneme ait olaylarla bir fikir edinmek olasıdır.

1. Milli Farmakoloji Enstitüsü'ndeki "vukuatlar": Hammadde ve mamül madde analizi, toksikoloji ve farmakoloji araştırması, ilaç kontrolu yapan Arjantin Ulusal Farmakoloji Enstitüsü, 82 uzman ve 233 personel ile, bu alanda bir zamanlar Latin Amerika'nın en büyük kuruluşu idi. 1970'lerde ilaç analizi konusunda en nitelikli elemanlara sahip ülkeler arasında idi. (Amerika'da ABD'den sonra) Orta sınıf üyesi olduğu kabul edilen, enstitü personeli, henüz halkın yoğun muhalefeti söz konusu değilken, hükümetlere karşı oluşan muhalefetin önemli bir gücü durumunda idi. Ve bu insanlar Arjantin muhalefetinin "sola dönüşünde" çok önemli işlevler yüklenmişti.

Arjantin'deki son anayasal hükümetin (İsabel Martinez) son dönemlerinde, enstitüde yeni bir durum ortaya çıktı. Enstitününü yeni direktörü, aynı zamanda özel bir ilaç firmasının da sahibi idi. 1976 darbesinden sonra daha kötü olacak bir süreç başlamıştı; artık ilaç kontrolu için alınan örneklerin muayenesi "çok uzun" süre almıyordu ve ilaç örneklerini "uzun süre, ayrıntılı" incelemek eğiliminde olan, çoğunluğu politik olarak yönetime muhalif personel, işten ve yaşamdan "ihraç" edildi. Bilimsel yayınlar "ekonomik" gerekçelerle enstitüye getirtilmiyordu.

2. Ruh Sağlığına ilişkin "vukuatlar": Arjantin cuntasının ruh sağlığı politikası, bir zamanlar bu alanda Latin Amerika'nın lideri olan bu ülkede, çok açıktı; bu alanda gösterilen "kolaylıklara" son verilmesi, üniversitelerde ruh sağlığı alanında çalışanların "kaybolması", konuya ilişkin kitapların yasaklanması ve "ısıtılması", uzmanlara işkence yapılması ve öldürülmesi, kullanılan tüm modern ruh sağlığı yöntemlerinin yasaklanması.

Yıllar boyu, geniş halk yığınlarının talepleri doğrultusunda, yapılan ruhsal bakım klinikleri, ülke çapında bir ağ haline gelmeye başlamıştı. Buralarda çalışan sağlık personeli yeterli niteliklere sahipti ve çoğunluğu yalnızca devletten aldığı ücretle yetiniyordu. Ancak, daha sonra bu kliniklerin çoğu ve toplum ruh sağlığı merkezleri kapatıldı. Personel ise, ya yurt dışına kaçtı, ya da "kurşunun akut zehirlenmesi"nden öldü. "Personel fazlalığının" bu şekilde azal(tıl)ması, aynı zamanda ruh sağlığı hizmetlerinin nitelik ve nicelik olarak azalmasına neden oldu. Örneğin, Finochietto Hastanesinde, ayakta tedavi gören hasta sayısı, günde 100'den 8'e düşmüştür.

Psikoloji ve psikiyatri eğitimi, fakültelerden süre olarak azaltılıp, bu alanda ihtisas olanakları kısıtlandı. Dönemin, Cordoba Üniversitesi genel sekreteri, politikalarını haklı çıkarmak için, psikoloji ve psikiyatri eğitim programının "yıkıcı" fikirlerle dolu olduğunu, bunların öğrencilere ve halka yayılmasının önlenmesi gerektiğini iddia etti. Dahası, Marx ve ardıl-

Alfonsin: Geçmişin yaralarını sarabilecek mi?

larının yanı sıra, Freud ve arkadaşları da, "ideolojik suçlular" olarak ilan edildi.

3. Rio Negro Eyaleti "Vukuatları": Arjantin'in en yoksul ve bebek ölüm hızının en yüksek olduğu eyaletlerden biri olan Rio Negro'nun 1973'de demokratik olarak seçilmiş yerel hükümeti, halkın tümüne "sağlık hakkı"nı sunmayı amaçlayan ve ücretsiz, eşitlikçi, halkın ayağına ulaşabilecek bir sağlık programını uygulamaya başladı. Halkın sağlık hizmetlerine katılımı, önemli ölçüde teşvik edildi. 100'ün üstünde tamgün çalışan poliklinik açıldı ve buralarda çalışmak için ülkenin dört bir yanındaki doktorlardan bir talepler "çığı" geldi. 1976 Mart darbesinden sonra, eyalet askeri valisinin ilk işlemlerinden biri, söz konusu programı iptal etmek oldu.

Terör ve Sağlık:

Arjantin cuntasının sosyo-ekonomik politikalarının herhangi bir halk temeline dayanmadığı aşikardır. 1976 darbesiyle birlikte, baskı ve terör hükümet politikasının temel taşı olmaya başladı.

1969'da Arjantin'de her 1000 kişiye 19.8 hekim düşmekteydi. Bu oran, amerika ve avrupa ülkelerinin çoğundan daha yüksek bir orandı. Çok değişik sosyal tabakalardan gelen hekimlerin çoğu, çalışarak okumak zorunda kalmışlardı ve gelirleri "halkın taleplerine sempati duyacak kadar" düşüktü. Benzer durum, hemşireler ve diğer sağlık personeli için de geçerliydi.

Yıllardan beri, sol kanat partileri, hekimlerin politik taleplerine sahip çıkmışlardı. Özellikle, büyük kentlerin çevrelerindeki yoksul bölgelerde yaşayan yarım milyon insan ile birlikte toplumun politik etkinliklerinde yer almak, sağlık personeli için "alışılmış" bir davranış biçimiydi. Ekonomik-politik bunalımın giderek derinleşmesi, 1960'ların sonlarında, "antiperonist" orta sınıflar ile peronist işçi sınıfı arasındaki çelişkinin çözümlenmesinin de etkisi ile, "sol"a çok sayıda "ücretli"yi -dolayısı ile de sağlık personelini- "taşıdı". Genellikle politik olarak aktif olan bu ücretliler, darbeyi izleyen baskıdan "pay"larını yeterince almışlardı. "Mağdur"ların, "hemen öldürenler"le ya da "sonradan öldürecek olanlar"la birlikte "gitmesi", işkence ile ölüm, "açıklanmayan kaybolmalar," söz konusu "pay"ın gerçek anlamlarıydı. Guillermo Tamburini, Mario Gerschenik, Mercedes del Rivero, Daniel Clua, Daniel Calvo, Carlos Fanjul, Bernardo Goldemberg adları, çoğu kimseye hiçbir şey ifade etmez: Onlar, öldürülen sağlık emekçileriydi.

Arjantin hükümetinin yaydığı resmi ideolojiye göre, insanlığa karşı, insanların akıl gücü ile karşı koyamayacakları, yahudi-marksist-freudien bir ittifak vardı. Bu, "Batı-Hristiyan" uygarlığının yıkılması için kurulmuş evrensel bir ittifaktı. Söz konusu düşünceye sahip olan "uygulayıcılar", uygulamadaki otonominin de yardımı ile halk üzerinde terör "estirdi". Sağlık personeli de, teröre yeterince maruz kaldı:

□ 3 Nisan 1976'da, tank ve helikopterlerle donatılmış birlikler, Buenos Aires'in dış mahallelerindeki Posados Hastanesi'ni işgal etti. Amaçları, hastanenin bir gerilla merkezi olduğunu, halka ispat etmekti. Bunun için, personele eziyet edildi, 170'i tutuklandı. Çoğu, sonradan serbest bırakıldı, ama 3 uzman ve 9 personel hiçbir gerekçe göstermeden uzun süre cezaevinde kaldı.

□ Mayıs 1976'da, Buenos Aires'e 800 km uzaklıktaki Cosquin (Cordoba) kentinde, hava destekli 150 zırhlı araç, 3000 kronik hastanın yattığı Santa Maria Psikiyatri hastanesini "zaptettiler". Tekrar tekrar, personele işkence yapıldı. Daha sonra Dr. Sassatelli (yakın zamana kadar "misafir" edildi) ve iki psikolog tutuklandı. Hastane koğuşlarından biri ise, "zorunlu ikametçiler"i misafir etmek için, düzenlendi ve hastalar şifa bularak taburcu edildi.

□ 1977 Şubatında ülkenin en meşhur tıp merkezlerinden biri olan, Buenos Aires Çocuk Hastanesi, "profesyonel bir baskın" ile "imha edildi". Servis şefleri ve hekimlerin büyük bölümünün, özellikle de Yahudi soyadı taşıyanların "dünyaları değiştirildi". Bu durumda şöyle bir açıklama yerinde olabilir: Arjantin'deki en bilinçli hekimler, çocuk uzmanlarıydı!

Ayrıca psikiyatristler, psikoanalistler, sosyal psikologlar, sosyal çalışmacılar ve halk sağlığı hemşireleri özellikle hedef alındı.

Mevcut yönetimce, girişimleri "tehlikeli" olarak kabul edilen ücretliler ile "düşman" olarak görülen işçiler, gecekondu sakinleri, yoksul köylüler, "marjinal nüfus" "vesaire", askeri "devrim"den en çok mağdur olanlardı. 15 bin "kayıp" arasında, politik olarak aktif olmadıkları halde, iktidardaki şeflerin "feda edilebilir" "damgasını vurdukları", bir kısım sağlık personeli de vardı. Francisco Bellagomba, Raul Fuentes, Marta Brea, Juan Carlos Risau, Blanca Tarnopolski ve Rosa Mitnik "feda edilen" sağlık personelleriydi. "Feda edilme" nedenleri konusunda ilginç bir örnek, 1977 Şubatında Carlos Norigea'nın kaçırılmasıdır. Politik bir ilişkisi olmamasına karşın, Arjantin Milli Nüfus ve İstatistik Enstitüsü eski şefi olması, dolayısı ile Arjantin'in istatistiki alt yapısını biliyor olması, "potansiyel bir tehlike" olarak görülmesinin ve sahip olduğu bilgileri yıkıcılara vereceğine ilişkin "derin Kuşkular" duyulmasına yeterli bir nedendi.

Sonuç yerine ya da Yeni bir başlangıca dair...

1976 hükümetleri altında, Arjantin sağlık sisteminin, genel sosyo-ekonomik düzeyin bir yansıması olduğu açıktır. Genelde halkın alım gücünde bir azalma "sağlayan", benzer ekonomik planlar, farklı taktiksel niteliklerle, Şili Uruguay ve Arjantin'de uygulandı. Bu planın diğer alanlardaki yansımaları siyasal ve sosyal eşitsizliği artıran bir gelir dağılımı, sermayenin giderek yoğunlaşması, çok uluslu kapitalizmin karı için ulusal dinamiklerin tahribi olarak sıralanabilir. Geri ekonomik yapıdaki ülkelerde anlattığımız dönem yaşanırken hiç umursanmayan bir alan, kitle desteğidir. Ve kitleler için tüm diğer refah "araçları" gibi, "Halk Sağlığı"na da ihtiyaç duymaz. Buenos Aires ve Santiago'daki Halk Sağlığı okullarının kapatılması bu tip için karakteristik örneklerdir. Arjantin'de öğretim üyelerinin bir kısmı, başlangıçta kendi ülkelerinde askeri hükümet yanlısı olarak tavır almışlardı. Şili'de de Tabipler Birliği, "Unidat Popular" hükümetine muhalif olmuş, onun devrilmesinde rol oynamıştı. Ancak daha sonra her iki ülkedeki söz konusu gruplar, halk yanlısı tavır almak durumunda kaldılar.

Şu anda, iktidarın sürdürülmesi için hemen hemen yalnızca şiddet ve zorbalığın kullanıldığı, birçok diğer "şey" gibi, milli irade ve meşruiyetin (ve onun bir unsuru olan sağlığı) "kayıpolduğu" politik "istibdat" modelleri, eskiden Arjantin'in başında olan Güney Amerika ülkelerinin çoğunda yaygın bir modeldir. Gelecekte, ekonomide geriye dönüşü olmayan çürüme, politik sistemin de yozlaşması ile, diğer ülkelere de yayılacak, belki de kıtanın "kaderi" olacaktır. Ya da, Arjantin'de geçmiş dönemden devralınan ekonomik-siyasi-sosyal sorunlar çözümlenecek, halkın "yaraları" sarılacak ve Arjantin, tüm kıta için "üçüncü" olumlu örnek olma durumuna gelecektir. İşte, Alfonsin hükümeti ve Arjantin halkının "geçmişle hesaplaşması" bu açıdan çok önemlidir. Tüm kıta ve "demokrasi güçleri" merakla ve umutla beklemektedir.

İSCİ PORTRESİ SERGİSİ

Yarın'ın düzenlediği "İşçi Portresi" konulu fotograf sergisi seçici kurulu, 5'i Yarın aboneliği kazanan 39 fotografçının 55 yapıtının sergilenmesini kararlaştırdı.

Konulu bir fotograf sergisi düzenlemesi olmasına karşın 81 fotografçının 176 yapıtla katılması konulu yarışmalarda ulaşılması ender rastlanan bir katılım düzeyini gösteriyordu.

"İşçi Portresi" kavramı sergide dar kapsamlı ele alınmadı, işçinin çalışma ortamındaki her türlü etkinliği "İşçi Portresi" kavramının içinde tutuldu. Sergiye çağrı duyurusunda bu, şu şekilde yeraldı: "Portre, kuşkusuz yalnızca yüz çekimi değildir.Portre betimlemektir; objektifin yöneldiği hedefi çeşitli yönlerinden kavrayıp sunabilmek, onu anlatabilmektir. Öyleyse İşçi Portresi de, bir işçiyi pratik ve düşünsel etkinliğiyle anlatabilmektir. Bazan bir alet, bir el, bir kol, bir masa, bir makina da işçiyi yüz çizgileri denli başarı ve sıcaklıkla anlatabilir. Yani objektifimizi daraltmayı değil, geniş bir bakışla yöneltmeyi amaçlıyoruz.

"İşçi Portresi " konulu fotograf etkinliğini yarışma şeklinde düşünülmemesinin nedeni, daha çok sayıda genç fotografseverin kazanılması ve günümüz koşullarında konu ile ilgili gönderilecek ürünlerin en yaygın şekilde değerlendirilmesidir.

"İşçi Portresi" konulu fotograf sergisi 10 Ocak 1985 günü Ankara Evrensel Sanat Galerisi'nde açılacak.

İbrahim Akyürek, Kemal Cengizkan, İrfan Demirkol, Ali Rıza Akalın, Vahit Aras tarafından hazırlanan tutanak.

YARIN Dergisinin düzenlemiş olduğu "İşçi Portresi" konulu fotograf yarışmasına; 81 fotografçı 176 fotograf ile katılmış olup, seçici kurulun değerlendirmesi sonucunda: Abdullah Ersoy/Mehmet Özlü/Mehmet Kısmet/Bülent Çalımlıoğlu/Mustafa Vural Yarın Dergisinin 1 yıllık aboneliğini kazanmışlardır. Seçici kurul 50 fotografın sergilenmesine karar vermiştir.

İrfan Ertel/Baytekin Kara (3)/Sefa Ulukan/İlker Mağa (2)/Sıddar Oran (2)/Hasan Akçın/Nevzat Çakır (2)/Tülay Çetin/İkbal Mağa/Ayhan Erolgil (2)/Rıza Baloğlu/Ender Özsarıkaya/Abdullah Ersoy (3)/Ülker Seymen/Cahit Turhan/Muzaffer Sütlioğlu/M. Naci Çelik/Nazım Timuroğlu/Yusuf Baz/Nilgün İsmet/Haluk Özdil/İsmail Murşil (2)/Güliniser İşçelebi (2)/Rıza Arat/Turgay Erdoğan/Mesut Karakoyunlu/Bülent Çalımlıoğlu/Cerkes Karadağ/M. Fatih Akışık/Engin Kavukçuoğlu/Sarkis Baharoğlu (2) /Aramis Kalay (3)/Orhan Karaalioğlu (2)/Sezin Özsu/Yusuf Bülent Öztürk/Mustafa Vural gönderdi. 55 fotograf sergilenmek üzere seçildi. Daha başarılı bulunan beş fotografın sahibi de YARIN aboneliği kazandı.

MEHMET KISMET

MUSTAFA VURAL

ABDULLAH ERSOY

Yarın İşçi Portresi Fotoğraf Sergisi

İbrahim Akyürek

YARIN'ın düzenlediği "İşçi Portresi" Sergisi için fotograf seçimi 1 Kasım günü sonuçlandı. Sergiye katılım için 81 fotografçı 176 yapıt

Ülkemizde düzenlenen konulu yarışmalara katılım gözönünde tutularak bir değerlendirme yapılırsa; katılım sayısı ve katılan fotografların niteliği ile sergi başarılı sonuçlandı demek zor değil. Katılımda ağırlık yine İstanbul, Ankara, Adana ve İzmir'deki örgütlü fotografçılardaydı.

Sergilemeye seçilen 55 yapıt; baskı tekniği, kompozisyonu ile belli bir düzeyi tutturdu. Siyahbeyaz'ı tam yakalıyamayan, konuların yerleşimi dengesiz ve noksan yapıtlar ise elendi.

Değerlendirme sırasında; İşçi Portresi konusu dar kapsamlı olarak düşünülmedi. İşçi; yaşadığı çevre, üretim araçları ve ürettikleri ile birlikte düşünüldü. Kırsal kesimde çalışan insanlar da konu dışında bırakılmadı. Yine de yarışmanın duyurusu "İşçi Portresi" başlığı ile dar tutulmayıp (Bu konuda dergide açıklama yapıldıysa da) çalışanların yaşamını geniş kapsamlı olarak kavrayacak bir başlık bulunabilirdi. Yarışmanın bir süre ertelenmesi, katılacak fotograf sayısındaki değişik duyurular olmasaydı katılım ve yapıtların niteliği daha iyi olabilirdi.

Sergiye katılmak üzere yapıt gönderenler arasında İşçi-Fotografçılar da vardı: NETAŞ'dan Nazım Alpman, NASAŞ'dan İsmail Akman, ÇAĞIN GÖMLEK'den Aramis Kalay, SUNGURLAR'dan Mustafa Vural, TAÇ'dan Hasan Akçin, Kocaeli Belediyesi'nden Muzaffer Sütlüoğlu isimlerini bildiğim fotografçılardı. Bunlardan Nazım Alpman ve İsmail Akman'ın yapıtları siyahbeyaz'ı tutturamamaları nedeniyle sergilemeye giremedi. Ötekiler ise sergileme kazandılar ve Mustafa Vural ilk beş arasında yer aldı.

YARIN; bu sergi ile, üretim sirecindeki insana objektifleri yönelttiği ve bu amaçla ortaya konan ürünlerin sergilenmesine olanak tanıdığı için iyi bir iş yaptı. Ayrıca, ülkemiz fotografçılığına konulu bir sergi ile (Bu alandaki azlığı da düşünürsek) katkıda bulundu.

Bir de "Sergi" niteliğinde çağrı yapılması olumlu bir girişimdi. Çünkü, uygulanan ekonomik sistemde insanlar birbirini geçmek (ya da ezmek) için zaten yeteri kadar yarıştırılıyor, öne geçene övgiler düzülüyor, herkesin onun gibi olması (Benzer yapıtlar üretmesi) isteniyordu.

Sergi, üç büyük kent dışında sendika bölgelerinde, halkeğitim merkezlerinde, öğretmenevlerinde yer alırsa işlevini doğrudan yerine getirecek, üreten insana olan saygının pekişmesine olanak tanıyacak.

Mehmet Kısmet:

"Süratli elde edilmesi ve süratli dağıtımının yapılabilmesi fotoğrafın üstünlüğü bence."

□ *Öteki sanat dallarına göre, toplumsal sorunların fotograf aracılığı ile anlatılmasının önündeki engeller nelerdir?*

■ Toplumsal sorunların anlatılması veya aktarılmasında fotograf araç olarak kullanılacaksa, bence engelden çok, diğer sanat dallarına oranla çeşitli açılardan üstünlüğü var.

Ancak fotograf olgusunun toplum içinde yerli yerine oturtulmuş olması gerek önce. Yani örnek olarak gazete veya dergilerde basılan fotografları alırsak, büyük bir oranda ticari ve reklama dönük fotograf anlayışının yerleştiği günümüzde, balkın bu yönde şartlandırılmış olması bir engel.

Belgeci yanıyla en çok kullanılması gereken gazete ve dergilerde, günümüzde satış artırıcı bir unsur olarak kullanılmakta fotograf.

Bunun yanısıra süratli elde edilmesi, ve süratli dağıtımının yapılabilmesi de, fotografın toplumsal sorunların anlatılmasında bir üstünlüğü bence.

Bir diğer üstünlüğü ise evrensel

bir dil'e sahip oluşu. Yani bir sinema filmi en azından türkçeleştirmede anlatımından kaybeder, bir roman için sorun aynı, şiirin ise nasıl olup da bir dilden bir dile aktarılabildiği hala anlayamadığım bir konu.

Biafra'da açlık sorunu sinema ile, roman ile, şiir ile, diyelim ki tüm sanat dalları ile anlatılabilsin. Ama gereğinde tek bir fotograf karesi olayı bütün çıplaklığı ve dehşeti ile anlatmıyor mu?

□ *Ne kadar zamandır ve nasıl fotograf çekmeye başladınız? Niçin fotograf çekiyorum diye hiç düşündünüz mü?*

■ Fotograf çekmeye lise sıralarında başladım. Okuduğum lisenin fotograf kulübünde çalışmaya başlamam, yanılmıyorsam 1968 yılı oluyor, bir başlangıç oldu.

Önceleri etrafımda gördüğüm herşeyi çekmeye çalıştım, bu uzun yıllar fotograf tekniğimin ve görme duyumun gelişmesini sağladı. Sanırım bir birikim oluştu içimde, sonra sonra bu birikimi ürün olarak vermeye çalıştım; gezdiğim sergiler ve yerli, yabancı fotoğrafçılardan gördüğüm örnekler ve 1982 yılında İFSAK'a üye olmam fotograf konusunda daha bilinçli çalışmamı sağladı sanırım. Başlangıçta ve fotograf konusunda ilk eğitimimin olduğu yıllarda, (otodidakt bir eğitimden söz ediyorum) niçin fotograf çektiğimi düşündüğümü sanmıyorum, belki o yıllarda birşeyler yapma isteği, benliğimin bir çıkış noktası olması arzusu idi, bilemiyorum. Şiir yazmaya ya da resim yapmaya da çalışabilirdim belki ama, yalnız fotograf çekti beni kendine. O gün bugündür çalışıyorum, hala düşünmüyorum niçin fotograf çektiğimi, diyelim ki bir tutku, bir gönül verme işi.

□ *Yapmayı tasarladığınız işler neler?*

■ Bir tasarı denemez belki, şu anda gerçekleştirmeye çalıştığım bir amacım var. Yaşadığım kenti, İstanbul'u insanıyla, doğasıyla, kültürü ile, tarihiyle anlatmak istiyorum. Kendimce doygun bir arşiv oluşturmak arzusundayım. Yapılmışlar var, örnekler var bu konuda, daha iyisini arıyorum kendi tarzımca.

Bunun örneklerini sergiler ile, dia gösterileri ile ortaya çıkartmak istiyorum. Bu konuda daha verimli olunacağına inandığımız altı arkadaş grup çalışmaları yapıyoruz.

Önce İstanbul dedim, bunun hemen yanında ve sonra Türkiye var. Türk insanını anlatmak, kendimce bir estetik kayguyla birleşiyor. Türk fotografını uluslararası platformda tanıtmak, fırsat olursa, kim bilir? Eskiler bunun çok zor hatta olanaksız olduğu kanısında, çalışıyoruz, bir yerden mutlaka bir çıkış noktası olacak Türk fotoğrafının, bu inanç doğrultusunda aklımızla gönlümüzle amatörce çalışıyoruz, bir gün tükenebileceğimizi kabul etmeden, hiç düşünmeden.

□ *Anlatmak istediğiniz bir konuda fotografın yetersiz kaldığını hiç düşündünüz mü?*

■ Anlatım aracını fotograf olarak seçmişim zaten. Yetersiz kalıp kalmamasını düşünemem ki. Benim dışımda değerlendirilir anlatılmış mı, yoksa eksik mi?

Daha iyinin, daha mükemmelin fotografın kendi sınırları içinde yaratılabileceğine inanıyorum. Ancak belli bir biçim-öz dengesine göre kendimce yetersiz bulduğum oluyor. Bu denge yoksa fotograf olarak çıkartmıyorum ortaya, benim için bir ön çalışma, bir eskiz olarak kalıyor, aynı konuyu anlatmak için bu dengeyi arıyorum ve inanıyorum ki çok geniş bir media'sı var fotografın, ister bir olay, ister bir düşünce anlatılmak istensin.

Mustafa Vural:

"Fotoğrafın diğer sanat dallarına göre önündeki en büyük engel akıp giden zamandır."

□ *Öteki sanat dallarına göre, toplumsal sorunların fotograf aracılığı ile anlatılmasının önündeki engeller nelerdir?*

■ Fotograf büyük ölçüde zaman ve mekanla sınırlı bir sanat dalıdır. Saptayacağınız görüntü için zamanınız saniyenin 125'de biri kadardır ve o zaman birimi içersinde sizin o mekanda olmanız gerekmektedir, yoksanız görüntüyü kaçırdınız demektir. İşte fotografın diğer sanat dallarına göre önündeki en büyük engel acımasızca akıp giden zamandır. Bir ressam tuvalinin başına geçer, geniş bir zaman dilimi içersinde istediği biçimde kafasındakileri tuvaline aktarır. Bir karikatürcü de aynı rahatlık içersindedir.

□ *Ne kadar zamandır ve nasıl fotograf çekmeye başladınız? Niçin fotograf çekiyorum diye hiç düşündünüz mü?*

■ Fotograf makinasını ilk olarak 1975 yılında elime aldım; tabii çoğu kişi için olduğu gibi, anı fotografları çekmek için başladım fotograf çekmeye.

Bu soruyu herkes kendine sormalıdır kanımca.

□ *Yapmayı tasarladığınız işler neler?*

■ Kendimi hiçbir zaman yeterli bulmadım, hep bir şeyler öğrenmek isterim, beni ileri doğru götürecek. Buna yönelik tasarılarım var ama, tam olarak netleşmiş değil kafamda, bir arayış içersindeyim.

□ *Anlatmak istediğiniz bir konuda fotografın yetersiz kaldığını hiç düşündünüz mü?*

■ Hiç düşünmedim.

Abdullah Ersoy:

"Fotoğraf, yaşamdan görüntüler sunarken, toplumsal gerçekliği, anlamamıza yardım eder."

□ *Fotograf özgeçmişinizden söz eder misiniz?*

■ 1953 yılında Mersin'de doğdum. Fotograf çalışmaya iki yıl önce AFSAD'da başladım. AFSAD'ın düzenlediği bazı sergilerde fotograflarım yer aldı.

□ *İşçi portreleri sergisi projesini nasıl buluyorsunuz? Bu olayın yarışma değil de, sergi biçiminde olması konusundaki düşünceleriniz..*

■ Çalışma, toplumun geniş bir kesiminin yaşamında önemli bir yer kaplıyor. Çalışılan işin niteliği, yaşamın kalitesini de büyük ölçüde belirliyor. Dünyada milyonlarca insanın yaptıkları işi kötü ve aynı zamanda korkunç ve acı veren koşullarda sürdürdükleri biliniyor. Dünyayı gözleyerek, nesnel gerçekliği yansıtmak durumunda olan fotografçı, çalışan insanı belgelerken, aynı zamanda, insanın

kullandığı makina ve araç-gereçle ilişkisini, duygu ve düşüncelerini aktarabilir. Böylece her gün görüp kanıksadığımız gerçekliği yeniden yaratarak insanı anlamamızı sağlayabilir. Yarın'ın düzenlediği sergi, böyle bir konuyu işlediği için çok olumlu. Ayrıca bunun bir yarışma değil de, bir sergi biçiminde olmasının ve derece verilmemesinin, çabaları birleştirerek ortaklaşa bir şeyler ,üretebilmenin duygusunu verdiğini belirtmek isterim. Böylece harcanan emeklerin daha geniş bir bölümü değerlendirilip ödüllendirilmiş oluyor.

□ *Fotografın toplumsal işlevi sizce nedir?*

■ Fotografın temel işlevi, diğer sanatlarda olduğu gibi, nesnel gerçekliği yorumlayıp özellik de katarak yeniden üretmek ve aktarmaktır. İnsanı doğa ve toplumdan Oluşan çevresi içinde anlatmaya çalışan fotograf, aynı zamanda yaşanılanı da belgelemektedir. Fotografın belgeciliğinden, sorunları ortaya koyarak insanları bilgilendirmek ve düşünmelerini sağlamak için yararlanılabilir. Fotograf, yaşamın içinden görüntüler sunarken aynı zamanda toplumsal gerçekliği ve bundaki değişimi ve dolayısıyla kendimizi anlamamıza yardım eder. Böylece insanın kendisini toplumun birparçası olarak görmesini sağlayan fotograf, insanları ortak duygu ve düşüncede birleştirir. Fotograf aracılığıyla bunu gerçekleştirirken, az sayıda kişiye değil, çoğunluğa seslenme ve buna uygun anlatım biçimlerini geliştirme durumunda olan fotografçı, insanların duygu ve düşüncelerini öğrenmeye, onları tanımaya çalışmalıdır.

Ahmet Özlü:

"Bu sergiden beklentim, sorunların-olguların gündeme getirilmesiydi."

□ *Fotograf özgeçmişinizden söz eder misiniz?*

■ Fotografa lise yıllarımda elime geçen çok basit bir makinayla başladım. O dönemde benim için fotograf çevremdekilerin ve kendimin fotograflarının çekilmesinden ibaretti.

Üniversiteye gelmeden önce bu ortamın yaşamımda bir dönüm noktası oluşturacağını umuyordum. Ancak hiç de öyle olmadı. Burada genel hava bireyleri pasifize etmek toplumsal sorundan soyutlama yönündeydi. Bence önemli olan toplumsal gelişime katılımdı. Bu anlamda fotoğrafla yeniden tanıştım. Ve AFSAD'a geldim. Neyin, nasıl çekileceği konusundaki sorunun çözümünde AFSAD'ın büyük katkısı oldu. Şu anki çabamı da, nesnel gerçekliği tüm boyutlarıyla algılamak ve bunu yorumla kitlelere sunmak olarak tanımbyabilirim.

□ *İşçi portreleri sergisi düşüncesini nasıl buluyorsunuz? Bu olayın yarışma değil de sergi düzeyinde olması konusundaki düşüncelerinizi..*

■ İşçi yığınlarının, tüm kazanılmış haklarının elinden alındığı, yaşam düzeylerinin alabildiğine düşürüldüğü, istemlerini dile getirmesini engelleyen her türlü yasal önlemlerin alındığı ve karşısına uzlaşmacı (hatta geçmişte işçi yığınlarına ihanet etmiş, onları satmış) sendikaların seçenek olarak sunulduğu bir dönemde, bu tür bir sergiyle Yarın dergisi çizgisini bir kez daha kitlelere sunmuştur.

Bu sergiden beklentim, sürekli bastırılarak unutturulmak istenen ve bence işçi yığınları için yaşamsal önemi olan sorunların-olguların gündeme getirilmesiydi. Gelişmenin sergi olması bendeki bu beklentiyi güçlendirdi. Bu bir yarışma olsaydı aynı işlevi belki görürdü. Ancak yarışmada birincil sorun iyi fotograflar üretmek ve ödül almak. Sergideyse iyi fotograflarla oluşmuş olguları geniş kitlelere sunmak birincildir.

□ *Ülkemizde fotografın durumu nedir?*

■ Öncelikle sanat kavramını açıklığa kavuşturmak gerek. Sanat, bir yaratım sürecinde nesnel gerçekliğin yorumlanıp estetik imgelerle yansıtılmasıdır. Tanımda görüldüğü gibi sanatı belirleyen nesnel gerçekliktir. Bu nedenle sanatımızı anlayabilmek için öncelikle nesnel gerçekliği anlamak durumundayız.

Toplumumuzda, kapitaliat üretim ilişkileri içinde burjuva sanat anlayışı ve işçi sınıfı-geniş halk kitleleri sanat anlayışı içinde fotograf sanatı çalışmaları vardır.

Burjuva sanat anlayışı, gelişime kapalı ve yozlaştırıcıdır. Bu onun tarihsel yapısından kaynaklanır. Kapitalist toplumda temel çelişki, üretimin toplumsallaşması, gelişmesi ve ilerlemesine karşın, üretim ilişkilerinde (üretim araçlarının mülkiyet ilişkisinde) gelişmenin olmama zorunluluğudur. Bu nedenle burjuvazi toplumsal gelişime karşıdır. Bu anlamda. toplumsal potansiyeli yozlaşmaya kanalize etmek çabasındadır. Bu da birevin toplumsal sorundan koparmak ve kendi iç dünyası sınırları içerisine hapsetmekten geçer. Bu saptamadan sonra bizlere sunulan, sex video filmlerini, adi Amerikan dizilerini, boyalı basını, bacak arası kültürü ve (bizim açımızdan daha da önem taşıyan) burjuva fotograf sanatı ürünlerini anlamak zor olmamalı. Açmak gerekirse, yukarıdaki saptamanın amacı doğrultusunda ve yönteminde, sadece teknik ve estetik işleyiş içinde, tüketicilerine, "Muhteşem bir sanat eseri, azizim." dedirten bu sanat abidesini liberal ekonominin yasaları içinde yüklüce bir fiyata pazarlayan sözde sanatçıların ürünlerinden bahsediyorum.

Türkiye'de fotoğraf sanatı çabası tabii ki bu değildir, olmamalıdır da. Bu işi bilimsel bir temel üzerinde ve asıl işlevi bildirisini alan işçi sınıfı-geniş halk kitleleri sanatıdır, önemli olan. Bu alandaki çalışmalar yapısı gereği sınıfsal öz taşımak kendi nesnel gerçekliğini temel almak ve bunu savunmak durumundadır. Yaşarken nesnelliği yorumlamak, yansıtmak ve bu yolla toplumsal gelişime katkıda bulunmakla yükümlüyüz.

Bülent Çalımhoğlu:

"Barışı öven bir kitap yerine savaşı anlatan güçlü bir fotoğraf.'

□ *Fotograf özgeçmişinizden söz eder misiniz?*

■ Fotograf çalışmalarıma 1981 yılında çok sevdiğim ve değer verdiğim arkadaşım, botanikçi Nafia ÖZDEMİR ile başladım. Beni fotografa yönelten en büyük etken CAPA'nın vurulmuş asker fotografı olmuştur. Nafia Özdemir ile önüme çıkan teknik ve psikolojik kataıtarda çalışmalarıma büyük destek teşkil etmiştir.

(Niçin fotograf çekiyorum?) Çağımızın aceleci insanına barışı öven sayfalar dolusu bir kitap yerine savaşı anlatan güçlü bir fotografı sunmanın daha etkileyici olduğunu düşünüyorum.

□ *İşçi portreleri sergisi düşüncesini nasıl buluyorsunuz?*

■ Yarın dergisinin işçi portresi sergisi girişimini başarılı bir adım olarak nitelendiriyorum. Seçici kurulun 1. 2. 3. gibi kesin ayrım yapmamasına da ayrıca çok sevindim Zira 1. 2. fotograf yoktur başarılı fotograflar vardır. Sanat ürünleri arasında kesin ayrımlar yapılamaz herne kadar yarışma da dense. Bir fotograf yarışması 400m engelli koşusu değildir. Sanatta KRONOMETRE yoktur. 400 m. engellide kesin birinci vardır ama sanatta...

Sanatta start yüzyıllar önce alınmıştır. Finiab ise yoktur.

□ *Fotoğrafın toplumsal işlevi sizce nedir?*

■ Fotografın en etkili kitle iletişim araçlarından biri olduğunu kabul ettiğimizde fotografın ve fotografçının omuzlarındaki sorumluluğun ne denli ağır olduğunu görürüz.

Artık Kıyısız Kalmayacağım

Yüzümü bırakacağın artık sulara
Türküsüz aşksız eskimek istemiyorum
Ağaçlar gibi şu evler arasında
İçinde serüvensiz bir ihtiyarı
biriktirmek istemiyorum

Saçlarımı bırakacağım artık rüzgara
Kimsesiz alnıma düşsünler istemiyorum
Anne olmasını bile bilmeyen bir kadın
ne katabilir hayatıma
Sevgiyi karanlıkta düşüren bir ihtiyarı
biriktirmek istemiyorum

Ve artık kıyısız kalmayacağım
ücrada olsam da
İpe çekilir gibi evlere çekilmek istemiyorum
Sokakta
fabrikada
Kitapta bulsun ömrüm ne bulacaksa
Anıları kavgasız bir ihtiyarı
biriktirmek istemiyorum

Süha Tuğtepe

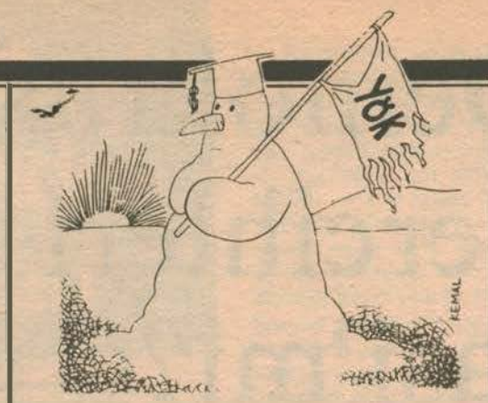

1. Özerk üniversite nedir?
2. Üniversite eğitiminin demokratikleştirilmesi nedir? Nasıl gerçekleştirilebilir?

"Üretime dönük eğitim..."

Doç.Dr.Ali Rıza Balaman

1. Üniversitelerde Akademik Özerklik: Bildiğim kadarıyla üniversitelerin temel işlevleri bilim yaratma, yayma ve kullanmadır. Bilimin özelliğiyse, evrenselliği, yansızlığı (tek yanlılık bilimsel yanlılıktır) dir. İşte bu niteliklerdir ki, üniversiteler akademik açıdan özerk olmalıdırlar.

Yönlendirilmiş bir bilim anlayışı bilimin özüne ters düşer. Yönlendirme, sonuçların istendiği gibi çıkmasına yarayan koşullu varsayımları gerektirir. Oysa, varsayımlar koşullu değil sorunludurlar; sorunlardan yola çıkarak sayıltılar ve varsayımlar kurulur; bilimsel yöntemle de sonuca ulaşılır. Sonuç bir genelleme, bir kuram, bir yasa olabilir. Buna da, bilimin kendi yasaları içerisindeki bir süreçle ulaşılır.

Kanunca üniversitelerdeki yönetim, akademik özerklik anlayışı içerisinde bilim üreten, yayan ve kullanan ya da kullanıma hazırlayan elemanlarını ödüllendirmeli ve onları korumayı amaçlamalıdır. Koruma, akademik özerkliğe müdahale eden kurum ve kuruluşlara karşı olmalıdır. Akademik özerklik, üniversitelere lütuf olarak verilmez ve varolan da kaldırılamaz. O, zaten gerçek anlamda üniversite içinde vardır ve var kalması için de çaba hareanmalıdır.

2. Demokratik eğitime gelince: Aristokrasinin bir seçeneği (alternatifi) olarak düşündüğümüz demokrasi, halk için, halkla birlikte olma niteliği taşıyan bir kavramdır. Demokrasinin yalın tanımı bu olunca, Demokratik Eğitim, halk için halkın eğitimi olmalıdır. Doğaldır ki, HALK ve EĞİTİM'in bilimsel tanımları bu yaklaşımla yapılacak, betimlenecek, açıklanacak ve gerekli bilimsel sonuçlar yaratılacak ya da bulunacaktır. Eğitimde demokrat olmak, ülke ve dünya sorunları gözardı edilmeden, belli bir dünya görüşünü empoze etmeden, bilimsel yanlılık içinde, üretime dönük eğitimi gerçekleştirmektir. Gerçek eğitimcilerin sık sık yinelediklerı, ezbere dayalı, "gözlerimi kapanın görevimi yaparım" türden insanlar yetiştirmek —ki bu durumuyla üniversitelerde ancak üniversiteli işsizler ordusu yetiştirilir— üretime dönük eğitimden oldukça uzaklaşmayı amaçlar. Üniversite öğrencilerine, kendilerine güvenmeyi sağlamak, eleştiri ve özeleştiri niteliklerini kazandırmak, araştırma ve araştırarak üretmeyi öğretmek, ülke ve dünya sorunlarına karşı duyarlılıklarını arttırmak kesenkes demokratik eğitimle olanaklıdır. —Ben bunu böyle bilmekteyim ve eksiklerimi de bu yönde tamamlama çabası içerisindeyim—.

"Özerkliği bir bütün olarak kavrayan üniversite özerkliğin modeli olamaz mı?"

Mehmet Adam

1. Galiba ilkin üniversitelerin özerkliğine gönülden inanamayanlar özerkliği bölüp parçaladılar. İdari özerklik, akademik özerklik, mali özerklik diye. Yönetimsel açıdan üniversiteler özerk olsun diyenler bir yandan da akademik ve mali açılardan özerk olmasın, bağımlı olsun diyorlardı, üniversiteler için. Akademik özerklikten yana olanlar idari, mali özerklikler olmayadabilir gibi bir kabul içindeydiler. Mali özerklik diyenler de galiba akademik ve idari özerkliği o denli gönülden benimseyemiyorlardı.

Oysa kavramsal olarak da pratik olarak da, özerkliğin bir parçalanmazlığı var. Mali özerkliği olmayan bir üniversite dilediği her yayını yapma, getirtme, yayma olanağına; dilediği her araştırmayı, bunlarla ilgili gerekli harcamayı yapma özgürlüğüne sahip olamadı mı, akademik özerklikten de yoksun olacaktır. Aynı biçimde akademik özerkliği olan, ama mali ya da idari bağımlılıkları olan bir üniversite de akademik özerkliği kullanma şansından yoksun bırakılıyor demektir.

Acaba, özerkliği bir bütün olarak kavrayan ve yaşama aktarabilen bir üniversite özerkliği modeli olamaz mı? Böyle bir modelin önerileri neler olabilir?

Üniversitelere akademik özerklik hakkını tanıyanlar: Üniversitenin akademik yeteneklerini kabul ediyorlar ama, bunlar kendilerini ve paralarını yönetme konusunda yetersizdirler diyorlar. Üniversitelerin idari özerkliği olmasını savunanlar, idari yeteneklere güveniyor, akademik ve mali konularda yeteneksiz buluyorlar. Mali özerkliklerini savunanlar da idari ve akademik konularda yeteneksiz buluyorlar. Dolayısı ile bu düşüncelerin toplamı açısından bakınca üniversitelerin hem idari, hem mali, hem de akademik olarak güvenilmez olduğuna dair bir genel kabul var gibi gözüküyor.

Üniversitelerin yukardaki yetersizlikleri üç alandan kaynaklanmaktadır. Mali özerkliğin tanınmaması, üniversiteye kıt kaynaklardan tahsis edilecek payların kısıtlılığından kaynaklanmakta, dolayısı ile kaynak yetersizliği mali özerkliği engelliyor. İdari özerkliğin tanınmaması, üniversitenin yönetim açısından gerekli beceriye sahip olmadığından kaynaklanmakta, dolayısı ile beceri yetersizliği idari özerkliği engellemekte. Akademik özerkliğin tanınmaması ise, ki üniversitenin temel toplumsal pratiği bu alandadır, bu alandaki yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Başka bir deyişle akademik olarak sürdürmesi gereken faaliyetlerin toplumsal gerçeklerden, pratikten ve gereksinmelerden kopuk olarak sürdürileceği kanısından kaynaklanmaktadır.

Ancak üniversite eğer toplumun geleceğinin üretilmeye başlandığı yer ise, bu yetersizlik ya da yeteneksizliklerinin kabulünün olanağı yoktur. Bunlardan birininya da ikisininyokluğunun kabulü, geleceğin toplumunda da kaynak yetersizliği ya da yönetimsel beceriksizlik ya da toplumsal duyarsızlıkla birlikte yaşamaya mahkum olduğunu baştan kabul etmektir. Çünkü toplumsal yeniden üretim süreçlerinin kurumsallaştığı yerlerden en önemlisi olan üniversitede belli zaafların da yeniden üretileceğini kabul etmek zorundadır. O zaman da kendini yönetemeyen üniversitenin mezunlarının ülkeyi yönetebileceklerini, kendisi kaynak yaratamayan üniversitenin mezunlarının ülke kaynakları konusunda söz sahibi olabileceğini, kendisi toplumsallaşamayan üniversitenin mezunlarının toplumsal duyarlılıklarının olabileceğinin de kabulü zorunlu olur. Buna karşı üniversitenin bu zaaflarına rağmen, o zaafların dışarıdan kapatılması ile, ki o zaman da bu zaafları kapatanların o becerileri nereden kazandıkları sorulmalıdır, faaliyetlerini sürdürebilecekleri düşünülüyorsa bu sefer de üniversitelerin vazgeçilmezlikleri üstüne söz edenlerin dürüstlüklerinden şüphe etmek gerekir.

Dolayısı ile bu tür kabullerle, ya da riyakârlıklarla, toplumun geleceğini tasarlayamayacağımız açıktır ve aksine bir tavrın benimsenmesi zorunluluğu ile karşı karşıyayız demektir. Bu tavrın gereği ise, üniversitelerin de, aynı toplumun tümünün de olduğu gibi, bu zaaflarını aşabilmelerine olanak sağlayacak bir yapıya kavuşturulmalarıdır. Başka bir deyişle üniversitelerin, eğer akademik zaafları varsa, o zaafları ile varlıklarını sürdürmeleri ve akademik zaafların açığının dışarıdan kapatılmasını tasarlamak yerine o zaaflarını aşmaları hedeflenmeli, mali zaafları varsa kaynak yaratıcı olmaları amaçlanmalı, idari zaafları varsa yönetimsel beceriler kazanmaları sağlanmalıdır.

En genel terimler ve üniversite özerkliğini parça parça görenlerin terminolojileri ileifade ettiğimiz bu yetersizlik alanları, aynı zamanda da değişik üniversitelerin üzerinde çalıştıkları, araştırma yaptıkları, bilgi ürettikleri, toplumsal pratikler içinde sınanan bilgilerin hem teorik, hem de pratik olarak yeniden değerlendirildiği, yeni becerilerin kazanıldığı alanlardır. Gerçekten, her bakımdan tam özerk üniversite bu alanlardaki toplumsal zaaflarla uğraşabiliyor ise, kendi zaafları ile çok daha rahat uğraşabilir, yeter ki bu kısıtlamaları aşmanın bilinci ile kaynaklarını bütünleştirebilmesi için ona olanak sağlansın ve üniversiteler sisteminin birimlerinden bireylerine kadar tüm elemanları bir yandan uzmanlık alanlarında derinleşebilirlerken bir yandan da toplumun ve üniversiteler sisteminin bütün parçaları ile kurabildikleri her tür ilişki aracılığı ile geneli kavrayabilsinler.

2. Öte yanda toplumun geleceğinin üretildiği üniversite, toplumu kader gibi tek bir geleceğe mahkum edemez.

Üniversite özerk olabildiği oranda demokratik bir yapıya da kavuştuğundan hem kendi işleyişi için gerekli toplumsal duyarlılığa, kaynaklara ve becerilere sahip olabilecektir, hem de içinde işlevini bulduğu toplumun taleplerinin çeşitliliğinin gereği olan farklılaşma olanaklarına açık olacaktır.

"Eğitimin demokratikleşmesinin yolu üniversitelere özerkliklerini kazandırmaktan geçer..."

Dr. Erdal Akyürek

1. Özerk üniversite bizce, kendi bünyesinden her düzeydeki birimlerin katıldığı bir seçimle işbaşına gelen yöneticiler tarafından yönetilen, ekonomik bakımdan hiçbir yere, kişiye ya da kuruluşa bağımlı olmayan, bünyesindeki her birimin her konuda özgürce araştırma yapabildiği ve bunları hiçbir şekilde etki ya da baskı altında kalmadan yayınlayabildiği, her konunun özgürce tartışılabildiği bir eğitim (dikkat, öğretim değil) kuruluşudur.

2. Üniversite eğitiminin demokratikleştirilmesi ise yine çok önemli bir konudur. Eğitim programının ve eğitim yönteminin açıkca tartışılabildiği, eğitim program ve yöntemlerinin yapılan araştırma sonuçlarının oylanması sonucu değiştirilebildiği bir eğitimdir, demokratik eğitim. Kısaca eğitilenlerin nasıl eğitilecekleri konusunda söz sahibi olduğu bir sistemdir. Eğitimin demokratikleştirilmesinin yolu öncelikle üniversitelere özerkliklerini kazandırmaktan geçer. Bu sağlanmadığı sürece eğitimin demokratikleştirilmesi olası değildir. Özerkliğin kazanıldığını varsayarak devam edelim. Bu aşamadan sonra öğrencilerin ve asistanların ortak eylemi ile ve demokrat öğretim üyelerinin desteği ile eğitimin demokratikleştirilmesi ile ilgili haklar koparılmalıdır. Yoksa kadınlarımızın seçilme hakkı olmasına karşılık parlamentoda bir elin parmakları kadar olmaları gibi havada bir sistem olur "demokratik eğitim" sistemi.

Özerk ve demokratik üniversite için

‘Sosyal Demokrasinin Temel Tercihleri Demokrasi’mi?

Mehmet İzer

kitaplar

Herşey, hızla savaşa doğru gidildiği günlerde başladı. Buna başladı değil de sonuçlandı demek daha doğru olur. Savaş için alınacak tavır için iki ana görüş çıktı ortaya. Bunlardan birine dahil olanlar şiddetle, "savaş, diyorlardı, ulusal çıkarlarımızın kaçınılmaz sonucudur. Bu nedenle, diye sürdürüyorlardı, işçiler de devletlerinin emrinde cepheye yollanmalıdır, ve bilinen bir biçimde noktalanıyordu konuşmaları, yaşasın.."

İşte bu noktada bir arada kalma, bulunma koşulları da tümden ortadan kalkıyordu. Çünkü diğer ana akım da, savaşların emperyalistlerin pazar amaçları için çıkarıldığını ve bununla işçilerin herhangi bir ortaklıkları olamayacağını savunuyorlardı. Bir fransız işçisinin bir alman işçisine silah çekmesinin hiçbir anlamı olmadığını söylüyorlardı. va da tersinin ve başka ülkelerin.

İkinci enternasyonal böylece dağılmıştı. İki akım da kendi yollarına gitmiş, ikinci düşünceyi savunanlar üçüncü enternasyonali oluşturmuş, öbürleri de daha sonradan yeniden toplanacakları birbiçimde kendi ülkelerinin burjuvaları saflarında birbirlerine kurşun sıkmışlardı. Sonradan sosyalist enternasyonal ya da ikibuçuğuncu enternasyonal adıyla yeniden uluslararası niteliğe bürünmüşler ama ayrımı getiren alışkanlıklarından da vazgeçmemişlerdi. Sözgelişi aynı uluslararası kuruluşta üye bulunan, dahası aynı dönemde yönetimi paylaşan iki ülkenin iki kuruluşu, üstelik de hükümet oldukları dönemde birbirleriyle "ulusal çıkarları için" savaşmaktan kaçınmamışlardı.

Ayrım engellenemez biçimde gerçekleşmişti, ama yıllar yine de başka oluşumları getiriyordu beraberinde. Hızla ikinci dünya savaşına doğru gidilen yıllarda avrupanın ortasında tekelcilerin desteğiyle gelişen çılgınlığa, nazizme karşı eller uzandı ikinci akımda yeralanlardan öbürleri'ne doğru. Sorun ülke sınırlarıyla bile bakıldığında tartışmalara zaman bırakmıyordu, yaşamak ya da yokolmaktı sorun. Eller boşlukta kaldı, boşlukta kalanlar yalnızca eller de olmadı üstelik. Yeni bir dünya savaşının kıvılcımı buradan çakıldı. Milyonların ölümüne buradan başlandı.

Bu oluşum sosyal demokrasinin oluşumunun kısa taribidir. Bu kısa öykünün yazılma nedeni de 1984'ün ilk aylarında Türkiye'de yayınlanan ve aylardır en çok satan kitaplar listesinde kalma başarısını gösteren bir kitaptır[1]. İsmail Cem'in yazdığı "Sosyal Demokrasi Nedir, Ne Değildir.. Ve Türkiye'de olabilirliği"[2] adlı kitaptan söz ediyorum. Kitabın asıl sözü, demokrasinin, sosyal demokrasinin vazgeçilmez temeli olduğunu anlatmak, işçi hareketinin diğer kitlesel kolunun, demokrasiyi küçümsediğini, dahası kiminde yoksaydığını anlatmak. Bu yazının amacı da sosyal demokrasinin çıkış noktasının demokrasi tercihinden değil savaş için burjuvazi yanında yeralmak için bilinçli tercih kullanmak olduğunu söylemek. Ama hemen başta belirteyim, kitabın ne bütün alanlarına ilişkin söyleyeceklerimi söyleyeceğim, ne de seçtiğim bir konuda, demokrasi konusunda söylediklerim, söyleyeceklerimin tamamı. Yine baştan belirteyim, kitabın yazarını, her ne kadar kitabın tamamında tarafsız bir bilimci gözüyle kitabı yazdığı izlenimini vermeye çalışıyorsa da, ben yazdığı konuya inanmış bir yazar olarak görüyorum ve kitap da, yukarda belirttiğim özene karşılık, her bölümünde düşüncemin haklılığını kanıtlıyor. Yine belirteyim, bunu kınamak için yazmıyorum, tam tersine anlaşılır tavır budur. Yalnızca, yazarı tarafsız olarak görmediğimi belirtmek istediğim için bunları ekledim.

Öncelikle kitabın ana yanlışlarını düzeltmek gerekiyordu. Çünkü bu yanlışlarıyla birlikte ele alınırsa suçladığı görüşe büyük haksızlık yapılmış olur ve sanırım yanlışlarının en belirginlerini oluşturanları, Engels'ten alıntıları amaçlı değil, kitabın tümünü dayadığı iki üç ana kaynaktaki amaçlı çarpıtmaların sonucu. Onları karşılaştırmalı olarak vermeden önce bir önemli yanlışa değinmek gerekiyor. Bu, Cem'in kitabının birçok yerinde yinelediği bir yanlış, diyor ki Cem, "sosyal demokrasiye 'bolşevizm'den hiçbir zaman temelli bir eleştiri gelmemiştir." Burada sözünü ettiği sosyal demokrasi yine kendisinin de pek sık yinelediği gibi şimdiki sosyal demokrasinin öncülleri, yoksa 19. yy sonlarındaki "sosyal demokrat işçi partileri"nin sosyal demokrasisi değil. "Bolşevizm"de, girişte sözünü ettiğim genel ayrımın ikinci ana akımı. Cem'in dediği gibi hiçbir eleştiri gelmemiş midir, acaba? Hayır, Cem unutuyor, ya da anımsamak istemiyor. Öncelikle bir kitabın adını buraya geçirelim, "Sozial reform oder Revolution" adıyla almanca yayınlanan[3] Rosa Luxemburg'a ait bir kitap. Türkçeye de "Sosyal Reform Ya Da Devrim" adıyla çevrilmiş[4]. Hemen ilk sayfasında şunlar yazılı:

"Sosyal Reform mu, devrim mi?

"İlk bakışta yazının başlığı şaşırtıcı gelebilir: Sosyal Reform mu, Devrim mi? Sosyal demokrasi, sosyal devrime karşı olabilir mi? Ya da Sosyal demokrasi, son amacı olan sosyal devrim, yani var olan düzenin yıkılması ile sosyal reformlar arasında bir seçim yapabilir mi? Tabii ki, hayır. Sosyal demokrasi açısından, işçi sınıfı mücadelesinin yürütülmesini, siyasi gücün ele geçirilmesini, ve ücret sisteminin kaldırılmasını sağlayacak bir tek yol vardır. Bu da, gerek sosyal reformlar, gerek emekçi halkın durumunu-var olan temel üzerinde- düzeltmek için gerekse demokratik kuruluşlar uğruna verilecek pratik günlük mücadeledir. Sosyal demokrasi açısından, sosyal reform ile sosyal devrim arasında kopmaz bir bağ vardır. Çünkü sosyal reform uğruna verilecek mücadele araç, sosyal, sosyal devrim ise amaçtır.

"İşçi hareketi açısından büyük bir önem taşıyan bu iki noktanın karşı karşıya gelmesine ilk kez, Eduard Bernstein'in kuramında rastlıyoruz. Bernstein bu düşüncelerini, 1897-98 yıllarında, "Sosyalizmin Sorunları" başlığı altında "Neue Zeit" adlı dergide ve özellikle "Sosyalizmin Ön Koşulları ve Sosyal Demokrasinin Görevleri" adlı kitabında anlatıyor."[5]

Bu kitap tek de değil, Cem'in de belirttiği gibi sosyal demokrasinin iki temel adının, Bernstein ve Kautskynin hemen tüm sözleri dönemleri içinde yoğun karşı sözlere, eleştirilere hedef olmuştur. Üstelik bunlar, Cem'in belirttiği gibi yalnızca "revizyonist"in kullanılış biçimindeki gibi "küçültücü" biçimde değil, son kertede ciddiye alıcı biçimde yapılmıştır. Böyle yapılması gereği de tartışılamayacak kadar açıktır.

Cem, kitabının 109. sayfasındaki bölüm başlığının altında şunları yazıyor:

"1.Engels, Neyi Anlatmak İstiyor?

"Demokrasi konusunda 'farklı' yaklaşımı geliştirecek sosyalistlerin (Bernstein, Kautsky, Jaures, vb.)[6] baştacı ve hareket noktası yapacağı düşünceler, Engels'in, hayatının son yılında (1895) yazdıklarıdır. Engels, Marks'ın 'Fransa'da Sınıf Mücadeleleri" kitabının yeni baskısına yazdığı 'giriş' bölümünde klasik demokrasiye çok değişik, çok yeni ve geçmişte-kinden radikal olarak farklı bakmaktadır."

Şimdi, Cem'in alıntılarını kitabın aslıyla karşılaştıralım. Ortaya ilginç bir görünüm çıkıyor.

"genel oyu böylesine etkin kullanarak işçi sınıfı yepyeni bir mücadele yöntemini harekete geçirmiş oldu ve bu yöntem hızla gelişti.(...) Böylece, burjuvazi ve hükümet, işçi sınıfı partisi'nin yasa dışı eyleminden çok, yasal eyleminden korkmaya, ayaklanmasından değil, seçim başarısından ürkmeye başladı. *(sy. 110-111)*

Alıntı tümüyle birebir doğru, ne var ki, bir sözcük, yalnızca bir sözcük değişmiş, ama sanıyorum Cem de hakverir, bir sözcük ana düşünceyi, ana vurguyu olduğu gibi kaydırmış. O bir sözcük, alıntının sondan beşincisi olan "değil" sözcüğü. Yazının aslındaysa "çok" biçiminde yer alıyor. Değiştirip okunduğunda vurgu kayması hemen ortaya çıkıyor. Sürdürelim,

"... Her tarafta, eski taktiği gözden geçirmenin gerekliliği giderek anlaşılmaktadır. (...) Alman (Sosyal Demokrat Partisi'nin) genel oyu kullanma ve imkan olan bütün görevleri seçimle ele geçirme örneği izlenmektedir. Tabii, hükümetler bizi açıkça savaşa tahrik etmiyorlarsa (...) (sy. 111)

Şimdi aynı paragrafın aslına bakalım:

"Latin ülkelerde dahi eski taktiği yeniden gözden geçirmek gerektiği gitgide daha iyi anlaşılmaktadır. Her yerde [hazırlıksız saldırı başlatılivermesi, her yerde, ikinci plana geçiyor] Almanların oy verme... (sürüyor)

Uzun alıntıların yapıldığı bir kitapta, yine aynı bölümde uzun alıntılar yapılırken, bir paragraf içinde bir cümleyi, dahası cümle bile değil, köşeli parantezle Engels belirlemiş, bir kaç kelimeyi atlayıp alıntıyı sürdürmek niçin? İsmail Cem bu bölümü şöyle sürdürüyor "Engels'in bu giriş yazısı, ilerde çok tartışılacak şu cümlelerle noktalanmaktadır." Bunu söyleyerek aktardığı cümleleri, alışılmış büyüklükteki bir kitabın üç sayfası izliyor, ama Cem, Engels adına konuyu noktalıyor. Üstellik de, "Ayaklanmayı, darbeyi, barikatı 'geçmişe ait' diye nitelemekte" sözlerini Engels'in ağzından ölümünden 90 yıl kadar bir zaman sonra söyleterek. Hiçbir biçimde yanyana gelemeyecek sözcükleri eşanlamlı imiş gibi vererek.

Bunları, uzun uzun ve belki de bıktıran biçimde almamın bir nedeni var. Bu nedenİsmail Cem'in kitabını çok önemsemiş olmam. Alanında belki de, ülkemiz için yazılmış ilk ve yine belki de tek önemli örnek olan bir kitabın, üstelik yazarının bir araştırma kitabı olduğunu söylediği bir kitabın, böylesine önemli maddi hatalar yapmasının sakıncalarını an-

latmaya çalışmam bu nedenden kaynaklanıyor. Çünkü böylesine somut maddi hatalarla bir yere ulaşmanın hiç değilse kalıcı olmanın hayal olduğunu artık öğrenmemiz gerekiyor.

Öğrenmemiz gerekiyor, çünkü örneğin Cem'in kitabına ana görüş olan, "demokrasi tercihi" konusunda başka sözler edilemediği ve tek söz olarak bir kitabın (ya da benzer bir kaç) ortada olduğu dönem geçer. Bu dönemde "seçeneksizlik" nedeniyle ortada bulunan görüşü tartışmasız benimseyenler yanlışları gördükçe yalpalarlar. Yalpalama genel boyuta ulaşır, inandırıcılık tümden kaybolur.

Oysa ki demokrasi konusu gibi yaşamsal bir konuda, demokrasiye ve demokratik haklara inancından kuşku duyulmayan İsmail Cem bu yanlışa düşüyor kitabında. Demokrasiyi nasıl bir amaç için yapıyorsa, bir akımın tekeline almaya çalışıyor. Onun için artık, bu akım dışından kim ne derse desin taktiktir, geçicidir, dahası kandırmacadır. Ama bir "uzlaşmalar rejimi" olarak nitelediği demokrasi için, yazdıklarıyla şu soruya kolaylıkla yol açmaktadır: kimin için demokrasi. Bu sorunun yanıtını Cem'de ararsak şunu söylememiz yanlış olmaz, yönetenler için. Evet Cem bunu bir uzlaşma, bir denge rejimi olarak tanım dığı demokrasi için açıktan yazar konumdadır. Çünkü ona göre, burjuva demokratik devriminin ardından iktidarı alan burjuvaziye karşı işçiler kendi örgütleri aracılığ yla demokrasiyi yayma kavgası vermek tedirler. Bu kavganın verili yasalar çerçevesinde olmasıyla, pratikte kavgayı verenlerin sürekli olarak birşeylerden başka birşeyler için vazgeçmeleri biçiminde olmaktadır. Sözgelişi oy hakkı için daha düşük ücret ya da daha fazla çalışma saati gibi. Bu örnek bana ait ama, ana yaklaşım olarak özetlediğim çerçeve Cem'in temel görüşünü oluşturuyor. Benim örneğimse konuyu net ve yalın biçimde sergiliyor.

Gene Cem, demokrasi yaklaşımını benzer bir ele alışla sürdürüyor. Ona göre, (ya da görüşlerin büyük çoğunluğuyla benimsediği ve kitabının asıl isimleri olan öncüllerine göre) burjuvazi yaptığı devrimle bir sayfayı kapatmış bir diğerini açmıştır. O sayfa "kaba güç" sayfasıdır. Kısaca burjuva devrimine kadar yapılanlar, onla birlikte tarihe karışmıştır, artık demokrasi vardır, herşey değişiktir. Bu görüş giderek 1789'un tartışmasız bir son olduğuna kadar ulaşıyor ve buradan pek çok şey onun ana görüşüne ve onun yöneticilerine hak olarak veriliyor. O haklar artık bir tek onlara aittir, onlar içindir. Buysa demokrasi olarak sunuluyor. Çünkü demokrasi artık birtek "kaba güç, şiddet vb." temelinde irdelenmektedir, demokrasiye yandaş olanlar ve olmayanlar sınırı burada başlayıp bitmektedir.

Demokrasinin ekonomik temelleri için de aynı yaklaşımlar sürüyor. 1789'un getirdiği ekonomik modelin "sosyalleşmesi" sınırında ele alınan bir demokrasi ve onun ekonomisi. İşte sosyal demokrasinin "seçeneği." "20. yüzyıl tarihi, bir bakıma, üretim araçlarına sahip olmayanların' demokratik ve ekonomik kazanımlarının tarihidir." "Tarihin ilginç bir gelişmesi olarak, bu demokrasiyi, birçok ülkede, sol, sermaye sahiplerine karşı, onlar demokrasiden uzaklaşma eğilimlerine karşı korumuştur."[7] İşte ekonomiyle demokrasi arasındaki bağın en çıplak anlatımı.İsmail Cem bunu bir seçenek olarak sunuyor, ama üretim araçlarının sahiplerinin 20. yüzyıl tarihini anımsamıyor.

"Sosyal demokrasi, ekonominin bütün mekanizmalarını bir anda ele geçirmeyi, tüm üretim araçlarını toplumsallaştırmayı öngörmeyecek, temsil ettiği sınıfın ve zümrelerin ekonomik ve sosyal etkinliğini zaman içinde artırmayı amaçlayacaktır." "Sosyal demokrasi, fabrikalarda kısmen söz sahibi olacak, yerel yönetimlerde, parlamentoda, toplum mekanizmalarının her birinde, karar yetkisini -ya da iktidarı- öteki sınıfla 'paylaşacaktır."[8] Üretim araçları üzerinde kontrol geliştirilmeksizin, bu ileri bir tarihe ertelenerek sayılan yerlerde söze ortak olmak ve bunun sürmesi. Cem, burada da son yüzyılın tarihini unutuyor, görevden alınan yerel yöneticileri, feshedilen yetki birimlerini. Unutuyor, yaşadığımız günleri de görmüyor, İngiltere'de yaşananları, merkezi otoriteyi elinde bulunduran gücün bir partisinin hükümet olmasıyla gerçekleşen "değişimleri", "şiddeti" Unutuyor ve tümüyle ayakları yer basmayan demokrasi tanımlamaları yapıyor. Ve şöyle özetliyor Cem, "Siyaset tarihinin en demokrat örneği olarak sosyal demokrasiyi nitelemek, yanlış olmayacaktır."[9] Olmayacaktır, olmayacakt r da burada da kime sorusunu sormak da hak olarak kalacaktır, kime karşı demokrat?

Bu yazıda İsmail Cem'in kitabı yalnızca bir yönüyle ele alındı, bu diğer bölümlere itiraz olmadığı anlamına gelmemelidir. Ama Cem, demokrasi temel tercihti, diyordu kitabında, demokrasiyi yaşamsal olarak gören bir başkasının da demokrasi için yazdıklarına en azından "demokratca" yaklaşabilmelidir. Aynı zamanda bu "demokratca" yaklaşımı, kitabını yeniden gözden geçirerek de gerçekleştirmelidir. Görecektir ki, en azından belirli düşüncelere karşı demokratça davranmayı başaramamıştır kitabında. Yine görecektir ki, demokrasi için çizdiği kesin sınırlara karşın pratikte ayakları yere basmayan bir yapı çıkmaktadır ortaya. Ve son olarak da yine görecektir ki, eğer demokrasi katılımlar yönetimiyse, temelinde katılımın yaşama geçirilmesi yatıyorsa, sorunun ekonomik yansımaları, temelleri bir yana bırakılsa ve en başta bu temelle, katılım temeliyle soruna yaklaşılsa; yapılması gereken iş, takınılması gereken tavır bu kitabın yaptığı olmamalıdır. Önemli olan ayrımları belirlemek, ayrım sınırlarını çizmek değil, bunları birlik noktalarının ardına koymaktır. Eğer katılıma inanıyorsak, bunu gerçekleştirmeyi amaçlarız. Eğer demokrasiyse istenilen, bunun için sınırları değil, üste düşenleri tartışırız. Sanıyorum İsmail Cem kitabını bir de bu gözle elden geçirdiğinde söylediklerime hiç değilse temelde katılacaktır. ●

1. Bu bilgiyi Cumhuriyet Kitap Kulübü'nün haftalık duyurularından yararlanarak veriyorum.
2. İsmail Cem "Sosyal Demokrasi..." Cem Yayınları 1984, İstanbul.
3. Kitap 1900'de Leipziger Buchdruckerei Aktiengesellschaft'ce Leipzig'de yayınlanmış, 1908'de gözden geçirilerek yeniden basılmış.
4. Türkçe baskısını 1975'de Maya yayınları yapmış. H. Selman 1908 Leipzigve 1947 Paris baskılarını karşılaştırarak türkçeye çevirmiş.
5. Agy. Sy 17, 18
6. Jaures'in ilk ikisiyle birebir anılmasını anlamak biraz güç. 31 Temmuz 1914 günü savaşa karşı izlediği etkin tavrı kurşunlayarak "öldürtenler" Jaures 2 Ağustosta öldüğünde bir barışçıydı ve 2. enternasyonel'in savaş konusundaki düşünceleriyle çok ayrıydı (Bilgi için J. Jaures, Sosyalist Anlayış, Toplum Yayınevi 1966 ve J. Jaures Seçmeler, Ararat Yayınevi 1967).
7. Agy, sy. 116
8. Agy, sy. 118.
9. Agy, sy. 122.

Özlem Selinde

4.
Özlem selinde can
Şiirin kıyılarına atıyor
Kulaçlarını ve ayrılıklarla bitkin
Kerem'se Ferhat'sa Nazım da olunuyormuş
Onların öykülerini dinliyor kıyıda ilkin

5.
Özlem sınırsız bir deniz bazı
Dalgaları dörtnala bir deli kısrak
Beyaz yelelerine sımsıkı yapıştığın
Bir kanat açılır içindeki pencereden
Ardında anılamazdan bıraktığımız
Çiçek tozları dolar içeri
Toplayıp birer birer
Bal yaptığım
Özlem bir çiçek tarlası bazı

6.
Yalnızlık insanın
Ayrı kalışında kendinden
Yalnız mısın
Diye sordu bacım
Ormanımda yıkılan ağaçlarımı sordu
Altın başaklarıma
Su bekleyen toprağıma
Yağmayan yağmurları,
Sordu bacım

Susmanın onur olduğu zamanlar vardır
Temel diye bakılır bazı
Alışkanlıklarına duvarı örülür
Çöküşünü sordu bacım

Susmanın erdem olduğu zamanlar vardır
Köklendirmeye kalkılan yerde
Kopasıya gerilmiş tel
Tiz sesiyle son demini
Çalar kahramanlıkların
Ezberci yüreklerin anlamadan
Okudukları bir öyküden artı kalan
Kopuşunu sordu bacım

(Bir şey sormadı bacım
Sınırlar aşıp gelen sesiyle
Şiirine kanat verdi bacım)

7.
Türkü söylemez bülbül
Ağaçları yakılmış ormanda
Diktiğim fidanlar türkülerse
Sesim dimdik ayakta
Ve bir kez daha çiziyorum
Özlemin altını

Aytekin Karaçoban

Vanessa Redgrave ABD'de baskı altında...

• (Boston Özel) Nazi Almanyası'nı gerçekçi görüşleriyle eleştiren "Julia" filmindeki oyunuyla, 1978 yılında "En iyi kadın oyuncu" Oscar'ını kazanan ingiliz sinema ve tiyatro sanatçısı Vanessa Redgrave, "Filistin Kurtuluş Örgütü" yanlısı olmakla "suçlanarak", Boston Senfoni Orkestrası'ndaki görevinden alındı. Redgrave, bu olay üzerine, orkestra yönetiminin insan haklarını çiğnediği gerekçesiyle Boston Federal Mahkemesi'ne başvurdu. Bir çok sanat örgütünün desteklediği sanatçının durumu konusunda, Kennedy Center tiyatrosu başkanı Sellars, "Eğer Boston Senfoni Orkestrası böyle davranabiliyorsa, ABD'de hiçbir sanatçının meslekî güvencesi yoktur" dedi. Orkestranın yöneticileri ise, sanatçının görevine dönmesi durumunda pek çok orkestra üyesinin ve Yahudi şeflerinin işlerinden ayrılabileceğinden çekindiklerini açıkladılar.

DOMİNİK Diktatör Trujillo'nun kanlı mirası...

• San Jose (YARIN) - Kosta Rika'nın başkenti San Jose bugünlerde, Dominik Cumhuriyeti'ni 31 yıl büyük bir baskıyla yöneten diktatör *Rafael Leonidas Trujillo*'nun yakınları arasındaki büyük bir miras kavgasına sahne oluyor. Trujillo'dan kalan 600 milyon dolarlık mal varlığı, diktatörün dul karısı *Maria de los Angeles Martinez* ve oğlu *Radames* başta olmak üzere birçok yakını tarafından paylaşılamazken, aile bireyleri arasında da çetin tartışmalar sürüyor.

Öte yandan, bu miras kavgası, Trujillo'nun Dominik Cumhuriyeti'nde ABD hükümeti tarafından iş başına getirildiği 1931 yılından, 70 yaşındayken CIA tarafından görevinden uzaklaştırıldığı 1961 yılına dek sürdürdüğü dikta rejiminin boyutlarını da gündeme getirdi. İşin en ilginç yanı, Trujillo'nun ABD aracılığıyla kendini bu ülkenin "ebedi diktatörü" ilan ettiğinde kendi adına tek kuruşu bile bulunmayışı. Bugün, aile bireylerini biribirine düşüren büyük servet, uzun yıllar devlet kasasından, yasadışı yollarla el koyulan şirketlerin kazançlarından birike birike oluşmuş olmalı.

Gerçekte, 31 yıl boyunca Dominik Cumhuriyeti'ni ABD'nin şeker üreticisi şirketleri ile *National City Bank*'ın emrinde yöneten, balkın haklarından yararlanmasını da işkence ve terör yoluyla ustaca önleyen Trujillo için bu kadarcık bir komisyon fazla görülmemeli. Kendisini "Anavatanın yüce generali, doktoru, koruyucusu ve baba " olarak tanımlayan Trujillo yönetimindeki Dominik Cumhuriyeti'nin ABD'nin açık açık övündüğü, tüm Latin Amerika ülkelerine örnek bir "antikomünist" diktatörlük konumunu uzun yıllar koruduğu unutulmamalı.

"Ebedi diktatör" Trujillo

Amerika Birleşik Devletleri'nin takındığı sözde demokratik tavırla bağdaşmayan bu "kana susamış" diktatörün, 1961'de Beyaz Saray'ın emirlerine ilk ve son karşı gelişinden sonra görevinden uzaklaştırılması da Dominik Cumhuriyeti'ne uzun süreli bir demokratik düzen getirememişti. 1965'te ülkeyi ikinci kez işgal eden ABD, yönetimdeki anayasal Başkan Albay Francisco Caamano Deno'yu devirmekte "demokratik tavır" açısından bir sakınca görmedi.

Şimdiyse, Trujillo'nun geride bıraktığı 600 milyon dolarlık servet, Dominik halkının 30 yıl süreyle kan döküp, yoksulluk çekmesine neden olan bir emperyalizmin damgasını taşıyor.□

ETOPYA'nın yardım çağrısı...

• Addis Ababa, (YARIN)- topya Devlet Başkanı *Mengistu Haile Meriam*, tüm dünyayı kuraklık ve açlık nedeniyle ölümle pençeleşen 6 milyon insanın ivedi yardımına çağırdı.

Etopya'nın başkenti Addis Ababa'da düzenlediği bir basın toplantısında, pekçok ülkenin söz verdiği yardımı gerçekleştirmediğini belirten Mengistu, sorunun çözümü için yeterli ilgi gösterilmediğini savundu. Batı Avrupa ve Birleşik Amerika'nın yardım sözü vermekten öte bir girişimde bulunmadığını belirten Mengistu, Birleşmiş Milletler tarafından sağlanan yiyecek yardımının dörtte üçlük bölümünün Sovyetler Birliği'ne ait uçaklar tarafından taşındığını söyledi.

Etopya'nın son on yılda, devrim öncesi 40 yıllık dönemde kaydedilenden daha hızlı bir gelişmeye sahne olduğunu belirten Devlet Başkanı Mengistu, sosyalist ülkelere yaptıkları teknik ve mali yardım için teşekkür etti. Mengistu, İmparator Haile Selasie'nin devrilmesinden sonra ülkesinde başlatılan projeleri de "İşbirliği ve dayanışmanın güzel örnekleri" olarak niteledi.

Mengistu, devrimden sonra Arap ülkelerinin petrol dış satımını kestiklerini, ancak gereksinimin Sovyetler Birliği'nden yapılan alımla karşılandığını da belirterek, ülkesinin bundan sonra da ekonomik ve sosyal alanda önemli gelişmeler yolunda çaba harcayacağını belirtti.

Basın toplantısının sonunda, açlık sorununun yeni birşey olmadığını, ancak devrim öncesinde gizli tutulduğunu kaydeden Mengistu, tüm dünya ülkelerine yardım çağrısını yineledi.□

17 Kasım Atina Politeknik Olayları

• 11 yıl önce 17 Kasım'da Atina kana bulanmıştı. Öğrencilerin kanlarına. Aynen 1939'da Prag'da olduğu gibi. Prag'da nazi kurşunları tankları ve karşılarında direnen öğrenciler vardı. 11 yıl önce de Papadopulos cuntası ve öğrenciler. Prag öğrencileri bir destan yarattılar. Anılarına her yıl Dünya Öğrenci Günü kutlanıyor bütün dünyada. Atina öğrencileri de bir başka destan yarattılar.

21 Nisan 1967 Albaylar Darbesi, 28 Mayıs 67'de yapılması öngörülen seçimlerin yaklaşık olarak birbuçuk ay öncesinde yapılır ve böylece, büyük bir olasılıkla demokrat bir hükümet çıkaracak olan seçimlerin önüne geçilir. Y. Papadopulos önderliğindeki cunta, sert bir devlet terörüne girişir. Yaklaşık olarak 8 yıl sonra Papadopulos'un CIA ajanı olduğu kanıtlanır.

14 Kasım'da Atina Teknik Üniversitesi ve çevresinde başlayan olaylar, 17 Kasım Cumartesi sabahı saat üç sularında ordu ve polisin üniversiteye "girmesi" ile son bulur. Daha sonra yapılan soruşturmalara bakılırsa, olaylar sırasında 18 kişinin öldüğü, 1103 kişinin de yaralandığı görülüyor. Fakat bu sayıların geçerliliğini tartışmak bir yana, 1975'de yapılan cunta davasında ortaya çıkan sayılara bir göz atmak gerek: 17 Kasım sabahı dahil, olayların son üç gününde "harcanan" mermilerin sayısı: Polis: 34.000 mermi, Ordu: 300.000 mermi.

Politeknik olayla ndan bu yana 11 yıl geçti. 1973 Kasım'ında üniversite gençliği önderliğinde verilen savaşım anılıyor. 17 Kasım sabahı, az sonra bir tankın altında kalacak olan üniversitenin demir parmaklıklarına tırmanan gençler, bu bilinçle yola çıkıyordu. Ama... Amerika' üsleri hala aynı üsler, Rodos'tan yayın yapan Amerika'nın Sesi radyosu hâlâ aynı ses, bir yandan komşu ülkelerle dostluk, nükleer silahlardan arındırılmış balkanlar, balkanlarda dostluk sözleri, öte yandan da Yunan bava sahasında "gezip" Yunanistan'daki Amerikan üslerine balkanlardaki sosyalist ülkeler hakkında "bilgi" veren Amerikan Awacs radar uçakla . Amerikan üslerinde "çalışan" asker ve benzeri mahlukların akşamları Atina'nın bazı bölgelerine (üslere yakın olan bölgeler) "hava almaya" çıktıkların a kavga, Yunan bayraklarını yırtıp yakmaları...

• aris abacı (atina)

PINOCHET'İ YEREN MİZAH ROMANI BİR GÜNDE TÜKENDİ

• Şili'de Enrique Lafourcade'nın 23 kasım günü kitapçılara dağıtılan "Büyük ve Kurnaz" adlı romanı, ertesi gün tükendi. Aynı gün güvenlik güçlerinin tehditiyle karşılaşan avukat-yazar Lafourcade, Arjantin Büyükelçiliği'ne sığınmak zorunda kaldı. Arjantin büyükelçiliğinin politik sığınma hakkı tanıdığı yazarın Kasım ayının son günlerinde diplomatik koruma altında Buenos Aires'e gitmesi bekleniyordu. Pinochet'in adı verilmeden alaycı bir biçimde ele alındığı romanın içeriği hakkında yabancı basına ayrıntılı bilgi ulaşamadı.(GÜ)

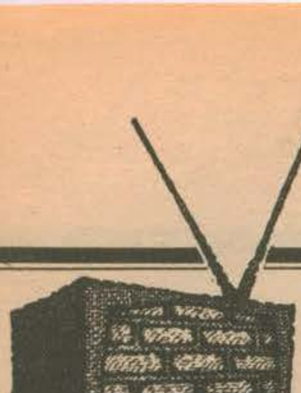

KÜ YÖK'ten payını aldı

● YÖK'ün uzaklaştırmalar için bulduğu son yenilik olan, hizmet sözleşmesi dolan öğretim üyeleriyle yeniden sözleşme imzalamamak yöntemiyle, yeniden öğretim üyesi tasfiyesi başladı.

KÜ'nün gelişimi için çok önemli çabaları olan Murat Çelikel ve İİBF öğretim görevlilerinden İsmail Kılınç uygulamanın ilk şanslıları oldular. Söylenenlere göre bu girişimin 75 rakamına ulaşması amaçlanmakta.

Şu anda bile doğru dürüst öğretim (eğitim değil) yapamayan KÜ'nün bu tasfiyeyi de yerse ne duruma düşeceği merak konusu. Ama bilinen birşey var. Sınavlar düzenleni̇p yetersiz insanlar kadrolara dolduruluyor ve öğretim bunlarla "güllük gülistanlık" sürdürülüyor.

● utku özmirden
(KÜ öğrencisi)

İÜ Hukuk Fakültesi öğrencileri disiplin soruşturmasında

● İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde ek sınav hakkı ve paralı öğretim için dilekçe veren öğrenciler hakkında dekanlıkca disiplin soruşturması açıldı. Öğrenciler dilekçelerinde dile getirdikleri sorunlarına ilgililerden çözüm getireceklerini beklerken gelen bu sert tepki hepimizi şaşırttı. Belirli günlerde tek tek dekanlığa çağrılarak büyük bir suç işlemişçesine ifadelerimiz (onlarca savunmamız) alındı. Bir daha böyle bir olaya karışırsak sonucun daha da kötü olacağı konusunda uyarıldık. Bu sorgulamadan sonra birçok arkadaş bir daha dilekçe vermeye tövbe ettiklerini söylüyordu. Bize uygulanan bu baskılar, insanın aklına ister istemez savunma hakkını ortadan kaldıran avukatlık yasasını, grev hakkını kısan yasaları, yüksek hakem kurulunu, kıdem tazminatı fonu yasasını getiriyor. Bu parçaları biraraya getirip bütünü oluşturunca sanırım sorunlar daha da anlaşılır bir hale geliyor.

Vize, harç vd. üzerine

Bizler çeşitli zorluklarla, kısıtlı olanaklarla okumak zorunda olan öğrencileriz. Son yıllarda uygulanmaya başlanan vize-sınav sistemi bu zorluklardan biridir. Bizim için (hatta okul yönetimleri tarafından bile) uygulanış biçimi bile henüz çözülememiş bu sistemin son yıllarda akademik kalitenin artmasına bir katkıda bulunduğu söylenemez. Bu uygulama konusunda sık sık biçimsel değişikliklerin yapılması (bazan vizelere bazan finallere ağırlık verilmesi), sistemin henüz tutarsız halde olduğunun göstergesidir. Tutarsızlığını kendi işlemleriyle ortaya koyan bir sistemin deneme safhasında kurbanları öğrenciler olmaktadır. Ağır ekonomik-sosyal yük altında ezilerek okumak zorunda olan birçok öğrenci ayrıca vize yükünün altında kalarak sene kaybetmekte hatta okuldan atılmaktadır.

Çok sayıdaki bu öğrencilerin kaybettikleri haklarını bir ölçüde geri almaları için tüm yüksek öğrenimi kapsayan bir ek sınav hakkı verilmesi bir zorunluluktur.

Ayrıca bu sene uygulanmaya başlanan paralı öğrenim Anayasanın "Sosyal Devlet" ilkesini zedelemekte olup Anayasadaki "herkes eğitim ve öğretim hakkına sahiptir." ilkesini de çiğnemektedir. Paralı öğrenim uygulaması daha ileri aşamalarda belli bir kesimin dışında kalanların öğrenim hakkının ellerinden alınmasına yol açar. Biz öğrenciler tüm bu zorluklardan sonra okuyup okumamak arasında tercih yapmaya zorlanıyoruz. Bu eğitim sisteminin bu zorluklarından başka ayrıca bilimsel açıdan bizi verimli hale getirebileceğine de inanmıyoruz.

● bahriye kurtuluş

"PARAYI SAYANA SATARIM"

NEYİ mi, herşeyi.

İstanbul Boğaziçi köprüsünün gelir senetlerinin satılması öyle bir olay oldu ki, sonunda TC bakanı Cemal Büyükbaş dayanamadı, yukardaki sözü söyledi.

Büyükbaş'a göre Afşin Elbistan termik santralı 550 milyar liraya yapılmış, 400 milyar sayacak varsa bir gün bile durmam satarım diyor. (Hürriyet)

Ama "İngilterenin parababaları arasında bir türk" olarak duran (Milliyet) asil işadam, Kıbrıslı Asil Nadir Osmanlı Bankasını satın alamadı. Hürriyet, "Eski eşi Ayşegü' Nadir İstanbul'da 'Osmanlı Fermanları'nı toplarken, Kıbrıslı işadamı Asil Nadir de Londra'da Osmanlı Bankasının peşine düştü, ancak bankanın yabancı sahipleri satışa yanaşmayınca alamadı" diye olayı anlatıyor. Demek ki, herşey de satılamıyormuş. Ama bu arada bu şanssız işadamımızın evlilik yaşamı üstündeki sis perdesinin aralanamamış olması da tüm basınımızı günlük gazete satışlarıyla birlikte ilgilendiriyor. Biz de merak ediyoruz.

Köprü senetleri kapış kapış gitti, belki de İş Bankası "portföyünü fazla şişkin tuttu", bu kuşkuyu ANAP'lı bir üye dile getirdi, (Milliyet) belki de çok iyi satıldı ama sonuç değişmedi, satılmış oldu. O denli ilgi uyandırdı ki, TRT o gün 13 haberleri, birinci sırada "teşekkür" yayınladı. Şimdi ikinci parti senetler hazırlanıyor ve bunda öncelik ANAP'lı belki de HP'li milletvekillerine verilecek.

Bunlar satışla ilgili olanlar, bitmedi ama ithalat da tüm hızıyla sürerken ona da değinmek gerekir. Cumhuriyete göre "İhracat müjdesi kısa sürdü" "Ekim ayı ithalatı 932 yerine 632 milyon dolar olarak açıklanınca, 640 milyon dolar olan ihracat 'ilk kez ithalatı geçti' Bir gün sonra '6 nın yerine 9' geçti, 'ihracat yerini buldu'.." Gerçi Özal, meclis kürsüsünden hafif abanarak, ithalatın 350 milyon dolar civarında olduğunu ve bunun da büyük bölümünün buğday vb. için kullanıldığını söylüyordu ama, yine de işler kendi yolunda gidiyordu. ANAP milletvekilinin de dediği gibi "Türk koçu, alman etine kurban ediliyor"du. (Hürriyet) Yalnızca koçumuz değil, demiryollarımız da. Artı ırkçılığı hergün söylenen Güney Afrika'dan 300 milyon dolar karşılığı ray satın aldık. (Cumhuriyet)

Ekonomide "herşeyi satarım" anlayışının somut göstergelerinden birisi de PTT Genel Müdürü Servet Bilgi tarafından verildi, bekar kadın memurlarına, "koca bulmanız için dua edeceğim" derken, lojman yapılmak için satın alınan konutları geziyordu. Konut satın alırken, "koca için dua" edilen ülkenin sanat elçisi Emel Sayın da geçtiğimiz ay içinde Birleşik Arap Emirliklerinin sultanlarının gönüllerini satın alıyordu. Şeyh Nur Al bin Hurşit, "gel beşinci karım ol" dediği Emel Sayın'a (Hürriyet) belki de pırlantalarla süslü yüzük hediye ederken, ülkemize de yapabileceği yatırımların kendisine kaça patlayacağını hesap ediyordu, kim bilebilir ki. ■

● erhan cömert

CUMHURİYET'ten

YÖK BAŞKANI DOĞRAMACI'NIN GENELGESİ:

Öğretim görevlisi ve öğrenciler fişlenecek

HİKMET ÇETİNKAYA

İZMİR — Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) üniversite rektörlüklerine bir yazı göndererek, öğretim üyeleri ve öğrenciler hakkında "bilgi fişi" tutulmasını istedi.

YÖK Başkanı Prof. Dr. İhsan Doğramacı imzasıyla gönderilen genelgede, "Bu fişler devamlı olarak elden geçirilecek, güncel halde bulundurulacak ve muhafaza edilecek" denildi.

Tüm fakülte, enstitü, yüksekokul ve konservatuvarlarda ...

İhsan Doğramacı imzasıyla üniversite rektörlüklerine gönderilen genelgede, "Öğrenciler, toplu olarak bulundukları yurt, kantin, lokal gibi yerlerde devamlı olarak kontrol altında bulundurulacaklardır" deniliyor.

geçen aydan

Amatör Spor Kulüpleri ödülü

• Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonunca her yıl geleneksel olarak düzenlenen "Altın Spor Ödülleri" için başvuru 5 Ocak 1985 günü sona erecektir. Türkiye Amatör Spor Dergisi'nin 4. sayısında şu duyuru yapılmıştır.

"1- Basın mensupları her dalda en fazla 3 yapıtla katılabilecek, gazete ve derginin aslı yanında 6 adet de fotokopi göndereceklerdir. 2- Yapıtlar 15 Kasım 1983-31 Aralık 1984 tarihleri arasında yayınlanmış ve hiçbir yarışmada ödül almamış olacaktır. 3- Fotoğraflar siyah-beyaz veya renkli olacaktır. Gazete baskısı yanında fotoğrafın aslı da gönderilebilecektir. Gazete baskısının gönderilmesi zorunludur. 4- Yapıtlar, PTT ile veya elden yukarıdaki konfederasyon adresine ulaştırılmış bulunacaktır.

5- Ödüller aşağıdaki dallarda verilecektir. Amatör Spor Haberi, Amatör Spor Yazısı, Amatör Spor Röportajı, Amatör Spor Araştırması, Spor Fotoğraf, Spor Karikatürleri.

Yazarlarımızın kimi kitapları yurtdışında yayınlanıyor

• Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirlerinin yeni basımı Sovyetler Birliği'nde 100 bin olarak yapıldı. Şair'in bu ülkede daha da önce yayınlanmış ve tanınmış olduğu biliniyor.

Yine aynı günlerde, Bekir Yıldız'ın "İlanı Aşk" adlı romanı da aynı baskı sayısıyla yayına hazırlandı. Almanya'da yaşayan türk işçileriyle ilgili romanın da ilgi çekmesinin beklendiği açıklandı.

Aziz Nesin, Suat Derviş ve Reşat Nuri Güntekin de yine Sovyetler Birliği'nde yeniden basılmayı bekleyen yazarlar arasında. Bu kitapların da aynı baskı sayısıyla yakında çıkması bekleniyor.

Ciddi bir toplumuz!

CİDDİ bir toplum olduğumuz kuşku götürmez. Aslı suratlıyız, gülmeyi erkekliğimize (kadınlar için de) yedirememiyiz. O nedenle olsa gerekir, yönetenlerimiz bizi güldürmeyi iyiden kafalarına koydular. Petrol ürünlerine gelen KDV'nin tüketiciye kesin yansıtılmayacağı 1 Aralık 13 haberlerinde duyurulduktan tamı tamına 18 saat sonra 2 Aralık 7.30 haberlerinde petrol ürünlerine yapılan yüzde 15'lik zam müjdeleniyordu. Başbakan da bunları izleyen günlerde, "KDV'nin tüketiciye yansıtılmayacağını söylemedik ki" (Hürriyet) diyerek yüzde 6 zam yapıyordu. Cumhuriyet bunları "şöföre çifte vergi çarptı" diye duyurdu. Çünkü artı olarak taşıt vergileri de artırılmıştı.

Ciddi bir toplumuz, o yüzden de "mutfak" giderlerimizi türk lirası olarak yüzde 56.4 artırıp, dolar olarak düşürürüz. Ciddiyetimizden "kadınlara seçme seçilme hakkının verilişinin 50. yılını da ciddi biçimde kutlarız.■

Tekirdağ'da "Şarköy Sanat" dergisi

• 1984 Haziran ayından bu yana aydabir "Yazın Özel Sayısı" yayınlayan Tekirdağ Şarköy yerel gazetesi, kasım ayıyla birlikte İzmirli yazar ve çizerlerin de destekleriyle, ŞARKÖY SANAT adıyla yayınını sürdürmeye başladı.

Yayınlandığı yöreye ve ulaştığı yerlere sanat ürünlerini götürmeyi amaçlayan ŞARKÖY SANAT'ın bir başka temel ereğinin de, tanınmış imzaların yanında, özellikle gençlerin ürünlerine yer vererek, onların, sanat ve yazın dünyasında seslerini duyurmalarına ve kendilerine yer edinmelerine olanak sağlamak olduğu açıklandı.

• reşit öztürk

Ayvalık Fotoğraf Sanatçıları Derneği kuruldu

• Ayvalık'lı amatör fotoğrafçılar çalışmalarını daha yetkinleştirmek, ürünlerini yayabilmek amacıyla başka kentlerimizde de örnekleri bilinen türden bir kuruluş olan demeklerini kurdular. Dernek, Talat Paşa Caddesi 45 numarada çalışmalarını sürdürüyor.

İÜ Çocuk Sağlığı Enstitüsü Adolsen Bölümü açıyor

• Büyüme gelişme anlamına gelen latince adolesera adıyla, gençliğin ruhsal aorunlarıyla ilgilenmek üzere bir bölüm ilk kez olarak çalışmaya başlıyor. Daha önce Hacettepe Üniversitesi'nde aynı adla kurulan bölüm yalnızca beden sağlığıyla ilgilenir duruma gelmişti. İÜ kurulan bölümde bir psikiyatrist, bir psikolog ve iki de sosyal hizmet uzmanı çalışacak.

Bölümün, gençlerin sorunlarıyla ilgilenme biçimi ve gelişimi, çalışmaları sırasında görülebilecektir. Gerçek işlevine ulaşıp ulaşamayacağıysa merak konusu olmaktadır.

Bir bilim adamımız uluslararası "Collegium Ramazzini" ödülünü aldı

• a.taydın

• Spor, müzik ve ekonomideki uluslararası düzeydeki başarısızlıklarımız sürerken ya da "boyalı basın"daki "malum" başarılar gerçek başarı diye "yutturulurken", bir bilim adamımızın kazandığı başarı, bir-iki yayın organı dışında basında pek yer almadı. Bu başarı, Prof.Dr. Muzaffer Aksoy'un Bernardino Ramazzini adına verilen "Collegium Ramazzini" ödülünü almasıydı.

"İş Sağlığının kurucusu" olarak bilinen Bernardino Ramazzini'nin 350. doğum yıl dönümü olan, 1983'te doğduğu yer Capri'de "Collegium Ramazzini" adlı bir demek kurulmuştur. Derneğin kuruluş amacı, tüm dünyada meslek hastalıkları tıbbına katkıda bulunmaktır. Bu yıl dernek, ilk "Ramazzini Ödülü"nü sanayide yaygın olarak kullanılan benzenin, çalışanlarda kan kanseri (lösemi) yaptığını gösteren Prof.Dr. Muzaffer Aksoy (1945) ve Milano Tıp Fakültesi öğretim üyesi Prof.Dr.E.C.Vigliani'ye verilmiştir.

Muzaffer Aksoy bilimsel çalışmaları ile, 1966'da TUBİTAK ödülü, 1981'de Sedat Simavi Tıp Ödülü kazanmış, bu arada ABD'de bir iş mahkemesinde yaptığı tanıklık ile Çalışma Bakanlığı'na bağlı OSHA'nın (Mesleki Güvenlik ve Sağlık Örgütü) çalışma ortamında bulunması gereken azami benzen miktarının 10.dan 1'e düşürmesinde katkıda bulunmuştur. YÖK sonrası bilim dünyasında bir "yüz ak" olan Muzaffer Aksoy'un kazandığı ödül, tüm baskılara karşın gerçek bilimle uğraşanların umudu ve gönencidir.

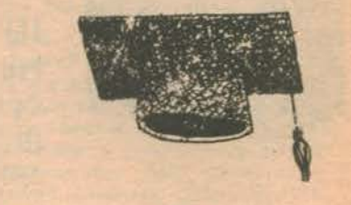

KEMAL

Bu ne biçim tarih öğretimi?

• Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Kürsüsü öğretim üyeleri tarihi tarih olmaktan çıkarıp bir masal ya da öyküye çevirmekte pek ustadırlar. Tarihi gerici ideolojilerine uygun biçimde yalanla, safsatayla dolduran bu kürsünün "ünlü" İnkılap Tarihi öğretim üyesinin aşağıda örneklerini verdiğimiz sözleri, bu düşüncelerimizi oldukça açık biçimde sergiliyor.

"Lugatlara göre ihtilal kelimesinin esasını oluşturan hall kökü azaltmak, kısaltmak demek olup bundan türeyen ihtilal sözü de anlaşmazlık düzensizlik, nifak, perişanlık anlamındadır. Görülüyor ki, inkılap gelişmeye tekamüle doğru bir değişiklik kavramı ortaya koyduğu halde ihtilal tam tersine mevcut düzeni parçalamaya, nizamı dağıtmaya yönelik bir kavram taşır. Tarihi açıdan terim anlamında şüphesiz aynı oluşu dile getirir..." "Çeşitli dünya görüşleri vardır. Genel olarak ikiye ayırabiliriz. "1. İnsaniyetçi, hürriyetçi fikri manzumeler topluluğu olan dünya görüşü,

"2. Totaliter rejimleri doğuran dünya görüşleri.

"Mesela Atatürkçülük, hürriyetçi dünya görüşü olduğu halde, Faşizm Nasyonel sosyalizm ve komünizm totaliter rejimlerin dünya görüşleri olan rejimlerdir. İnsaniyetçi ve hürriyetçi dünya görüşleri iç dünya hürriyeti manevi, ahlaki ve sosyal değerlere yer verdiği halde diğerleri bunlara yer vermiyor..."

Bu "ünlü" inkılap tarihçisi sözde öğretim üyesinin incileri buraya aldıklarımızla sınırlı değil. Onu en iyi dersini alan öğrenciler tanıyorlar. Bilimsel bilgiye düşman kafaların üniversite içinde barınabilmeleri ne yazık!

"Artık Yarın'ı okuyamıyacağız"

Merhaba,

Uzun bir aradan sonra yeniden yazabiliyorum, umarım kazaya uğramadan ulaşır elinize.

Önce bu sürede gelişen değişiklikleri anlatayım. Artık Yarın'ı okuyamayacağız. Çünkü cezaevine kitap, dergi girmesi yasaklandı. Bundan böyle isteklerimizi ve parasını yönetime vereceğiz, onlar gelince değerlendirecekler, uygunsa verecekler.

Sonra, artık haftada ikiden fazla mektup yazamayacağız. Bunlar da en çok bir sayfa olabilecek. Ayrıca özel tip cezaevlerineyse hiçbir şey yazamayacağız.

Ama iyi bir haber, kantin yasağı kalktı. Artık herşeyi alabileceğiz. (Sigara dışında). Alışveriş yapmadığımız birbuçuk yılda herşey ne kadar pahalanmış, yasak devam etse de değişmezmiş.

Görüşde de değişme oldu. Anamı yine göremeyeceğim ama, avukat ve vasimle görüşebileceğim. Eskiden yalnız a avukat görüşü yapabiliyorduk. Bu bayramda da halen elbiseyi reddetmemize karşın tüm ailemizle açık görüş yapabileceğiz.

Tahliye konusu yine eskisi gibi. 9 aydır fazladan burdayız. Sanırım 40 kişiyiz bu durumda olan.

Şimdilik bu kadar, dergi okuyamaya ağım ama mektup hakkımın bir kısmını dergiyi okumak yerine kullanacağım, bolca selam.

• mehmet öz

Cezaevlerinde kitap yasağı

• 40. sayınızda Emin Çölaşan'la yapılan konuşmada Malatya cezaevindeki uygulamayla ilgili okuduklarımdan sonra 22 Nisan 1981'den 1984 ocak ayına kadar İstanbul Metris Ceza ve Tutukevi'nde kalmış biri olarak aşağıdaki bilgileri yazmak istedim. İstedim ki ülkemizin en büyük kentinin cezaevindeki anlayışı göstereyim, istedim ki, hiç ses ulaşmayan Diyarbakır, Kayseri, Malatya, vd.'nin nasıl olabileceğine örnek olsun.

1. Cumhuriyet, Tercüman, Milliyet, Güneş gazeteleri "fikir gazetesi" oldukları için 10 Ağustos 1983'den sonra yasaklanmışlardı. Daha sonra Tercüman ve Güneş bu yasaktan kurtuldular. Tan, Bulvar, Hafta Sonu vd. ile birlikte satılır oldular.

2. Nokta, Yankı, Somut, Bilim ve Sanat, Bilim Dergisi tek tük geliyordu. Yarın hiç gelmedi. Çıkışını gazete ilanından öğrendim.

3. Çağdaş Yayınlarından ödemeli olarak istediğimiz kitapların ödemeli makbuzu 4 ay sonra elimize geçti, girişimde bulunduksa da sonuç çıkmadı.

4. Yarın dergisine birçok kez dergilerini almak için yazdık. Hiç yanıt alamadık. Sonradan dergi bürosuna gönderdiğimiz mektuplarımız toplu olarak geri verildi. Boşuna kızmış olduğumuzu anladık.

• yalçın tunç

Cezaevlerinde çifte ceza uygulanıyor.

• Bundan beş ay önce Malatya Özel Cezaevine, tutukluların özel istekleri üzerine birkaç kitap yollamıştım. Bunların kabul edilmediğini daha sonra duydum.

Her ne yayın olursa olsun yayınevi tarafından gönderilmesi gerekiyormuş. Bunun üzerine özel çabalarımla bunu da yaptım. Yine kabul edilmemiş.

Bu kez de, cezaevinde bir komisyon kurulduğu ve gire ek tüm yayınların bu komisyonun onayından geçmesi gerektiği yüzünden.

Olabilir dedim, ama sonra düşündüm. Gönderdiklerim neden girmemişti? Sanat dergileri, birkaç şiir kitabı ve roman. Demek bunlar da "zararlı"ymış.

Ama bilir miydi? Ceza üstüne ceza eklenebilir miydi? Cezaevlerinde kütüphane yoktu, olanlar yetersizdi. Dışardan da böyle engellenince, cezalarını çekip çıkan tutuklular topluma yeniden nasıl katılacaklardı? Tutuklular topluma böyle mi kazandırılacaktı?

• adil baş

Yarın'ın notu:

Adı geçen cezaevi için 40. sayımızda Emin Çölaşan'la yapılan konuşmada da benzer bir olay anlatılmaktadır. Sayın Çölaşan'ın daha sonra dergimize bildirdiğine göre gönderdiği kitaplar kayıplara karışmış. Yalnız a bir tutuklunun yazdığı mektupla, ne olursa olsun hiçbir basılı yapıtın giremeyeceği kararının verilmiş olduğunu öğrenmiş.

GIRGIR'dan.

İFSAK'DA AYIN FOTOGRAFÇILARI BELLİ OLDU

İFSAK'da her ay düzenlenen "Ayın Fotografı" Yarışmasının siyah-beyaz ve saydam bölümünün başarılı fotografçıları belli oldu.

Siyahbeyaz baskıda İlyas Göçmen ayın fotografçısı olurken, Ahmet Özyurt ikinci, Cengiz Büyükünsal üçüncü oldu. Metiner Gören, Fatih Akışık, Aleksi Petridi sergileme kazandılar.

Saydam Bölümü'nde Hüseyin Çağın ayın fotografçısı seçilirken, Mihrimah Üzel ikinci, Ahmet Özyurt üçüncü oldu. Özer Sercan, Orhan Karaalioğlu ve Hüseyin Çağın sergileme kazandılar.

Portekiz'de düzenlenen "10. Algarve Uluslararası Fotograf Yarışması"nda Mehmet Bayhan'ın bir siyahbeyaz baskısı ve Sefa Ulukan'ın bir saydamı sergiye kabul edildi.

İspanya'da düzenlenen "Foto Sport 84 Uluslararası Fotograf Yarışması"nda Cengiz Karlıova'nın ve Nevzat Çakır'ın birer siyahbeyaz baskıları, Mustafa Kaya'nın bir renkli baskısı sergiye kabul edildi.

İngiltere'de düzenlenen 9. Welsh Saydam Yarışması'nda Ayhan Erolgil ve İzzet Keribar'ın birer saydamı elemeleri geçerek gösteriye kabul edildi.

Doğramacı: Üniversiteden ayrılan öğretim üyeleri kayıp sayılmaz

Prof. Doğramacı, ABD gezisi sırasında verdiği konferanslarda YÖK sistemini anlattığını ve oradaki bilim adamlarınca bu sistemin "hayranlıkla" karşılandığını söyledi.

YÖK Başkanı Sayın İhsan Doğramacı, ABD gezisinde verdiği konferanslarda YÖK sistem'ini anlattığını ve oradaki bilim adamlarınca bu sistemin hayranlıkla karşılandığını belirtmiş. (Cumhuriyet) Burada bir noktaya açıklık getirmek gerekir. Bizce sistemi hayranlıkla karşılayan sadece ABD değil, sırada S. Arabistan ve Ürdün de var. Ama hangisinin ABD'den sonra sisteme olan hayranlığını belirtme sırasının geldiği belirlenemediği için şimdilik bu açıklamayı yapamadıklarına inanıyoruz. Günümüzde bir bilim adamının yetişmesi için yapılan harcamanın kırk milyon lira olduğunu düşünürsek bu hayranlığı daha iyi anlarız. Neden mi? Milliyet gazetesinin 1 Aralık günü yayınladığı listede üniversitelerimizden ayrılan ya da uzaklaştırılan bilim adamlarının yurtdışında hangi ülkelerden çalıştıklarının dökümü verildi. Bu listeye göre en çok bilim adamının gittiği ülke ABD (59) onun ardından Ürdün ve S. Arabistan (24 er) ilk üç sırayı paylaşıyorlar. Eşitlik bozulduğu anda da Ürdün ve S. Arabistanın YÖK'ün bilime yaptığı katkılar nedeni ile hayranlıklarını sırayla açıklayacaklarını umuyoruz.

18-20 yaşındaki çocuklar

DERGİNİN diğer sayfalarında 18 yaşa oy hakkı konusunda olayın ciddi yanını bulacaksınız. Ama biz biraz da tebessümle karışık acı yanına ilişkin örnekleri görelim.

Celal Bayar'ın her kış tutan 'krizlerini' anımsatacak şekilde, her sonbalar iktidar hayalleri gören MDP milletvekili Sayın Kamran İnan, 18 yaşa bakışını biraz daha genişleterek demokrasiye bakışını da gözler önüne seren şu açıklamayı yapıyor:

"Bugün 18 yaşından büyük seçmenlerimiz halâ oyunu nasıl kullanacaklarını bilmezken, seçmen yaşının 18'e indirilmesi hem Anayasa hem de siyasi ortam bakımından sakıncalıdır."

18 yaşın oy hakkını kullanmasının mı, yoksa bazı çevrelerin demokrasiye bakışlarının mı daha tehlikeli olduğu konusuna da açıklık getirmiş oluyor, Kamran İnan, ne dersiniz?

"ANAP, 6 Kasım ve 25 Mart seçimlerinde en fazla oyu genç kuşaktan aldı. Seçmen yaşı 18 olursa bundan en karlı biz çıkarız. Çünkü tüm çocuklar Turgut Özal'ı çok severler."

Bu sözlerin kime ait olduğunu da anlamışsınızdır, kuşkusuz. Gençliğin bir kesimini çantada keklik gören Halil Şıvgın'ın, tüm gençliğe olmasa bile tosuncuklarına bakışı böyle. 18-21 yaş arasındaki bu tosuncuklar, halâ Halil Şıvgın'ın gözünde çocuklar, biraz silkinip ama "titremeden" genç olduklarını söyleyebilseler, ne güzel olurdu değil mi?

Peace-Huzur

30 KASIM günkü Milliyet Gazetesinde, Ankara Üniversitesince Rize Lisesi öğrencileri örnek alınarak yapılan bir araştırmanın sonuçları yer aldı.

Bu araştırmaya göre, Lise öğrencilerinin "kaygı ve korkularının" en önde geleni istatistik sonuçlarına göre (% 79-94) ile savaş korkusu olduğu ortaya çıktı. Hemen aklımıza, Dünya Gençlik Yılı ilkeleri geldi; bu ilkeler, "Katılım, Gelişme, Barış". Gençliğimizin kaygı ve korkularının en önde geleni savaş olduğuna göre "Barış" ilkesinin üç ilkeden biri olduğunu görmek sizi sevindirmiştir. Ama kazın ayağı hiç de öyle göründüğü gibi değil. Ülkemizde MEGSB'nın çıkardığı broşüre göz atıldığında "Peace" kavramı "huzur" olarak geçiyor.

spor

Spora politika karıştırılıyooor!

Türkiye'de sporu politikanın batağına sokuyorlar! Yönetimin en üst katından hükümet üyelerine, tek tek milletvekillerinden tüm siyasi parti sözcülerine, belki de en başta başbakana dek tüm devlet ve siyaset ricâli, sonunda spora politika karıştırmayı başaardılar! Aralık ayı ortalarındaki gazetelerin spor sayfalarına göz gezdirince, insanın aklı duruyor; spor sayfalarının yarısını yukarda saydıklarımız işgal etmesin mi, pes doğrusu! Arka arkaya koyduğumuz şu ünlem işaretlerini şaşkınlığımızı üstümüzden hâlâ atamamıza verin.

Kıyamet Futbol Federasyonu'nun çıkan olaylar nedeniyle 11 takımın sahalarını kapatmasından sonra, yöre parlamenterlerinin baskısı ve Dinçerler'in isteği ile, Federasyonun bu kararının yasadışı biçimde iptal edilmesiyle koptu. Ondan sonra spor sayfalarında açıklama yapan yapana. "Eski şöhretler" denilen bir grup, "Türk futbolunu günümüzde düştüğü çıkmazdan ancak Cumhurbaşkanımız Sayın Kenan Evren'in yüce kişiliği kurtarabilir" (Milliyet, 14.12.1984) buyurdular. Şimdi biz bu 25 eski şöhrete bu işin nasıl'ını sorsak, nasıl yanıt verecekler, ne gibi yollar önerecekler; örneğin gol kralığının kaldırılması emri bu yollardan ilki mi, böyle bir yol mu öneriyorlar acaba, doğrusu merak konusu.

Olaylardan sonra Özal diyor ki: "Bakın 3. Ligi getirdik, çok sayıda ilçe hadiseye girdi." Sayın Özal, iyi hoş da bu geçen hafta sizin tarafınızdan keşfedilmedi. 3.Lig kurulduğu zaman aklı selim sahibi herkes bu işin sonunun hüsran olduğunu döne döne söyledi, biz de bu köşede 3. Lig'in sonunda kaldırılmaya mahkum olduğunu dile getirdik.

Şimdi, ortaya çıkan çelişki ve yetki çiğnenmesinden sonra, Ulusu'nun istifa etmesi gerektiği söyleniyor ve istifanın şu ana dek gerçekleşmemesine şaşılıyor. Ortada apaçık görüldüğü gibi, her alanda ciddi bir bunalın varken, Ulusu'nun istifa etmemesindeki kişilik çözülmesi nasıl olur da görülmez ve bu nedenle anlayışla karşılanmaz, bunu da anlayamıyoruz. Biz gene anlayışsızlığımızı sürdürerek, hiç değilse şu önerileri yapalım:

— Hiç değilse ortalık yatışıncaya dek, sorunu çözmek için futbolu bilenler konuşsun,

— Gençlik Bakanlığı, ayrı bir bakanlık olarak yeniden oluşturulsun ve Vehbi Dinçerler bu bakanlığın başından uzaklaştırılsın.

— Futbol Federasyonu tüm üyeleriyle istifa etsin.

— Futbol Federasyonunun saha kapatmalarla ilgili olarak aldığı karar, kurumun yetkilerinin çiğnenmesi doğrultusunda alışkanlık yaratmaması için, yeniden uygulansın.

— 3. Lig tez elden kaldırılsın.

• seçkin cömert

4. Yıl Abone Kampanyası

Yarın, okurlarıyla yaşıyor. Bu gerçek, *Yarın*'ın basım ve dağıtım tekellerinin dışında hazırlanmasının en önemli sonucu. Bu nedenlerle de toplumcu gerçekçi çizgisini ilk sayıdan bu yana sürdürüyor, gençlerin söz hakkı olmaya çalışıyor. Genç yazar ve çizerlerin tek soluk alma alanı oluyor.

Yarın, okurlarıyla yaşıyor, bunun en büyük güvencesi de abone okurları. İşte bunun için *Yarın*'ı yeni abonelere, yeni okurlara ulaşması görevi bizleri bekliyor.

50. sayılara, 100. sayılara ulaşmak için yeni okurlara, yeni abonelere!

ABONE KULÜBÜ'NDEN

Bilindiği gibi, kampanya boyunca, yani 1 şubata kadar abone fiyatları değişmeyecek. Ancak 1 şubatdan sonra yıllık abone ücretinin 2000, altı aylık olanın da 1100 Tl. olacağını şimdiden duyuralım. Abone Kulübü çalışmalarını şimdi olduğu gibi sürdürecek, yani tüm eski ve yeni aboneler, kulüp çalışmalarından yararlanabilecekler.

Abone olmak isteyen okurlarımız aşağıda görülen posta çeki örneğini, kendi adreslerini de doldurarak bütün PTT merkezlerine ücretsiz olarak yatırabilirler. Böylece yazacağınız mektuba iliştireceğiniz alındı parçası ya da örneğiyle ve abonenizin kaçıncı sayıdan başlamasını istediğinizi belirten notunuzla birlikte dergiler adresinize gönderilmeye başlanacaktır. Her türlü yazışma için adresimiz, PK 723 Kızılay, Ankara.

Abone koşulları:
Yurtiçi: Yıllık 1500 lira, Altı aylık 800 lira Yurtdışı: Yıllık 30 DM, Altı aylık 16 DM ABD ve Avustralya (uçak ile): Yıllık 18, Altı aylık 10$

POSTA ÇEKİYLE İLGİLİ ÖNEMLİ DUYURU

40. Sayımızda bir dizgi hatası sonucu Posta Çeki numaramız 16480 olarak çıkmıştır. Doğrusu 164860 *olacaktır. Posta çekleri bu nedenle iade edilen okurlarımızın* 164860 *nolu posta çeki hesabına abone tutarını yatırmaları gerekmektedir.*

YARIN'DAN İSTEYEBİLECEKLERİNİZ

Ciltler, birinci ve ikincisi tükenen bez ciltlerin üçüncüsü 1400 Tl. karşılığında satılmaktadır.

Karton kapaklı ciltlerimizin birincisini 400 Tl, ikincisi'ni 700 TL'den edinebilirsiniz. Yarın kartpostalları ve anahtarlıkları tükenmiştir.

Akdeniz Kitabevinin hazırladığı kartpostallar, tanınmış ozanların resimleri ve dizeleriyle basılmış 12 ayrı kart birarada 250 TL dir. Abone Kulübü üyeleri yüzde 20 indirimli edinebilirler.

Yarın'ın eski sayıları: Eksik sayılarınızı yüzde 25 indirimli olarak satın alabilirsiniz. Toplatma kararı bozulan 26. sayı da aynı koşullarla satılmaktadır. Bilindiği gibi 1-16. sayılar 100, 17-36. sayılar 150, 37-40. sayılar 200 Tl. dir.

Yarın Yayınları:
Bulunan kitaplar

Steinberg Sanatı ve Çizgileri, *birinci hamur kağıda, dört renkli bölümü ve yaldız baskı kapağıyla, 500 TL.*
Barış ve Savaş Sorunu üzerine, A.Einstein ve S.Freud yazışmaları *100 TL.*
Sovyet Romanı, *A. Mümtaz İdil, 250 TL*
Haykıran Sessizlik, *şiirler, Gürhan Uçkan, 150 Tl.*
Bir Avuç Kum, *şiirler, Ergül Çetin, 150 Tl.*
Cevahir Kalbiyle Dolunay, *şiirler, Halim Yazıcı 150 Tl.*

YARIN'DAĞITIMIYLA İLGİLİ DUYURU

Yarın'ın dağıtım şirketi ve Abone Kulübü aracılığıyla ulaşmadığı yerlerde, *Yarın*'ı satmak, *Yarın*'ın bayiliğini almak isteyen okur ve ilgililer, doğrudan dergiye gelerek ya da isteklerini yazıyla bildirerek koşullarımızı öğrenebilirler.

BİLİM ve SANAT 5. YIL DOSTLUĞU OKUYUCULARIMIZI KUTLUYORUZ

OCAK (49) SAYISINDA

SERVER TANİLİ
OLUMUNUN 100. YILINDA VICTOR HUGO

İLHAN TEKELİ
85'DE BİLİM YAŞAMI İÇİN BEKLENTİLER"

TÜRKKAYA ATAÖV
"REAGAN NASIL SEÇİLDİ"

CAHİT TALAS
"İŞSİZLİK: BÜYÜK SORUN"

Adres: Sümer Sok. 36/1-A Kızılay-ANKARA TEL: 302816

AZİZ ÇALIŞLAR
"SANATSAL KÜLTÜRÜMÜZDE VE SANATTA GELİŞME SORUNU"

BAHRİ SAVCI-GENCAY ŞAYLAN-SADUN AREN
"ÖZGÜR DÜŞÜNCEYE KATKILAR"

Çağdaş Yayınları

PTT giderlerinin yeniden artışı nedeniyle ödemeli kitap yollamak çok pahalılaştı. Neredeyse PTT ücreti, istenen kitabın ederine eş duruma geldi. Bu nedenle, kitap isteyenler ödemeli isteme yerine bedelini ve PTT giderlerini peşin yollarlarsa yararlarına olur.

Okuyucular için sipariş tutarına ortalama:

1 kitap için 80.–
2 kitap için 100.–
3 – 5 kitap için 125.–
6 – 10 kitap için 175.– lira

olan PTT giderlerini eklemelidir. İstek mektubunda gönderilen para makbuzunun tarih ve numarasını da belirtmek yararlı olur.

Kitap bedelini pul olarak gönderip, istekte bulunacakların yukarıda belirtilen PTT giderlerini de sipariş tutarlarına eklemelerini önemle rica ederiz.

Önemli Not: 1500 TL'den az siparişlerin ÖDEMELİ istenmemesini dileriz. Aksi halde yollayamayacağımızı bir kez daha belirtiriz.

Bu koşullarda ödemeli kitap isteyen okurlarımızdan isteklerini yenilemelerini rica ederiz.

BULUNAN YAYINLARIMIZ

DENEME DİZİSİ

Oktay Akbal:	Anılar ve Söyleşiler	250.–
Ahmet Rasim:	Anılar ve Söyleşiler	300.–
Vedat Nedim Tör:	Kemalizmin Dramı	200.–
Prof. Akşit Göktürk:	Okuma Uğraşı 2. bası	150.–
Şevket Süreyya Aydemir:	Kırmızı Mektuplar ve Son Yazıları	150.–
Prof. Macit Gökberk:	Değişen Dünya, Değişen Dil	150.–
Nadir Nadi:	Uyarılar 3. bası	250.–
Hıfzı V.Velidedeoğlu:	Yol Kesen Irmak	350.–
İlhan Selçuk:	Atatürkçülüğün Alfabesi 2. bası	200.–
Prof. Nusret Hızır:	Felsefe Yazıları 2. bası	250.–
Mehmet Kemal:	Şairler Dövüşür	250.–
Oktay Akbal:	Dünyaya Açılmak	200.-
Nadir Nadi:	Ben Atatürkçü Değilim. 4. bası	200.–
Samim Kocagöz:	Roman ve Yazarlık Onuru	200.–

TARİH – ANI – GEZİ – OLAY DİZİSİ

Mehmed Kemal:	Türkiye'nin Kalbi Ankara	350.–
Hıfzı V.Velidedeoğlu:	Ailenin Çilesi Boşanma	200.–
Hıfzı V.Velidedeoğlu:	Söylev 12. bası	400.–
Hıfzı V.Velidedeoğlu:	Söylev Belgeler	300.–
Azra Erhat:	Mektuplarıyla Halikarnas Balıkçısı 2. bası	200.–
Kemal Üstün:	Menemen Olayı ve Kubilay 3. bası	150.–
Oktay Akbal:	Geçmişin Kuşları	250.–
Nadir Nadi:	Perde Aralığından 3. Bası	250.–
Meral Tolluoğlu:	Babam Nurullah Ataç	200.–
Nadir Nadi:	Olur Şey Değil 2. bası	200.–
Ebubekir Hazım	Belgelerle Kurtuluş Savaşı Anıları	200.–
Tepeyran:	Savaş Anıları	200.–
Erol Ulubelen:	İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye	350.–
Cemal Madanoğlu:	Anılar I. Bölüm	400.–
Talip Apaydın:	Köy Enstitüsü Yılları	300.–

BAĞIMSIZ DİZİ

Philipp Soupoult:	Şarlo	150.–
Kemal Özer:	Sanatçılarla Konuşmalar	150.–
Atena Deponte:	Yaşayan Kosta	150.–
Benjamin Farrington:	Darwin Gerçeği	200.–

1985	PAZ	PRTS	SALI	ÇARŞ	PERŞ	CUMA	CRTS	PAZR	PRTS	SALI	ÇARŞ	PERŞ	CUMA	CRTS	PAZR	PRTS	SALI	ÇARŞ	PERŞ	CUMA	CRTS	PAZR	PRTS	SALI	ÇARŞ	PERŞ	CUMA	CRTS	PAZR	PRTS	SALI	ÇARŞ	PERŞ	CUMA	CRTS	PAZR
OCAK			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31			
ŞUBAT						1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28			
MART						1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
NİSAN		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30					
MAYIS				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31		
HAZİRAN							1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
TEMMUZ		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31				
AĞUSTOS					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
EYLÜL	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30						
EKİM			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31			
KASIM						1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	
ARALIK	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31					

YAPIN